

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

Kuba jako cílová destinace pro české turisty

Bakalářská práce

Autor: Dagmar Pánková

Vedoucí práce: RNDr. Eva Janoušková Ph.D.

Jihlava 2012

Abstrakt

PÁNKOVÁ, Dagmar: Kuba jako cílová destinace pro české turisty.

Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: RNDr. Eva Janoušková Ph.D. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2012. Počet stran: 118

Tato bakalářská práce má za cíl zanalyzovat současné předpoklady cestovního ruchu na Kubě jako cílové destinace pro turisty z České republiky a charakterizovat cestovní ruch v této zemi včetně jeho historického vývoje a vývoje vzájemných česko-kubánských vztahů. V praktické části jsem vytvořila modelový zájezd na východ Kuby, která je méně navštěvovaná, nicméně má skrytý potenciál pro rozvoj cestovního ruchu.

Cestovatelské zkušenosti a zásadní informace pro vytvoření této bakalářské práce jsem načerpala při odborné expedici na Kubě na přelomu listopadu a prosince roku 2010. Dalšími zdroji mi byly zejména cizojazyčné zdroje a odborná literatura. Velkou pomocí pro mě byly také informace, které mi poskytl Prof. PhDr. Petr Chalupa a RNDr. Eva Janoušková Ph.D.

Klíčová slova

Kuba, cestovní ruch, historie, předpoklady cestovního ruchu, historie cestovního ruchu na Kubě, česko-kubánské vztahy, česká nabídka zájezdů na Kubu, východní část Kuby, modelový zájezd

Abstract

PÁNKOVÁ, Dagmar: Cuba as a target destination for Czech tourists.

College of Polytechnic Jihlava. Department of tourism. The work supervisor: RNDr. Eva Janoušková Ph.D. Degree of professional qualification: bachelor. Jihlava. 2012. 118 pages

This bachelor thesis is aimed at analyzing the current assumptions of tourism in Cuba as a destination for tourists from the Czech Republic and characterizing tourism in this country, including its historical evolution and development of mutual Czech-Cuban relations. In the practical part I focused on developing a model trip to the East of Cuba because this part of the island is less frequented, nevertheless has a hidden potential for tourism development.

Personal travel experience and essential information for creating this bachelor thesis was gained by the author on a training expedition to Cuba in November and December 2010. Other sources include especially foreign language and literature sources. A great help for me was the information from prof. PhDr. Petr Chalupa and RNDr. Eva Janoušková Ph.D.

Key words

Cuba, tourism, history, assumptions tourism, history of tourism in Cuba, Czech-Cuban relations, Czech offer tours to Cuba, eastern Cuba, a model tour

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce RNDr. Evě Janouškové Ph.D. za odborné vedení práce, náměty a za projevenou trpělivost. Také bych ráda poděkovala panu Prof. PhDr. Petru Chalupovi, CSc. za cenné informace, rady a za možnost procestovat Kubu při odborné školní expedici.

V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu při studiu a za možnost se expedice na Kubu zúčastnit.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 11. května 2012

.....

Podpis

OBSAH

1 ÚVOD.....	11
2 PŘEDPOKLADY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU.....	12
2.1 Lokalizační předpoklady cestovního ruchu	12
2.1.1 Lokalizační předpoklady přírodního charakteru	13
2.1.1.1 Reliéf a morfologie	13
2.1.1.2 Klimatické podmínky	15
2.1.1.3 Hydrosféra	19
2.1.1.4 Pláže.....	20
2.1.1.5 Flóra	21
2.1.1.6 Fauna.....	22
2.1.1.7 Přírodní dědictví UNESCO	23
2.1.1.8 Národní parky	24
2.1.2 Lokalizační předpoklady společenského charakteru	26
2.1.2.1 Kulturní památky UNESCO	26
2.1.2.2 Kultura	29
2.2 Selektivní předpoklady cestovního ruchu	31
2.2.1 Selektivní předpoklady – objektivní	31
2.2.1.1 Dějiny Kuby.....	31
2.2.1.2 Politický systém.....	36
2.2.1.3 Správní politické členění ostrova.....	37
2.2.1.4 Kubánské hospodářství	37
2.2.1.5 Demografické předpoklady.....	41
2.2.1.6 Vzdělání a školství.....	42
2.2.1.7 Zdravotnictví.....	44
2.2.1.8 Náboženství	45

2.2.2	Selektivní předpoklady - subjektivní	46
2.2.2.1	Propagace Kuby z hlediska marketingu.....	47
2.3	Realizační předpoklady cestovního ruchu.....	48
2.3.1	Dopravní předpoklady	48
2.3.1.1	Silniční doprava	49
2.3.1.2	Letecká doprava.....	50
2.3.1.3	Lodní doprava	52
2.3.1.4	Železniční doprava.....	52
2.3.2	Hotelnictví	53
2.3.2.1	Hotely.....	53
2.3.2.2	Kempinky.....	54
2.3.2.3	Ekofarmy	54
2.3.2.4	Casas particulares	55
2.3.3	Stravovací zařízení.....	55
2.3.3.1	Státní restaurace	56
2.3.3.2	Paladares	56
2.3.4	Sportovní zařízení	56
2.3.5	Zábavní zařízení.....	57
3	CHARAKTERISTIKA CESTOVNÍHO RUCHU NA KUBĚ.....	58
3.1	Turistické boomy na Kubě – historie cestovního ruchu Kuby	58
3.1.1	Předrevoluční éra - 20-30. léta 20. století	58
3.1.2	Předrevoluční éra 1945-1958.....	58
3.1.3	Post-revoluční éra 1959-1988.....	59
3.1.4	Speciální období	60
3.1.5	Současnost v cestovním ruchu na Kubě	62
3.2	Vliv kubánského cestovního ruchu na ekonomiku státu.....	65
3.3	Struktura cestovního ruchu na Kubě.....	67

3.3.1 MINTUR.....	67
3.3.2 Organizace a společnosti působící v cestovním ruchu na Kubě.....	69
3.3.2.1 Cubanacán.....	69
3.3.2.2 Gran Caribe.....	70
3.3.2.3 Horizontes.....	70
3.3.2.4 Habaquanex	70
3.3.2.5 Islazul.....	70
3.3.2.6 Gaviota.....	71
3.3.2.7 Las Terrazas.....	71
3.3.2.8 Grupo Empresarial Campismo Popular	71
3.4 Specifické odlišnosti cestovního ruchu Kuby	73
4 ČESKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY	75
4.1 Ruku v ruce vstříc socialismu	75
4.2 „Zmrazení“ česko-kubánských vztahů.....	78
5 PRŮZKUM TRHU ČESKÝCH CK A CA–NABÍDKA ZÁJEZDŮ NA KUBU 80	
5.1 Průzkum trhu českých CK a CA - nabídka zájezdů na východ Kuby	81
5.2 Nabídka cestovních kanceláří Čedok a Fischer	85
5.3 Zhodnocení nabídky zájezdů CK a CA na východ Kuby	86
6 VÝCHODNÍ ČÁST KUBY – OBLAST ORIENTE.....	87
6.1 Oblast Oriente – západní část Oriente.....	88
6.1.1 Provincie Las Tunas.....	88
6.1.2 Provincie Holguín	88
6.1.3 Province Granma	89
6.2 Oblast Oriente – východní část Oriente.....	89
6.2.1 Provincie Santiago de Cuba.....	89
6.2.2 Provincie Guantánamo.....	90
7 VYTVOŘENÍ MODELOVÉHO ZÁJEZDU NA VÝCHOD KUBY S NAVRŽENÍM TRASY A PROGRAMU.....	91

7.1	Název modelového zájezdu	91
7.2	Charakteristika modelového zájezdu.....	91
7.3	Doprava.....	92
7.4	Program	92
7.5	Informační minimum	96
8	SHRNUTÍ	105
9	ZÁVĚR.....	106
10	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	108
10.1	Bibliografie	108
10.2	Elektronické zdroje.....	109
10.3	Další zdroje	116
10.4	Zdroje obrázků v textu.....	116
10.5	Zdroje tabulek a grafů v textu.....	117
11	PŘÍLOHY	118

1 ÚVOD

Perla Karibiku – kouzelná Kuba, pohybující se v rytmu salsy, je jedna z posledních míst socialismu. Halí ji dým z nejlepších doutníků na světě a výfukové plyny starých amerických aut. Je také místem, kde se zastavil čas a kde se vše řídí všudypřítomnou pohodou a temperamentem, místem, kam neproniklo skoro nic, co se skrývá pod slovem globalismus. Turisté zde potkají vlídné a usměvavé Kubánce, kteří jsou překvapivě vzdělaní, disciplinovaní a navzdory všem politickým negativům otevření a stále hrdí na svoji vlast...

Na Kubě turisty obklopí barevná a rozmanitá krajina s dlouhými bílými plážemi, vysokými palmami, tajemnými vodopády uprostřed tropické přírody či úchvatný pestrobarevný svět korálových útesů.

Není divu, že tento nádherný ostrov ročně přiláká tolik turistů, nabízí totiž ojedinělý zážitek – cestování proti času. Takovou možnost turisté na jiných místech planety těžko naleznou. Nejen proto je Kuba stále více vyhledávanou turistickou destinací i pro české turisty.

I já jsem od dětství doufala, že takový „ráj“ navštívím. Od mala jsem s rodiči cestovala, zejména po turistických oblastech Evropy a při studených zimních večerech jsme s maminkou listovaly katalogy cestovních kanceláří, sledovaly pořady o cestování a snily o cestě dál, někam daleko do exotiky. V lednu r. 2010 začal můj dětský sen dostávat konkrétnější podobu. V momentě, kdy Katedra cestovního ruchu na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě, kde studuji, vyhlásila možnost zúčastnit se odborné expedice na Kubu, neváhala jsem. Po mnohých přípravách uteklo pár měsíců jako voda a 19. listopadu 2010 se mi sen splnil, když jsme spolu s 20 studentkami cestovního ruchu na VŠPJ vstoupily po dlouhém letu do příletové haly na letišti v Havaně...

2 PŘEDPOKLADY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

Faktory cestovního ruchu determinují předpoklady Kubánské republiky pro rozvoj tohoto významného ekonomického odvětví v této karibské ostrovní zemi. Vyhodnocují podmínky a možnosti, kterými Kuba nejen v oblasti cestovního ruchu disponuje. Předpoklady cestovního ruchu se dělí do tří základních skupin:

1. Lokalizační předpoklady,
2. Realizační předpoklady,
3. Selektivní předpoklady (rozdělené na objektivní a subjektivní).

Selektivními objektivními předpoklady jsou ty, které jsou již dané, patří mezi ně zejména politická a ekonomická situace, historie země a demografická struktura obyvatel. Selektivním subjektivním předpokladem je image destinace – její PR, reklama, módnost a názor potencionálních návštěvníků. Do lokalizačních předpokladů zahrnujeme přírodní a kulturní předpoklady. Realizační předpoklady zahrnují materiálně-technickou základnu a dopravní systém.

2.1 Lokalizační předpoklady cestovního ruchu

Díky lokalizačním předpokladům můžeme umístit aktivity cestovního ruchu do určité oblasti či lokality. Rozhodujícím ukazatelem je geografická poloha konkrétní oblasti/střediska. Příznivé hodnoty lokalizačních předpokladů určují místo, kde se cestovní ruch může rozvíjet. Dělí se na předpoklady přírodního charakteru, které přímo souvisí s rozmanitostí přírodního prostředí. Patří sem hlavně reliéf, poloha v rámci světadílu, poloha v rámci určitého podnebného pásu, fauna a flóra a výskyt povrchových a podzemních vod. Do lokalizačních předpokladů se řadí také předpoklady společenského charakteru: kulturní, architektonické a historické památky, galerie, muzea, umění, lidová architektura, tanec, hudba a další. (Hrala, 2005, str. 13-22)

2.1.1 Lokalizační předpoklady přírodního charakteru

2.1.1.1 Reliéf a morfologie

Karibská oblast ležící na severozápadní polokouli se skládá z Velkých a Malých Antil a z Baham. Tato souostroví tvoří spojovací článek mezi Severní a Jižní Amerikou. Ostrov Kuba je součástí karibského souostroví Velké Antily a mezi více než tisícem karibských ostrovů je Kubánská republika (República de Cuba) největší. Patří do zemí Střední Ameriky, takzvané Latinské Ameriky.

Její přesná geografická poloha je mezi 19°-49' až 23°-13' severní zeměpisné šířky a 74°-08' až 84°-57' západní zeměpisné délky. Rozlohou 110, 80 km² se Kuba řadí na 105. místo všech zemí a je současně 15. největší ostrovem na světě. Rozlohou je tedy tento karibský stát větší než Česká republika, dá se přiřadit například k Bulharsku či Guatemala.

Obrázek č. 1: Poloha ostrova Kuby v rámci Střední Ameriky

Zdroj: www.cs.wikipedia.org

Stát Kuba, ležící v ústí Mexického zálivu, tvoří hlavní ostrov Kuba, poté druhý největší kubánský ostrov Isla de la Juventud (Ostrov mládeže) nacházející se na jih od západní části hlavního ostrova, a čtyři další souostroví: Las Coloradas, Sabana-Camaguey, Los

Canarreos a Jardines del Rey. Dohromady patří k hlavnímu ostrovu Kuba přibližně 4 200 menších ostrůvků. Například Cayo Largo, Cayo Guillermo, Cayo Santa Maria, Cayos Pingues, nebo například Cayo Coco, známý u zahraničních návštěvníků díky luxusními hotelovými komplexy, v jednom z nich, v hotelu Hotel Tryp Caoy Coco, jsme měli možnost při expedici být také ubytováni.

Na severu jsou kubánské břehy dobývány vlnami Atlantského oceánu a z jihu břehy omílá klidné exotické karibské moře. Pobřeží je dlouhé přibližně 6 000 km, je velmi členité a nachází se u něj mnoho korálových útesů. Kuba je poměrně úzký a dlouhý ostrov. Od nejzápadnější části Kuby San Antonio do nejvýchodnějšího místa Punta de Misí měří 1 275 km. Největší šířku ostrova lze naměřit v hodnotě 210 km a nejkratší 32 km. Celková délka kubánského pobřeží je 5 746 km, z toho jižní karibské pobřeží je dlouhé 2 537 km a severní atlantské 3 209 km. [1], [2], [3], [4]

Ačkoliv je Kuba zcela izolovaná, od Spojených států (od pobřeží Floridy) ji dělí pouze 180 km široká floridská úžina. 140 km jižně od Kuby leží Jamajka a přibližně 77 km moře odděluje východní pobřeží Kuby od břehů Haiti.

Obrázek č. 2: Fyzicko-geografická mapa Kuby

Zdroj: embassyworld.com

Většinu ostrova, přibližně 75%, zaujímá především pouze mírně zvlněná krajina tvořená sedimenty krasovými oblastmi na západě a středu země. Kubě dominují 3 velká horská

pohoří. Nejvyšším pohořím Kuby je Sierra Maestra. Toto pohoří se táhne podél jihovýchodního pobřeží až k zálivu Guantánamo a je tvořeno několika rovnoběžnými horskými hřebeny. Nejbliže k moři je to Cordillera del Sur, kde se nachází nejvyšší hora Kuby – Pico Turquino (1 994 m.n.m.), která má tři hlavní vrcholy: Pico Cuba, Pico Suecia a nejvyšší vrchol Pico Real. Zde poměrně často prší a samotný vrchol je povětšinu času zahalený v oblacích. Na východ od Sierra Maestra se rozkládá nižší pohoří Sierra del Cristal a středu ostrova dominuje pohoří Sierra del Escambray a na západ od hlavního města Havany se táhne Sierra de los Organos, Sierra del Rosario a Sierra Guaniguanico s typickými impozantními vápencovými útvary zvanými Mogoty. „Mogoty jsou vápencová skaliska vysoká asi 300 metrů. Jejich stěny vystupují příkře z roviny a vrcholy jsou téměř rovné. Vznikly silnou krasovou erozí v souvislých vápencových vrstvách, kdy tekoucí voda a vzdušná vlhkost působily odplavení měkčích částí, takže zde zůstaly jen nejtvrdší vápence.“ (Opatrný, 2002, str. 98), (Chalupa, 2002, str. 76-77; Opatrný, 2002, str. 98-99) [3]

Obrázek č. 3: Horské systémy na Kubě

Zdroj: hicuba.com

2.1.1.2 Klimatické podmínky

Kuba má subtropické, střídavě vlhké klima, které zmírňuje celoroční vliv pasátů, moře a oceánu. Tyto větry vanou východním směrem či severovýchodním směrem a v průběhu

léta se stáčeji k jihu. „*Vlhké pasátové větry přinášejí na návětrné straně ostrova dostatek srážek. Závětrné strany jsou srážkově chudší.*“ (Chalupa, 2002, s. 77)

Na Kubě se střídají období sucha a období dešťů. Období sucha trvá od listopadu do dubna, kdy se průměrné teploty pohybují kolem 22 až 25 °C, přičemž průměrné minimální teploty se pohybují kolem 18 °C. Právě v těchto měsících má Kuba svoji hlavní turistickou sezonu a přijíždí sem nejvíce turistů. Bohužel ceny potravin, hotelů a dalšího zboží v této sezóně mnohonásobně stoupá. Není ani výjimkou, že v tuto nejvíce navštěvovanou dobu navštíví Kubu studená fronta, tzv. frente frío, která s sebou může přinést i bouřky. Tuto situaci jsme měli možnost zažít v posledních dnech v turisticky nejvyhledávanějším kubánském letovisku Varaderu. Díky vlhkosti, dosahující v zimě až 81 %, se nízké teploty kolem 15 °C zdály ještě nižší a všechny účastnice v čele s prof. Chalupou, jsme na sobě měli několik možných vrstev oblečení.

Období dešťů, které trvá od května do října, je obdobím nejteplejším. Teploty se kolem Havany pohybují kolem 30 °C a průměrné maximální teploty jsou kolem 33 °C. Nicméně, tyto měsíce Kubu navštíví nejméně turistů. Je to především proto, že ve zbytku světa panuje teplé počasí a Kuba je vyhledávaná zejména v zimě. Výhodou tohoto období je, že turistické destinace nejsou přeplněné a ceny jsou zde velmi nízké.

Průměrné roční srážky se pohybují kolem 1 375 mm a jejich množství závisí i na tom, kolik cyklonů ostrov zasáhne. Problematika cyklonů a tropických bouří Kubu trápí přibližně desetkrát do roka. Zpravidla se vyskytují na sklonku léta (červenec – srpen) a na podzim (říjen – listopad). Největší frekvence hurikánů je v říjnu. Tropické cyklony vznikají na dvou místech. Prvním místem vzniku je západní část karibského prostoru a druhým místem je vyhrátá hladina Atlantiku, severně od rovníku, někdy až u afrických břehů.

Leden je měsíc, kdy lze na jinak teplé Kubě zažít chlad a to hlavně v noci. Také moře bývá poměrně chladné a bouřlivé. Tento měsíc často fouká vítr a s výjimkou studených front v lednu i málo prší. Únor je měsíc, kdy Kubu svlaží nejméně deštivých srážek, na zem spadne pouhých 80 mm srážek. V březnu se riziko nepříjemně chladných dnů výrazně snižuje oproti měsíci lednu a únoru. Duben je relativně suchým měsícem, teplota se zvyšuje na průměrných 29 °C, což je průměrná denní teplota. Tato doba je příhodná pro návštěvu milovníků přírody, může to být pro ně výjimečný zážitek,

protože začíná období ovoce a také migrace milionů barevných krabů. Květen je měsícem, kdy přibývají nejen srážky, ale také denní i noční teploty a hlavně vlhkost. Pokud prší, déšť je tropicky teplý. Moře je klidnější a čistší a je proto vhodné období pro potápění a rybaření. Měsíc červen je podobný květnu, průměrné denní teploty stoupají na 30 °C. Červenec je nejdeštivějším měsícem, Kubu svlaží až 2 600 mm srážek a bývá kolem 30 °C stejně teplo je poté i v srpnu a září, kdy teploty šplhají i nad 30 °C. V polovině října začínají teploty pomalu ustupovat a začíná období srážek a zvýšeného rizika cyklónů. Tyto cyklóny zasahují vždy jen část ostrova, podle jejich trasy je možné na tyto cyklóny včas reagovat. Naštěstí většina cyklónů Kubu míjí, ovšem ty, které ji zasáhnou, vznikají právě blízko Kuby, na jih v Karibském moři. Kubánci už během školní docházky nacvičují postup při hurikánu na braných dnech, kterých se povinně musí každý zúčastnit. Dokonce nežádají žádnou humanitární pomoc při zásahu hurikánem, ale posílají pomoc do okolních postižených oblastí. Listopad je příjemný měsíc pro toho, kdo nevyhledává vyloženě velká horka. Teploty kolem 27 °C jsou v toto období běžné, občas se ale ze severu přizene studená fronta, tzn. frente frío. V prosinci je počasí podobné tomuto listopadovému.

Hlavní sezonu tedy zákonitě utváří počasí. Dle statistik je nejvhodnější doba pro návštěvu Kuby od března do října. V tomto období je teplota vzduchu v průměru 30 °C a teplota vody se pohybuje kolem 26 °C. Z níže uvedené tabulky je zřejmé, že nejvíce turistů přijelo na Kubu v březnu. Tento měsíc je zejména pro evropské návštěvníky nejvíce lákavý po dlouhé chladné zimě v Evropě, kdy cítí potřebu jet někam za sluncem a tyrkysovým teplým mořem. Naopak v obou letech je vidět, že se na Kubu moc necestovalo v září. To je podmíněné zejména tím, že my, Evropané, si slunce užijeme v teplých letních měsících v turistických destinacích v Evropě a nemáme takovou potřebu toto počasí vyhledávat i v září, také tomu samozřejmě přispívá fakt, že začíná školní docházka a lidé jsou po dovolených v zaměstnání pracovně vytížení. [5]

Tabulka č. 1 - Teploty v jednotlivých měsících na Kubě

Měsíc	Průměrná teplota vzduchu (v °C)	Průměrná teplota vody (v °C)	Počet návštěvníků v roce 2011	Rozdíl v % proti roku 2010
Leden	26	25	296 055	15,8
Únor	27	24	293 057	13,8
Březen	28	24	315 451	5,7
Duben	29	26	275 059	13,2
Květen	30	27	183 815	7,2
Červen	30	27	174 085	6,1
Červenec	31	27	209 646	1,6
Srpen	31	28	174 356	0,9
Září	30	27	142 325	5,8
Říjen	28	27	161 853	-1,9
Listopad	27	27	214 604	7,1
Prosinec	26	27	276 370	5
Celkem	-	-	2 716 676	-

Zdroj: www.cuba.climatetemp.org

Oproti klasickým turistům, kteří vyhledávají pouze čisté pláže u luxusních hotelových komplexů, navštěvují Kubu i turisté, kteří sem přijíždějí za poznáním a mají v plánu Kubu procestovat a poznat, stejně jako jela naše školní expedice. Pro takovéto návštěvníky této krásné země je příhodné přicestovat na poznávací zájezd či delší expedici právě v zimních měsících. Pro cestování je to bezpečnější, nehrozí takové riziko hurikánů, cyklónů a dešťů a nejsou taková úmorná horka, která při takovémto pobytu nejsou příjemná.

2.1.1.3 Hydrosféra

Severní pobřeží ostrova je omýváno vlnami Atlantického oceánu a na jižní pobřeží naráží teplé vlny Karibského moře. Teplotu mořské vody určují proudy v Mexickém zálivu, přičemž Karibské moře patří k nejteplejším mořím na světě. „*Stálé pasátové větry mezi 10° až 20° s.z.š. přivádí od východu průlivy Malých Antil po celý rok poměrně teplou vodu z Atlantického oceánu a přeplňují tak Karibské moře. Průlivem mezi ostrovem Kubou a poloostrovem Yucatánem protékají vody do Mexického zálivu, kam navíc ústí největší severoamerická řeka Mississippi. Přebytek teplé vody uniká Floridským průlivem a směřuje dále na severovýchod k Evropě.*“ (Chalupa, 2002, str. 77). Povrchová teplota vody je v letním období kolem 30 °C a v zimním období přibližně o 3 °C nižší.

Řeky

Říční síť je poměrně hustá a Kubou protéká přibližně 200 řek, které jsou ale chudé na vodu. Většina řek má poledníkový směr ze severu na jih. Například to jsou: Cuvaguateje, Mayabeque, Yumuri, Sagua la Grande, Zaza, Maximo, San Pedro, také řeka Duaba poblíž města Baracoa, kterou jsme při expedici brodili cestou na vrchol hory El Yunque. Další je řeka Almendares, měřící 45 km, je zajímavá především tím, že díky své poloze v západní části Kuby zásobuje hlavní město Kuby Havanu vodou. Nejdelším vodním tokem je řeka Cauto na jihu ostrova, jejíž délka dosahuje 343 km. Río Cauto pramení v pohoří Sierra Maestra a vlévá se do Karibského moře. Pouze 112 km této řeky je splavných, tudíž vhodné pro říční dopravu. Největším vodním tokem na Kubě je řeka Toa na východě ostrova.

Celkově jsou kubánské řeky ale dosti krátké kvůli geografickému tvaru ostrova a v průběhu roku značně mění svoji velikost a vysychají, proto nemohou být využity na výrobu elektrické energie, což způsobuje Kubě značné problémy. Výjimkou jsou řeky Mayabeque a San Agustín, které mají dostatek vody po celý rok, neboť pramení v jeskyních v podzemních rezervoárech. [3]

Jezera

Jezera na Kubě prakticky nejsou. Největším jezerem je Ariguanabo na severozápadě ostrova. Více než jezera se zde využívají různé nádrže na vodu, které se využívají na zavlažování. V krasových oblastech se vyskytují podzemní řeky. Takové řeky můžou turisté navštívit zejména v jedné z nejkrásnějších kubánských provincií v Pinar del Río, kde se nachází mnoho impozantních vápencových útvarů a jeskyní.

Minerální prameny

Na ostrově nalezneme také minerální vody. K nejznámějším minerálním pramenům na ostrově patří San Diego de los Baños, San Miguel de los Baños a San Vicente v Sierra de los Organos. (*Chalupa, 2002, str. 77-78; Opatrný, 2002, str. 99*). Díky těmto minerálním pramenům se zde nacházejí i lázně. Nejznámějším lázeňským městečkem je San Diego de los Baños, které leží v provincii Pinar del Río. Do těchto lázní mohou zavítat jak turisté, tak i samotní Kubánci, což je ojedinělé, jelikož v mnoha podobných zařízeních mají vstup povolen pouze turisté.

Na Kubě je také mnoho bažin, zejména v oblastech na poloostrově Zapata a Lanier, kde žijí chránění a velice útoční Krokodýli kubánští.

2.1.1.4 Pláže

Kuba je proslulá svými krásnými plážemi. Severní část ostrova omývají studenější vlny Atlantického oceánu a na jižním pobřeží se návštěvníci mohou vykoupat v křišťálově čistém Karibském moři. Ostrov má přes 300 kvalitních pláží rozmístěných na 588 kilometrech. Celkově má kubánské pobřeží 5 700 km. Jelikož je na Kubě v průměru 330 slunečných a teplých dnů, jsou pláže opravdovým lákadlem pro turisty z celého světa.

Kubánské pláže jsou jedinečné díky rozmanitosti barevných tónů jejich písku. Z oslnivě bílých pláží na Varaderu přechází přes zlatavě žluté tóny písku na pláži Guardalavaca u Holguínu až po tmavé tóny písku na pláži Playa Duaba u Baracoi.[6].

2.1.1.5 Flóra

Před příchodem Evropanů byly v nížinách vlhké tropické lesy, nyní jsou tam většinou sušší travnaté plochy, které jsou využívány jako pastvy. V době příchodu Španělů pokrývaly lesy přes 60 % kubánského území, nyní jen necelých 10 %. (*Chalupa, 2002, s. 78*). *Španělský historik a mnich Bartolomé de las Casas /1474 – 1566/ uvádí, že ostrov bylo možno přejít a být stále ve stínu stromů. (Košťák, 1980, s. 24).* Španělé začali lesy kácet, protože potřebovali půdu na plantáže cukrové třtiny a na pěstování kávovníků. Z vytěženého dřeva poté stavěli lodě nebo ho vyváželi do Španělska.

Tropické lesy již nejsou dnes na Kubě příliš rozsáhlé, jsou nejvíce poškozené kácením. Na ostrově se ale vyskytují další, hojněji zastoupené, ekosystémy. Mezi ně patří zejména mangrovové porosty na jižním pobřeží, které pokrývají rozlohu přibližně 160 tis. ha. Dále smíšené porosty, které najdeme například v pohoří Sierra de los Organos, borovicovo-dubové lesy vyskytující se zejména na ostrově Isla de la Juventud, také stále zelený tropický mlžný les na horských návětrných svazích s dostatkem srážek, a keřovité porosty s několikametrovými kaktusy.

Jelikož je Kuba ostrovním státem, lze zde najít mnoho ojedinělých druhů, tzn. endemitů. Zmíním zejména typickou Palmu královskou, vysokou krásnou palmu, rostoucí 50 – 100 let a která je pro Kubánce natolik významná, že si jí dali i do svého národního znaku. Na ostrově se dále nachází dalších 300 druhů palem.

Kuba je rájem i pro milovníky tropických rostlin. Je domovem pro 270 tropických orchidejí, které jsou rozšířeny takřka po celém ostrově. Všude na ostrově nalezneme národní, bílo-oranžovou květinu Mariposa blanca, zvláštní druh jasmínu, který symbolizuje čistotu, odbojnost a nezávislost. Je národní květinou. Rostou zde i banánovníky, kávovníky, kakaovníky, ananasy, mango, papája (velice oblíbené jídlo u Kubánců, nazývaná příhodně fruta bomba), citrusové plody (pomeranče, grepy, citróny), kokosové palmy, karamboly, batáty (sladké brambory) a mnohé další. (*Chalupa, 2002, s. 78-79*)

2.1.1.6 Fauna

Stejně jako flóra, je i fauna na Kubě velice rozmanitá. Je to díky unikátní přírodní historii ostrova. Kuba neležela původně v Karibském moři. Před 100 miliony let to byl ostrov nacházející se v Tichém oceánu do té doby, než se kvůli kontinentálním změnám pozvolna přenesla do Karibiku. Jak ostrov putoval do Karibského moře, měnila se i zvířata a přizpůsobovala se novému prostředí. Dnes je více než polovina rostlin a živočichů, které z 80 % tvoří plazi a obojživelníci, ojedinělá a žijící pouze zde.

Za důležitý rys kubánské fauny považují zejména to, že není bezprostředně nebezpečná pro člověka. Všichni jedovatí hadi a komáři, přenášející žlutou zimnici, byli postupem času vymýceni. Mezi nebezpečné, stále žijící živočichy na Kubě, bych zařadila například pavouka Černou vdovu, štíry, sklípkaný, krokodýly a bílí žraloci lidožravý.

Na Kubě se vyskytuje jen něco kolem 8 000 druhů hmyzu, což je podstatně méně než v Evropě. Do 19. století byla na Kubě rozšířena žlutá zimnice, kterou přenášejí právě tropičtí komáři. Roku 1898 na žlutou zimnici zemřelo 100 tis. lidí, na tuto situaci se poté začalo reagovat velkými sanitárními akcemi. V současné době díky těmto historickým opatřením žlutá zimnice a malárie Kubánce a ani turisty nijak neohrožuje, oproti například 77 km vzdálenému Haity.

Na ostrově a v přilehlých mořích nalezneme 300 druhů ptáků, zejména vodních, jsou to plameňáci, volavky a pelikáni, také různé druhy papoušků, kolibříci a jistý druh datla, ptáka zvaného Tocatoro. Tento datel je kubánským národním ptákem, jehož barvy si Kuba vypůjčila do své státní vlajky (bílá, červená a modrá).

V mořích kolem pobřeží Kuby žije velké množství specifických živočichů a rostlin, je zde 900 druhů ryb, z toho 35 druhů žraloků. Zajímavých živočichem je Kostlín kubánský, živočich s původem z druhohor vážící přibližně 30 kg. Na dně jsou hojně zastoupeny Ježovky černé, mnoho druhů korálů (přibližně 40 druhů) a mnoho druhů korálových rybek. Nejsou zde výjimkou ani delfíni, kosatky, různé druhy želv, mezi něž patří i některé ohrožené druhy karet. Pro turisty nebezpečné mohou být kromě Žraloka bílého i murény hnědé a barakudy, které přitahují různé odlesky například od prstýnků a blyštivých částí plavek.

Mezi specifické kubánské suchozemské živočichy patří netopýr, který se živí rybami, které loví za letu. Znamé americké krokodýly, schopné žít ve slané i sladké vodě, nalezneme spíše v rezervacích a chovných farmách, i když je možné se s krokodýlem střetnout v bažinatých oblastech, kupříkladu na poloostrově Zapata, kde žije agresivnější druh Krokodýl kubánský. Naopak běžnými živočichy jsou leguáni a gekoni. (*Chalupa, 2002, str. 79-81*), [3], [7], [8]

2.1.1.7 Přírodní dědictví UNESCO

Kuba je ostrovem, kde se přímo nabízí netrávit dovolenou pouze v luxusních hotelových resortech na Varaderu, ale využít některé z 263 chráněných oblastí pokrývajících přibližně 22 % ostrova.

V současné době je na Kubě 6 biosférických rezervací zapsaných v UNESCO:

1. **Parque Baconao** – v Santiagu de Cuba, jako biosférická rezervace vyhlášena v roce 1987, má rozlohu 846 km².
2. **Parque Buenavista** – leží na rozhraní Villa Clara, Sancti Spíritus a Ciego de Ávila, jako biosférická rezervace vyhlášena v roce 2000, má rozlohu 3 135 km².
3. **Ciénaga de Zapata** – leží v provincii Matanzas, jako biosférická rezervace vyhlášena v roce 2001, má rozlohu 6 282 km².
4. **Cuchillas del Toa** – leží v provincii Guantánamo, jako biosférická rezervace vyhlášena v roce 1987, má rozlohu 1 275 km².
5. **Sierra del Rosario** – leží v provincii Pinar del Río, biosférickou rezervací vyhlášena roku 1984, má rozlohu 266 km².
6. **Península de Guanahacabibes** – leží v provincii Pinar del Río, biosférickou rezervací vyhlášena v roce 1987, má rozlohu 1 015 km². (*Sainsbury 2010, s. 35*)

Míra ochrany, úroveň služeb i systém správy, se v jednotlivých rezervacích značně liší. Například v Península de Guanahacabibes panuje velice přísný režim, zatímco v Parque Baconao najdete osídlení i turistická zařízení přímo na území parku.

Na Kubě se dále nacházejí dvě přírodní památky zapsané na seznam UNESCO – Národní park Alejandro de Humboldt a Desembarco del Granma.

Obrázek č. 4: Mapa ostrova s vyznačenými 6 biosférickými rezervacemi

Zdroj: www.unesco.org

2.1.1.8 Národní parky

V roce 1978 byla na Kubě založena Národní komise pro ochranu životního prostředí a udržitelné využívání přírodních zdrojů (COMARNA – Comisión Nacional de Protección del Medio Ambiente y el Uso Racional de los Recursos Naturales. Tato organizace se ve snaze zastavit neustálé odlesňování a ničení životního prostředí

probíhající nepřetržitě čtyři staletí, pustila do projektu masivního zalesňování a ochranu stávajících zbytků lesních porostů. (*Sainsbury 2010, str. 35*)

V současné době se na ostrově nachází tyto národní parky:

Pevninské národní parky:

- NP Valle de Viñales
- NP Los Organos
- NP Topes Collantes
- NP Pico Cristal
- NP Alejandro de Humboldt
- NP Gran Piedra
- NP Peninsula de Guanahacabibes
- NP Turquino
- NP Ciénaga de Zapata
- NP Sierra Maestra
- NP Cristóbal Colón
- NP La Mensura
- NP La Güira

Mořské národní parky:

- NP de Cayo Guillermo – Santa Maria
- NP Desembarco del Granma
- NP Marino de Punta Francés
- Punta Pederales
- NP de los Indios – San Felipe
- NP Jardines de la Reina

Kromě těchto národních parků se na ostrově nachází 15 botanických zahrad.

Dva národní parky jsou vyhlášeny jako přírodní památky pod seznamem UNESCO:

Parque Nacional Alejandro de Humboldt – nachází se v provincii Guantánamo.

Do seznamu ho kulturního dědictví UNESCO byl zapsán roku 2001. Jsou zde magrovové porosty, unikátní ekosystém, bažinaté zátoky, profesionální průvodci, návštěvnické centrum, kapust'áci. Přijdou si zde na své i milovníci pěší turistiky, jelikož je zde mnoho turistických tras.

Aktivita: výlety lodí, pozorování ptáků, pěší turistika.

Nejvhodnější doba k návštěvě: celoročně.

Parque Nacional Desembarco de Granma – nachází se v provincii Granma, do UNESCO zapsán roku 1999. Nachází se zde tropické lesy, pláže, korálový útes, kaktusy, maják, jeskyně a replika lodi Granma.

Aktivita: pěší turistika, speleologie, plavání, rybolov.

Nejvhodnější doba k návštěvě: celoročně. (*Sainsbury 2010, str. 95-96*), [9], [10], [11]

2.1.2 Lokalizační předpoklady společenského charakteru

2.1.2.1 Kulturní památky UNESCO

Havana

Hlavní město Kuby, přezdívané Paříž Karibiku, založili Španělé roku 1519. Od 17. století se stala centrem Karibiku a dnes má toto krásné město přes 2 mil. obyvatel. Na seznam UNESCO byla zapsaná oblast o rozloze 4 km² kolem Plaza de la Catedral roku 1982. Nejkrásnější část je La Habana Vieja, neboli Stará Havana, která poukazuje na dlouhou historii Kuby. V jádru města mohou návštěvníci vidět mix klasických a neoklasických staveb, spoustu kostelů, náměstí, parků, ale i soukromých domů s arkádami, zajímavými vstupními brankami a balkónky. Historické centrum města se již několik let rekonstruuje a právě na tyto opravy dalo organizace UNESCO několik

milionů dolarů. Po rekonstrukci starobyklých paláců a domů se v některých z nich vybudovaly hotely, restaurace a bary pro turisty. [12]

Trinidad a údolí Valle de los Ingenios

Starobylé město s ojedinělou atmosférou patřící do provincie Sancti Spiritus, bylo založeno roku 1514 Diegem Velázquezem de Cuéllar. V 18. a 19. století se zde díky vysokým příjmům z obchodu s cukrem vybudovalo mnoho krásných paláců a staveb, jako např. Palacio Brunet, Palacio Cantero kostel Nejsvětější trojice a náměstí se sochou José Martího. Bohužel ale, kvůli štědrým příjmům z těchto obchodů a poloze města ležícího u Karibského moře, město často přepadali piráti. Pozůstatkem z této doby jsou dřevěné a železné mříže na dveřích a oknech, které sloužily jako obrana proti napadání piráty. Do seznamu UNESCO se Trinidad zapsal roku 1988 díky své koloniální architektuře a historickému jádru.

V okolí Trinidadu se nachází území tří propojených údolí Valle de los Ingenios, které jsme také navštívili. Tato oblast je známá tím, že jsou zde plantáže s cukrovou třtinou, která v minulosti byla hlavním zdrojem příjmů. Tuto dobu připomíná muzeum cukrovarnického průmyslu a 45 metrová věž Manaca Ignaca, která sloužila pro hlídání otroků na cukrových plantážích. [13]

Pevnost El Castillo de San Pedro del Morro (hrad San Pedro de la Roca)

Pevnost a její obranná činnost jsou výjimečné hodnoty. Představuje rozsáhlý příklad renesanční vojenské techniky, přizpůsobené požadavkům evropských koloniálních mocností v Karibiku. Jde o mohutnou stavbu, která stojí na vysokém útesu. Byla postavena mezi roky 1633 – 1639. Hlavním úkolem této pevnosti bylo střežit zátoku u Santiaga a odrážet útoky pirátů. Své jméno dostala po tehdejšímu guvernérovi, který bydlel v Santiagu. Mezi místními obyvateli a turisty je však známá pod názvem El Morro. V pevnosti je i Muzeum pirátství (Museo de la Piratería), které je věnováno pirátským útokům na město Santiago de Cuba. Poblíž pevnosti stojí maják Faro del Morro. Každý večer zde vojáci v dobových uniformách dělají ceremonii Cañonazo –

když se slunce večer „dotkne“ oceánu, vystřelí vojáci kouli z děla. Do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO byla pevnost zapsána roku 1997. [14]

Pevnost vypadá jako vystřižená z filmů Piráti z Karibiku a musím po osobní zkušenosti napsat, že je to nezapomenutelný zážitek.

Údolí Viñales

Toto krásné údolí se nachází v nejzápadnější provincii Kuby v Pinar del Río. Na seznam světového kulturního dědictví UNESCO se zapsalo roku 1999 díky původní koloniální architektuře zdejších farem, statků a vesnic. Většina budov je jednoduše postavená pomocí přírodních materiálů. Údolí Viñales má velice úrodnou půdu a nacházejí se zde velkolepé vápencové útvary a skály zvané mogoty. Obyvatelé v této lokalitě se zabývají již po několik generací zemědělstvím, především pěstováním tabáku, který je v této provincii nejkvalitnější a nejznámější. Navštívili jsme zde jednoho místního obyvatele přímo v jeho domě, který byl vybavený velmi střídme a ve kterém bydlel se svými nejbližšími příbuznými. Vedle domu má malé políčko, kde pěstuje tabák, za políčkem stojí domek z přírodních materiálů sloužící jako místo, kde se tabákové listy suší. Díky rodinným tradicím zde původní zemědělství přežilo beze změny již několik století. V roce 1875 zde byla také založena stejnojmenná vesnice Viñales, která si rovněž zachovala svoji původní tvář. [15]

Krajina prvních kávovníkových plantáží

Kávovníkové plantáže na jihovýchodě Kuby, které se na seznam světového kulturního dědictví zapsaly roku 2000, se nacházejí na strmých svazích v horské oblasti Sierra Maestra. Pozůstatky plantáží z 19. století ukazují na zemědělské metody prvních osadníků. Původní plantáže byly tvořeny tak, aby v jejím středu byl dům majitele a kolem byly domky pro pracovníky a otroky. Kolem větších plantáží byly mnohdy vystavěny i dílny, kde se pracovalo s kovem a dřevem a také vodní kanály sloužící k zavlažování. [16]

Historické centrum Cienfuegos

Město Cienfuegos bylo založeno v roce 1819, je proto jedno z nejmladších měst na ostrově. Díky svým architektonické architektuře z 19. století se centrum města zapsalo roku 2005 do seznamu UNESCO. Město je nazýváno Perlou jihu. [17]

Historické centrum Camagüey

Camagüey leží v provincii Camagüey. Město bylo založeno roku 1514 a je třetím nejdůležitějším městem Kuby, hned po Havaně a Santiagu de Cuba. V 19. století dokonce toto město bylo druhým největším městem Kuby. Jeho rozloha je přibližně 300 ha. Historické centrum města má 54 ha a je bohaté na krásné religiální památky (kostel San Juan de Dios), náměstí a vládní budovy. Celé město je postaveno do čtverců, má úzké a zalomené uličky. Po celém městě (což je i symbolem tohoto města a často fotografovaným symbolem města) jsou pravé hliněné a krásně barevné vázy a džbány, které sloužily pro chytání dešťové vody. [18]

2.1.2.2 Kultura

Kultura na Kubě je ovlivněna historií a národnostním složením. Původní obyvatelé indiáni, které kolonizátoři postupně vyvraždili, nahradila vlna otroků, které Španělé dováželi z Afriky (ti byli předky dnešních mulatů). V této době na Kubě žilo mnoho Španělů, jejichž dědictví je tu dodnes patrné na každém kroku. Mezi bělochy lze také zařadit potomky francouzských přistěhovalců, kteří na Kubu přicházeli v mnoha migračních vlnách během začátku 19. století. K černochům, kteří byli dováženi jako otroci z Afriky, později ve 20. století přibyli Haitané a Jamajčani, kteří sem přijeli pracovat na třtinové plantáže a kteří si s sebou přinesli mnohé ze svých zvyků a tradic. O několik let později přišli na Kubu Rusové, ostatní Evropané a také menší procento Číňanů a tato směs tvoří dnešní obyvatelstvo a tudíž i utvářela kulturu Kuby. (Sainsbury, 2010, str. 57)

Muzea

Kuba má až 265 muzeí, která jsou rozmístěna všude po ostrově a která se zaměřují jak na spletitou historii ostrova, tak i na přírodní vědy, známý rum, auta atd. Nejznámější je turisty obletované Muzeum Capitolio Nacional v Havaně, které je replikou Capitolu z Washingtonu a které je vybaveno historickým nábytkem. Další zajímavé muzeum je na východní periferii Havany, muzeum Ernesta Hemingwaye, to je zajímavé pro návštěvníky, kteří mají rádi literaturu. Toto muzeum se nachází přímo na farmě „Finca Vigía“ s dobovým nábytkem, kde E. Hemingway bydlel. (Sainsbury, 2010, str. 57).

My jsme při expedici navštívili několik muzeí včetně tohoto muzea E. Hemingwaye a za zmínku by stála jistě všechna, ovšem vyberu pouze tři, která mne nejvíce zaujala jako typickou českou turistku:

- Muzeum Arqueológico – toto muzeum se nachází v jeskyni Las Cuevas del Paraíso poblíž města Baracoa. Je zde ukázáno, jak žili Tainové, původní obyvatelé oblasti. Jsou zde různé artefakty, jako například nástroje, sošky, amulety.
- Muzeum v kasárnách Moncada – kasárny se nachází ve městě Santiago de Cuba. Jejich žlutá omítka dodnes nese známky střel z útoku dne 26. července. Právě tento den a historie Kuby je tématem zdejšího muzea.
- Také se mi líbilo muzeum Girón, na poloostrově Península de Zapata u známé pláže Playa Girón, kde nám pustili i krátké video. Muzeum je vojenského charakteru a je zaměřeno na invazi v Zátocě sviní.

Hudba a tanec

Jedna z nejdůležitějších složek kubánské kultury je bezpochyby kubánská hudba. „*Na Kubě plyne hudba jako řeka, obejmě vám a celé vás promění,*“ řekl Ray Cooder ve svém komentáři ke klíčové nahrávce Buena Vista Social Club. O kubáncích se dokonce říká, a o tom jsme se mohli denně přesvědčit při expedici, že mluví zpěvem, tančí a různě se pohupují při chůzi a ženy si namlouvají milostnou písní. Také se říká, že se

rodilý Kubánec dokáže radovat a tančit při zvucích třeba jen když padá prázdná plechovka ze schodů. Kubánská hudba se vyvíjela rychle, bohužel se nedochovala hudba původních obyvatel. V 17. až 19. století se vyvíjela tzv. afrokubánská hudba, díky Španělům, kteří sem dováželi černochoy z Afriky. Do této exotické hudby se vmísily i žánry původem francouzské, jamajské, haitské či ze Spojených států. Za pomoci kytar, bubnů a všech možných chrastítek, dala lidová tvorba vzniknout tradičním kubánským žánrům, mezi které patří nepřeslechnutelný son, rumba, timba (kubánská salsa), danzón, mambo, chachachá, bolero, conga, kubánská jazz. Známým žánrem je Habanera, což je rytmus zrozený z argentinského tanga a dalších jihoamerických rytmů. Habanera byla použita skladatelem Bizetem ve slavné opeře Carmen. Na Kubě vznikají v posledních letech i novější žánry, jako je kubánský hip-hop, rap, reggaetón a další. (Sainsbury, 2010, str. 71).

My jsme měli dokonce možnost se seznámit s jednou z nejznámějších kubánských moderních hudebních skupin současnosti Gente de Zona.

2.2 Selektivní předpoklady cestovního ruchu

2.2.1 Selektivní předpoklady – objektivní

Tyto předpoklady tvoří například historický vývoj země, politický systém atd. Mezi selektivní předpoklady objektivní se řadí také podmínky demografické (složení obyvatelstva, věková struktura, charakter osídlení). Dále mezi tyto předpoklady patří také ekonomická a sociální situace v zemi (životní úroveň obyvatelstva, systém zdravotní péče a vzdělání).

2.2.1.1 Dějiny Kuby

Původní obyvatelé

Ostrov byl osídlen již v době kamenné, kdy sem přišli indiáni z Jižní Ameriky a část obyvatelstva z Floridy. Před španělskou kolonizací žili na západě Guanahatabeyové, po celém území byli rozptýleni Ciboneyové a v 5. století přišli Taínové.

Období prvních Evropanů na ostrově

Prvním Evropanem, který spatřil břehy ostrova, byl janovský mořeplavec Kryštof Kolumbus, který se plavil ve službách Španělska s cílem najít západní cestu do Indie. Se svou lodí jménem Santa Maria nejdříve narazil na Bahamy a až poté, 27. října 1492 spatřil severovýchodní břehy Kuby. Poté pokračoval kolem pobřeží ostrova na východ, kde zakotvil v zálivu v nejzazším cípu ostrova, u dnešního města Baracoa. Ostrov pojmenoval Juana.

Koloniální období

Roku 1509 začala z ostrova Hispaniola (dnešní Haity) expanze na Kubu. Tuto expanzi vedl Diego Velázquez de Cuellar, který se roku 1511 vylodil na Kubě. Španělé zde založili první osadu, kterou pojmenovali Poerto Santo. Později se osada rozrostla a vznikla z ní Baracoa – první město Kuby. Právě z tohoto místa začala postupná kolonizace Kuby. Diego Velázquez si obyvatele i celý ostrov podmanil a důsledkem toho bylo vymizení původního indiánského obyvatelstva a nedostatek pracovní síly. Tento problém byl později řešen dovozem afrických otroků. Od roku 1535 byla Kuba součástí místokrálovství „Nové Španělsko“. Hlavní pěstovanou a exportovanou plodinou byl v 17. století tabák. Na začátku 18. století rostl vývoz třtinového cukru a ke konci 18. století začaly vznikat první kávovníkové plantáže.

Roku 1762 byla Havana (hlavní město Kuby od r. 1556, do té doby bylo hlavním městem od r. 1515 Santiago de Cuba) obsazena Brity a o rok později byla na základě Pařížské smlouvy opět vrácena Španělům výměnou za Floridu.

Boje za nezávislost

Kubáncům se nelíbil tento španělský koloniální režim a snažili se o národní osvobození od Španělů, ti se ale snažili naopak tento režim udržet zejména kvůli svým zajímavým příjmům ze zahraničního obchodu s třtinovým cukrem, jelikož do první poloviny 19. století byla Kuba největším producentem cukrové třtiny. Díky dopravě cukru

z cukrovarů do přístavu byla na Kubě v roce 1837 postavena historicky první železnice v celé Latinské Americe. Vůdcem kubánských vzbouřenců byl Carlos Manuel Céspedes, který vyzval kubánský lid k boji za nezávislost. Na tuto výzvu reagovaly tisíce lidí a 10. října 1868 Kubánci zahájili desetiletou válku za svoji nezávislost.

V dubnu r. 1869 by bylo založeno Ústavodárné shromáždění, byla zpracována ústava, vybrána a schválena státní vlajka a jako prezident nově ustanovené republiky byl zvolen Carlos de Céspedes. Při této příležitosti byla složena La Bayamesa – národní kubánská hymna. Do role se dostává Maxim Gómez a Antonio Maceo, kteří vedli Afričany, Afrokubánce a Kreoly (bílí potomci evropských přistěhovalců) na západní polovinu ostrova rozšířit boje, ale nepovedlo se jim to. 12. října 1868 vydal mluvčí odbojové skupiny Carlos Manuel de Céspedes svůj „program nezávislosti“ a tím začala desetiletá válka. Tato válka vedla ke změnám ve společnosti, nicméně Kubánci se ani po deseti letech bojů a snahy od španělské moci neodpoutali. Válka po mnoha pokusech o ukončení skončila až podepsáním dohody o ukončení těchto bojů. Španělé ale nedodrželi podmínky smlouvy ze Zaujónu a začala La Guerra Chiquita (Maličká válka). Výsledkem bylo to, že roku 1886 byl vydán zákon o úplném zákazu obchodu s otroky, což vedlo k výraznému poklesu pracovní síly. Španělé tento deficit řešili náhradou a dovozem pracovní síly z Číny.

O nezávislosti Kuby stále nemohla být řeč, proto vznikla Kubánská revoluční strana v čele s Josém Martí. Kubánci byli stále nespokojeni, a proto se na Kubu vrátili Gómez a Maceo, aby vedli nově se formující odboj za osvobození Kuby od Španělů, který začal v únoru 1895. Nejdůležitější roli v tomto odboji sehráli odpůrci kolonialismu Antonio Maceo a Kubánská revoluční strana v čele s Josém Martí. Připravovali novou válku za nezávislost, při níž vznikla myšlenka „Naše Amerika“. Jednalo se o podporu Kuby v druhé válce o nezávislost ze strany USA a latinskoamerických zemí. Záminkou pro zásah amerických vojsk byl 15. února 1898 výbuch americké válečné lodi Maine v havanském přístavu. Tento výbuch byl označován jako španělský útok a tak vypukla španělsko-americká válka. Roku 1898 se americká vojska vylodila na Kubě a došlo k důležité a rozhodující bitvě u města Santiago de Cuba. Tato válka skončila tím, že Španělsko bylo v Paříži 10. prosince 1898 přinuceno podepsat s USA mírovou smlouvu a současně se vzdát veškerých práv na Kubu, která se tímto stala konečně nezávislá.

Nezávislost

Kontrolu nad Kubou převzaly Spojené státy americké a jejich vojsko obsadilo celý ostrov a zůstalo zde až do roku 1902. Roku 1903 se konaly první volby pod patronací Spojených států amerických a prezidentem Kubánské republiky se stal Tomás Estrada Palma. Rok poté byla přijata ústava republiky, ve které si USA vyhradily tzv. Plattův dodatek (zrušen roku 1934), zaručující Američanům „právo vnitřních záležitostí Kuby“. Kubáncům se tento dodatek nelíbil, ale nakonec usoudili, že ústava s tímto dodatkem je lepší než režim neustálé okupace. Roku 1903 byla za symbolický poplatek přibližně 3 300 USD uzavřena smlouva o pronájmu Guantánama na 99 let, nicméně toto místo Američané obývají dodnes.

Diktatura

Během první světové války se zvýšila cena cukru a Kuba zaznamenala hospodářský růst. Po válce cena ale prudce klesla a kubánské národní banky krachovaly. Zemi sužovala bída deprese. Kolem jednoho milionu Kubánců nemělo práci, polovina státu žila bez elektřiny a ve městech se platily ohromné nájmy. Tehdejší prezident Geraldo Machado Morales nastolil tvrdou diktaturu (za podpory ozbrojených intervencí USA), která vyvolávala odpor mezi všemi vrstvami. Proto začaly různé protivládní stávky a demonstrace a proslýchalo se, že vypukne občanská válka. Roku 1933 pod nátlakem stávky Machado odstoupil z úřadu a uprchl do USA.

Období, které následovalo, bylo provázeno řadou politických změn. Jako nový prezident byl zvolen profesor Ramón Grau San Martín a ten do čela armády nasadil Fulgencia Batistu y Zaldívara. Vláda byla poskládaná z lidí snažících se zlepšit životní situace Kubánců. Batistova armáda převzala později hlavní moc a Batista byl zvolen prezidentem. Jako hlava státu fungoval 4 roky a poté se na Kubě vystříдалo několik prezidentů (např. na pouhých 60 dní se do čela státu postavil Carlo Manuel Mendieta, díky kterému byl zrušen Plattův dodatek). Roku 1940 byla schválena nová velmi liberální ústava.

Kuba po roce 1945

Roku 1952 provedl Batista převrat a postavil se do čela republiky ve funkci prezidenta (1952-54). Dne 26. července 1953 zaútočila skupina „Hnutí mládeže století“ pod vedením Fidela Castra na kasárna Moncada ve městě Santiago de Cuba. Útok byl odražen a povstalci uvězněni. Batista nastolil tvrdý teror, kterému padlo za oběť 20 000 lidí. Spojené státy přestaly Kubu podporovat jak vojensky, tak i finančně. Roku 1957 vydaly revoluční skupiny manifest, jako program osvobozenického boje. Tlak revolucionářů sílil a Batista 31. prosince 1958 opustil Havanu a uchýlil se do exilu ve Španělsku. Dne 2. ledna 1959 obsadily Castrovy oddíly Havanu a v únoru se Castro stal předsedou vlády, došlo ke znárodnění majetku a část kubánské společnosti začala připravovat invazi na Kubu, která skončila neúspěšně v dubnu 1961, neboť jim tehdejší Kennedyho vláda neposkytla slíbenou pomoc.

Fidel Castro se přihlásil k budování socialismu a v roce 1968 se přiklonil k politice SSSR a to z důvodu hroutícího se hospodářského režimu. Znárodněny byly rodinné podniky a majetek drobných rolníků. Roku 1972 Kuba přistoupila k zemím RVHP. V nastoleném policejním režimu lidé nemohli opustit svou zemi. Proto v roce 1980 obsadili peruánské velvyslanectví v Havaně, pod tímto nátlakem byla otevřena hranice v přístavu Mariel a cca 100 tisíc Kubánců tehdy opustilo zemi.

Během 2. světové války navázala Kuba diplomatické styky se SSSR. V této době projevovalo o Kubu zájem americké podsvětí - mafie.

Špatná ekonomická situace vyústila v krizi, která vnesla logicky rozkol i do tehdy vládnoucích kruhů. V roce 1989 byl např. velitel západního vojenského okruhu, generál Arnaldo Ochoa spolu se skupinou agentů vnitra a armády odsouzen (oficiálně kvůli pašování drog) a do deseti dnů byl popraven. Léto 1994 bylo zatím vyvrcholením špatné hospodářské situace a nízké životní úrovně obyvatelstva. V té době opustilo ostrov mnoho obyvatel, kteří zamířili, často na velmi primitivně sestrojených plavidlech, zejména na blízkou Floridu. (*Chalupa, 2002, str. 61-75; Opatrný, 2002, str. 6-85; Sucha, 2009, str. 11-26; Sainsbury, 2010, str. 37-56*), [19], [20], [21], [22]

2.2.1.2 Politický systém

Kubánská republika je státem, který je od roku 1965 řízený totalitně-socialistickým režimem Komunistické strany Kuby (Partido Comunista de Cuba – PCC), která je také jedinou polickou stranou na ostrově. V Komunistické straně Kuby je přibližně 80 % obyvatel ostrova. V jejím čele stojí od dubna 2011 Raúl Castro, který vystřídal svého staršího bratra Fidela Castra. Kromě této jediné oficiální politické strany se na Kubě formují i další, zejména opoziční, politické strany třech typů. Politické strany všech směrů (křesťanští demokraté, liberálové, a další), skupiny, které sledují lidská práva a další různá odborová či profesní sdružení. V roce 2010 bylo zrušeno Ministerstvo cukru.

Dalšími významnými stranami veřejného života jsou organizace jako například Svaz mladých komunistů (UJC), Výbory na obranu revoluce (CDR), odborová Ústředna kubánských pracujících (CTC), Národní asociace drobných zemědělců, Federace kubánských žen, Federace univerzitních studentů, Federace středoškolských studentů či Pionýrská organizace José Martího.

Zákonodárnou moc na celostátní úrovni má Národní shromáždění lidové moci Kubánské republiky (parlamentu), které má v současné době 609 členů volených každých pět let. Na provinční úrovni má zákonodárnou moc provinční shromáždění lidové moci. Stejně funguje i úroveň okresní a městská. Národní shromáždění lidové moci volí členy Státní rady Kubánské republiky a schvaluje složení Rady ministrů (vlády), které náleží moc výkonná. Moc soudní na Kubě má Nejvyšší lidový soud.

Roku 1960 vznikly Výbory na obranu revoluce (Comités de Defensa de la Revolución - CDR). 95% Kubánců je členem těchto výborů. CDR je síť takzvaných sousedských organizací po celém ostrově. Pravomoc a rozsah kontroly CDR jsou rozsáhlé a skoro na každém domě jsem si všimla, že visí cedule s nápisem „CDR“. Výbory sledují, co se děje v každé ulici na ostrově.

Na začátku 70. let se Kuba vzhledla v řízení, politickém a ekonomickém rozhodování Sovětského svazu. Roku 1972 byla přijata za člena Rady vzájemné hospodářské pomoci a po 3 letech vznikl první sjezd Komunistické strany Kuby. Tímto byla dovršena revoluce a zároveň se schválily směrnice k vypracování prvního pětiletého plánu

ekonomického rozvoje Kuby. Vztahy mezi státem a církví jsou dobré, to se ukázalo také v březnu 2012, kdy Kubu navštívil papež Benedikt XVI. [22], [23], [24]

2.2.1.3 Správní politické členění ostrova

Ostrov je rozdělen na 15 provincií a jednoho zvláštního okrsku (ostrov Isla de la Juventud). Dále se Kuba člení na 167 okresů (municipios). Kubánské provincie vyjmenované od nejzápadnější po nejvýchodnější: provincie Pinar del Río, Artemisa, La Habana, Mayabeque, Matanzas, Cienfuegos, Villa Clara, Sancti Spíritus, Ciego de Avila, Camagüey, Las Tunas, Granma, Holguín, Santiago de Cuba a Guantánamo (viz obrázek). Jednotlivé provincie fungují samostatně, každá z provincií pěstuje plodiny pro svoji vlastní potřebu, mají samostatné elektrárny atd. [23]

Obrázek č. 5: Správní politické členění Kuby

Zdroj: cubagob.cu

2.2.1.4 Kubánské hospodářství

Kuba je členem OSN a jejích agentur (např. UNCTAD, UNESCO, atd.), WTO (World Trade Organisation), GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), IAEA (Světová

agentura pro atomovou energii), ICAO (Mezinárodní organizace pro civilní letectví), ILO (Mezinárodní organizace práce), IMO (Mezinárodní námořní organizace), INTELSAT (Mezinárodní organizace pro komunikační satelity - statut pozorovatele), INTERPOL, IOC (Mezinárodní olympijský výbor), ITU (Mezinárodní telekomunikační unie), WHO (Světová zdravotnická organizace) a dalších organizací. [23]

Kubánská ekonomika v období 1960-1989

V době, kdy Fidel Castro převzal moc, bylo zavedeno mnoho radikálních nástrojů na změnu kubánské ekonomiky (znárodnění výrobních prostředků, reorganizace veřejného sektoru, centrální plánování všech ekonomických aktivit a další). Kuba v této době výrazně zvýšila výdaje na zdravotní péči, vzdělání a armádu.

Pro toto období bylo typické, že Kuba veškeré plány probírala společně se SSSR. Tyto vzájemné dobré vztahy podpíral fakt, že Kuba exportovala cukr a nikl do SSSR. Sovětský svaz naopak Kubu zásoboval ropou a strojním zařízením.

Od r. 1961 byla SSSR majoritním obchodním partnerem Kuby a tím nahradila USA. O dva roky později začala Kuba vyvážet cukr i do Španělska, Francie a Velké Británie.

Obchodní politika Kuby byla nastavena na maximální export a menší import. 60-80% celkového ročního exportu se vyváželo do východní Evropy, SSSR a Číny. SSSR tak na oplátku prodával Kubě ropu za výhodné ceny.

V polovině 80. let, v době, kdy SSSR kvůli svým politickým a ekonomickým potížím už nemohl Kubu tolik podporovat, začala Kuba shánět zahraniční kapitál. Reformy se dostaly i do sektoru turismu, když v roce 1987 kubánská vláda inovovala tento sektor tím, že založila Cubanacán, státem vlastněnou společnost, aby přilákala zahraniční investory. Hlavním cílem bylo postavit hotel na Varaderu, to se povedlo a hotel se roku 1990 otevíral. [23], [24]

Kubánská ekonomika 90. let

Po rozpadu SSSR Kuba utrpěla značné ztráty ze zahraničního obchodu, nikdo už jí neposkytoval úvěry a chyběla jí cenově přijatelná ropa od SSSR. Kvůli tomu v roce

1990 začala na Kubě energetická krize. Přibližně do roku 1993 klesl export o dvě třetiny a import Kuby o tři čtvrtiny. Po více než 30leté závislosti na obchodu se zeměmi RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci) bylo pro Kubu velmi složité najít rychle nové obchodní partnery. V padesátých letech měla Kuba prosperující ekonomiku, bohužel po roce 1998 činil HDP na jednoho obyvatele 1 560 USD a tak Kuba za sebou zanechala pouze státy jako Haiti, Surinam, Honduras.

V 90. letech se tabák a tabákové výrobky staly nejdůležitějším exportním artiklem. Kuba se začala orientovat na obchod se zeměmi Latinské Ameriky, ale nebyla moc prosperující.

Kuba proto musela roku 1993 zavést určité ekonomické reformy, jejichž hlavním cílem bylo hlavně stabilizovat domácí ekonomiku a začlenit Kubu do světové ekonomiky. Tímto se ekonomika Kuby stala ekonomikou socialistickou. [23]

Kubánská ekonomika v současnosti

Základem ekonomiky Kuby je socialistický model s centrálním plánováním. V roce 2008 zavedla vláda prezidenta Raúla Castra do ekonomického modelu určité prvky tržního hospodářství, například povolení a rozšíření soukromého sektoru. Cílem reforem zůstává zachování socialistického modelu hospodářství.

Ekonomika Kuby je velice závislá na vývoji cen prakticky veškerých surovin na světových trzích, na přízní klimatických podmínek a tím na výsledcích a příjmech z turismu. Jak už jsem v této práci psala, ekonomické ukazatele jsou ovlivňovány zejména turistickým průmyslem, těžbou a vývozem niklu a pěstováním a následným vývozem třtinového cukru, tabáku a citrusových plodů.

Za loňský rok 2011 Kuba zlepšila svoji ekonomickou situaci tím, že zavedla mnoho reforem. Růst celkové ekonomiky byl za rok 2011 oproti předchozímu období ve značném zlepšení a činil 2,7%. Tento výsledek měl důvod zejména v nárůstu počtu turistů a stabilní ceně niklu. Další vládní reformy, jako například snížení výdajů státního sektoru, uvolnění soukromých živností, také kubánské ekonomice dosti přispěly na růstu. Velká restrukturalizace státního aparátu má za cíl propuštění až 1 mil. státních

zaměstnanců, likvidaci neefektivních státních podniků, postupné rušení přidělového systému a boj proti korupci. Zákonitým negativem propouštění ze státního sektoru v roce 2012 bude hlavně růst nezaměstnanosti. Významná vládní opatření - především povolení k nákupu a prodeji automobilů a nemovitostí (platí to pouze pro kubánské občany a cizince s trvalým pobytem na Kubě), zatím neměla větší dopad na domácí ekonomiku, i když uvolnění trhu s auty a nemovitostmi je pozitivní ukazatel. V průběhu roku 2011 se vláda snažila snížit dovoz, především potravin. Tento trend bude pokračovat v roce 2012 ve snaze nahradit dovážené potraviny domácími výrobky. [24]

Výpočet HDP se liší od celosvětově aplikovaného systému a to proto, že na Kubě je mnoho služeb poskytováno v rámci sociálních programů zdarma a klasický výpočet by tak HDP Kuby podhodnotil. [24]

Kubánská vláda v roce 2008 zjistila, že v kubánských vodách v Mexickém zálivu je zřejmě více než 20 miliard barelů těžitelné ropy. Což je více než dvojnásobek předchozích odhadů. Pokud se toto potvrdí, tak se Kuba stane jedním z největších světových vlastníků ropných zdrojů. Nový nález ropných ložisek v kubánských vodách by mohl přimět příští americkou vládu, aby zrušila protikubánské embargo a dovolila americkým ropným společnostem v kubánských vodách těžit. Tím by se snížila závislost Spojených států na ropě z Blízkého východu. Nicméně velká ložiska ropy byla nalezena u pobřeží oblíbeného turistického centra Varadero. Zde by ale byl v ohrožení cestovní ruch. [25]

Kubánská dvojí měna

Dne 8. listopadu 2004 bylo na ostrově zrušeno používání amerických dolarů jako druhého oficiálního platidla a místo něj byla zavedena nová měna – Pesos convertibles – CUC. V současné době je tedy na Kubě dvojí měna – původní a stále aktuální měna pro Kubánce peso nacional (národní peso). V této měně dostávají Kubánci plat, kupují se za něj potraviny na lístky (terjety) a mohou za něj nakupovat i turisté. Pouze musí objevit, kde se za něj něco prodává. Druhou a novou měnou je pesos convertibles – CUC (konvertibilní peso). Tato měna víceméně slouží zejména v cestovním ruchu,

jelikož veškeré platby na kubánském trhu v rámci cestovního ruchu (v hotelích, restauracích, obchodech a službách atd.) je nutné platit v CUC.

Při směně amerických dolarů na CUC je kubánskými bankami účtován poplatek 10%. Tento nezvykle vysoký poplatek je zdůvodňován tím, že Kuba podstupuje na mezinárodních trzích určité riziko, když obchoduje v embargované měně. I z vlastních zkušeností vím, že pro turistu je lepší na Kubu si dovést hotovost v Eurech, které ihned bez větších poplatků vyměníte na letišti na pesos convertibles – CUC. Směna bohužel nelze provést dopředu před cestou, protože Konvertibilní peso je možné vyměnit pouze na Kubě.

Pro představu uvádím, že průměrný Kubánek si vydělá za měsíc přibližně 300 pesos nacionales, což je přibližně 15 CUC. A za jedno CUC si turista může koupit jedno kubánské pivo v plechovce či 1,5 l pitné balené vody. 1 Euro = 1,26 CUC (k únoru 2011). [25], [27]

Všeobecně bych řekla, že turisté na Kubě mohou počítat se stejnými výdaji, jako kdyby byli na dovolené v Čechách.

2.2.1.5 Demografické předpoklady

Vůbec první sčítání lidí na Kubě bylo v roce 1774. Toto sčítání ukázalo, že na Kubě v těchto letech žilo 171 620 obyvatel. Od 18. století se kubánská populace rychle rozrůstala. V letech, kdy byla na Kubě španělská nadvláda, bylo na Kubu přivezeno přibližně 1,2 milionů otroků ze západní Afriky. Poté kvůli bojům na ostrově se počet obyvatel snížil a v roce 1899 žilo na ostrově přibližně 1,5 milionu obyvatel. V prvních letech, kdy se Kuba stala nezávislou, se počet obyvatel začal rychle zvyšovat o 3% ročně. V začátku 30. let byly na Kubě přibližně 4 miliony obyvatel a v 70. letech jednou tolik. V roce 1990 se počet obyvatel přiblížil 11 milionům. (*Chalupa, 2002, str. 83-84; Sucha, 2009, str. 37-39*)

Současný stav populace

Dle českého Ministerstva zahraničních věcí k roku 2010 žilo na Kubě 11 209 566 Kubánců.

Národnosti složení Kubánců je: 51% mulati, 37% běloši, 11% černoši a 1% asiati. na Kubě žije 5 609 882 mužů, kteří mají průměrnou délku života 75 let a 5 629 684 žen, které se dožívají průměrně 79 let věku. Průměrný věk Kubánců je v současnosti 37,3 let a průměrná délka života je 77,97 let. Průměrná hrubá úmrtnost činí 8,1 na 1000 obyvatel.

Na Kubě žije převážná část (76%) obyvatel ve městech. Největšími urbanizačními centry jsou:

- Havana (2 156 351 obyvatel)
- Santiago de Cuba (1 044 773 obyvatel)
- Holguín (1 036 314 obyvatel)
- Camagüey (783 448 obyvatel)

Dětská úmrtnost není to, co by tento ostrovní stát trápilo. V současné době zemře z 1000 dětí přibližně 1,5 dítěte. V celosvětovém měřítku tímto Kuba trumfuje i vyspělejší státy. (*Chalupa, 2002, str. 83-84; Sucha, 2009, str. 37-39; Sainsbury, 2010, str. 60-61*), [25], [28]

2.2.1.6 Vzdělání a školství

Před revolucí bylo až 37% obyvatelstva negramotného a školství se potýkalo s nedostatkem kvalifikovaných učitelů. Nicméně po revoluci se začalo budovat ve velkém, stavěly se školy, třídy a koncem roku 1961 Kuba negramotnost vymítla úplně, čímž se stala první takovou zemí v Latinské Americe.

V současné době je školní docházka na Kubě povinná pro děti od 6 do 14 let. Mladí Kubánci mají svoje školní rituály. Ještě před tím, než začne vyučování, se před školou u sochy Josého Martí vztyčí národní kubánská vlajka a studenti zpívají hymnu.

Studium je na všech školách zdarma a děti dokonce dostávají zdarma i veškeré školní potřeby. O tom, jak důležité pro Kubánce je v dnešní době vzdělání, jsem se mohla přesvědčit sama, když při směnném obchodě s Kubánci v horách na východě ostrova, byla nejvíce žádaným směnným předmětem obyčejná propisovací tužka. Děti chodí do škol čisté a upravení. Za nízký poplatek jim musí rodiče pořídit školní uniformu, podle které se také pozná, do jakých tříd dítě chodí. Červená školní uniforma je pro děti, jež chodí do školky či na první stupeň na základní škole. Zatímco žáci druhého stupně nosí uniformu béžovou a studenti středních škol si do školy oblékají tmavomodrou uniformu. Všechny děti mají kolem krku uvázaný modrý či červený šátek, děvčátka mají košile a šortky, vypadající zepředu jako sukýnky, chlapci mají také košile a k tomu krátké nebo dlouhé kalhoty. Nám zprvu tito školáci připomínali české junáky a skauty.

Vysoké školy

Jak jsem se od profesora Moliny dozvěděla, vysokoškolské vzdělání má více než 20% obyvatel. Vysokoškolské studium je ze strany státu podporováno z mého pohledu výborně, studenti mají ubytování na kolejích a stravu zcela zdarma. K tomu dostávají ještě 100 CUP (pesos nationale) na měsíc, což je skoro polovina minimálního průměrného měsíčního příjmu Kubánců. Tito studenti již nenosí uniformy, pouze bílé pláště nosí studenti lékařských fakult. Jednu z lékařských a současně přírodovědných fakult jsme měli možnost vidět i v Santiagu de Cuba, na této fakultě prý studuje vysoký počet studentů z celé Latinské Ameriky (i ti mají nárok na zcela bezplatné studium). Největší univerzita je v Havaně (studují se zde společensko-vědní obory), další univerzita je například v Las Villas (zemědělství). Kubánci mají možnost navštěvovat i univerzity třetího věku, studovat prezenčně i dálkově. Nejvíce studentů má vzdělání z vysokých škol zaměřených na pedagogické a lékařské vzdělání, jejich platy také výrazně zvyšují kubánský průměr. (*Chalupa, 2002, str. 96-99*), [29], (63), (64)

Školství je jedním z důležitých předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu. To si stát uvědomuje se zvyšující se atraktivitou této země, kdy se ročně zvyšuje počet návštěvníků a proto má Kuba i střední a vysoké školy zaměřeny právě na turismus, aby Kubánce odborně připravila pro práci v hotelech, letišti, v cestovních kancelářích,

v informačních centrech apod. Takové školy se nachází v Havaně, na Varaderu, v Santa Claře, v Trinidadu, Ciego de Ávila, Camagüey, Holguínu a Santiagu de Cuba. [29]

2.2.1.7 Zdravotnictví

Zdravotnictví je velice diskutované téma dnešní Kuby. Kubánské zdravotnictví je na velice dobré úrovni, dokonce v mnoha případech na lepší, než to naše české. Na jednoho lékaře zde připadá přibližně pouhých 119 obyvatel.

Kubánské zdravotnictví má 3 úrovně. Do první úrovně spadají něco jako naši obvodní lékaři. Ti se starají o rodinné generace a výborně zná jejich zdravotní stav. Druhá úroveň obsahuje lékaře, kteří ordinují v malých nemocnicích a poliklinikách. Do třetí úrovně patří specializované zdravotnictví, zde se léčí závažná onemocnění a dědičné choroby. Důležitou poznámkou jistě bude, že Kubánci neplatí žádné zákonné zdravotní pojištění a ani poplatky u lékaře. (*Chalupa, 2002, str. 96-99*), (63), (64), (65)

I toto je jedním ze základních kamenů pro budování a rozvoj cestovního ruchu v této oblasti, jelikož turisty zajímá i tato oblast při výběru dovolené.

Na rozdíl od sousedního Haity a ostatních ostrovů Karibské oblasti či Latinské Ameriky turisty na Kubě neohrozí nemoci, které přenáší komáři – moskitos. Ti se zde hojně vyskytují, i já osobně jsem s nimi měla velice nepříjemnou zkušenost završenou vyhledáním odborné pomoci, nicméně moskitos nejsou nakaženi a malárie turistům nehrozí, proto nejsou nutná opatření v podobě očkování před odjezdem do této turistické destinace. Turisté se nemusí bát ani žluté zimnice, tropické horečky Dengue a podobně. Tyto nemoci se podařilo vymítit již v 70. letech našeho století. Pro turisty jsou po celém ostrově vybudovaná zdravotnická centra Servimed, která jsou zcela oddělena od bezplatného systému kubánského zdravotnictví. (*Sainsbury, 2010, str. 532-533*)

Zdravotní cestovní ruch

V 50. letech tohoto století se na Kubě začal rozvíjet tento nový typ turistiky. Od té doby na Kubu turisté nejedí jen za kulturou a nádhernými plážemi, ale vyhledávají zde i

tento ozdravný cestovní ruch. Z přednášky profesora Moliny jsem se dozvěděla, že turisté dokonce z větší části 58% navštěvují Kubu z důvodu zdraví a menší část turistů 47% Kubu vyhledávají jako dovolenkovou destinaci pro slunění na pláži a užívání tyrkysových vod Karibiku.

Dle profesora Moliny Kuba skrývá v této oblasti obrovský potenciál. Je připravena nabídnout ozdravné pobyty díky příznivému klimatu. Na Kubě se léčí běžné nemoci, kožní nemoci, oční chirurgie, neurologické poruchy jako roztroušené skleróza či Parkinsonova nemoc. Kuba má již kvalifikovaný personál a i místa určená k těmto účelům – k těmto oblastem patří horské oblasti Sierra Cristal, Siera Escambray a další.

Kuba má speciální domluvu se zeměmi tzv. ALBY (Bolívie, Venezuela, Antigua, Barbuda, Dominika, Ekvádor, Nikaragua, Svatý Vincenc a Grenadiny), které mezi sebou platí speciální měnou – sucre. Pacienti z těchto zemí mají možnost na Kubu jezdit na ozdravné pobyty a vláda dané země pobyt za pacienta ze své země zaplatí právě v měně sucre.

To je pro kubánskou národní ekonomiku daleko větší finanční přínos než z klasických turistů, kteří Kubu navštíví na pár dní na klasickou dovolenou, jelikož ročně přijede na ozdravný pobyt na Kubu 1,2 milionu takových návštěvníků a ti zde stráví v průměru až 3 měsíce.

Kubánci, kteří jezdí na ozdravné pobyty, si hradí tyto pobyty v národní měně – pesos nationale. Využívají místa, která mají nejblíže k bydlišti a platí si ubytování, exkurze a další, pouze léky, zdravotní péči a lékaře jim hradí kubánská vláda. Co se týká ostatních cizinců, tak ti si hradí vše sami. (63), (64)

2.2.1.8 Náboženství

Náboženství patří mezi nejkomplexnější aspekty kubánské kultury. Před revolucí se 85% obyvatel hlásilo k římsko-katolické víře, zbytek byli protestanti, nicméně na Kubě odjakživa žila také hrstka židů a muslimů. Ovšem po revolučním roce 1959 se tvrdě prosazovala ateistická kampaň.

Dnes už na Kubě kostely navštěvují pouze starší lidé, nicméně křesťanství pomalu začíná zajímat i mladé generace. Pro mne nejvíce zajímavé, z hlediska náboženství, bylo osobní zjištění, že pro Kubánce je významná tzv. Santería, ke které se různým způsobem vyznává až 80% Kubánců. Santería vznikla v době otroctví a dovozu černochů z Afriky, kteří vyzývali náboženství Yorubá. Ta se postupně přizpůsobovala, až z ní vznikla Santería. Znakem tohoto vyznání je zejména to, že ortodoxní Santerové nosí bílý oděv dobře kontrastující s černou pletí a také to, že nosí mnoho bílých korálků. To značí určité bohy, jelikož jich má Santería mnoho. (Sainsbury, 2010, str. 63-64)

2.2.2 Selektivní předpoklady - subjektivní

Selektivní předpoklady subjektivní ve značné míře dokážou ovlivnit návštěvnost dané země. Jde například o módnost, reklamu, propagaci, vlastní zkušenosti, recenze od známých atd.

V posledních 20 letech zájem o exotické dovolené roste. Je to vidět i na návštěvnosti Kuby, která se již šplhá k 3 mil. turistů ročně. Nejčastějšími návštěvníky jsou Kanadáné, u kterých se v roce 2012 očekává, že dosáhnou 1 mil. turistů. Druhý největší podíl na návštěvnosti Kuby mají Evropané a to zejména Italové, Španělé, Francouzi atd. Kuba má rozhodně co nabídnout, známé jsou její oslnivé pláže, má vcelku příznivé klima, bohatou historii, koloniální památky, krásné korálové pobřeží s barevným podmořským světem a samozřejmě možnost sportovního využití a také bych řekla návratu v čase, jelikož se cestování po Kubě nedá nazvat příhodnějším přirovnáním.

Na Kubě si turisté zkrátka užijí všeho dostatek, karibské slunce, pláže jak z obrázku, pověstný rum a doutníky, ale také onu pověstnou pohodovou atmosféru, ale ta právě může být problémem. Jelikož pro nás Evropany se může znát až přehnaná. Kubánci nepospíchají, proto služby nejsou mnohdy poskytovány tak rychle a na úrovni, na co jsme my turisté zvyklí. To ale ke Kubáncům prostě patří, jejich život se nese v duchu „mañana“. Ve španělštině toto slovo znamená „zítra“, a taková je jejich filozofie – není kam spěchat, zítra je také den. Jinak jsou Kubánci velmi sympatičtí a přátelští lidé, se stálým úsměvem na rtech a většinou v pohybu při rytmech salsy či jiného kubánské hudby.

Podle zveřejněných statistik na serveru onecaribbean.org zájem o Kubu neustále roste. Je to nejen díky tomu, co vše Kuba turistům může nabídnout a že se jedná o relativně vysoce bezpečnou zemi, ale i díky tomu, že sem létá již mnoho nových charterových letů a doprava na tento krásný ostrov je proto jednodušší. Dalším důležitým motivem pro výběr dovolené právě na Kubě je fakt, že cena zájezdů je většinou nižší, než do jiných karibských destinací.

Zajímavá je také úvaha, co se stane v budoucnu s Kubou, pokud bude opět pod americkou nadvládou. Nabízí se mi otázka, zda v tomto případě bude Kuba pro Čechy tak relativně cenově dostupná? Je možné, že cestovní ruch na Kubě bude zaměřen na podobné aktivity jako v 50. letech, to znamená, že se z něj stane požitkářský ráj zejména pro bohatší americké turisty.

Dalším motivem proč se vydat právě na Kubu je fakt, že jsou zde relativně levné pozemky a ti movitější na ostrov jezdí si pozemky vybírat a v případě pádu současného politického systému by si je zakoupili. Jsou také turisté, kteří na Kubu jezdí vyloženě kvůli nabídce sexuálních služeb. Dle delegátky CK Fischer se tyto dovolené týkají nejčastěji italských a španělských turistů.

Módnost Kuby v ČR stále roste. Nejen díky silnější propagaci Kuby ze stran cestovních kanceláří, ale i ze stran spokojených turistů, kteří si skvělé zážitky přivezené z Kuby nenechají pro sebe a předávají je dál svým známým a ti pak dál atd. [23]

2.2.2.1 Propagace Kuby z hlediska marketingu

Kubu propagují nejen světové cestovní kanceláře, ale zejména její Ministerstvo turistiky – MINTUR, které má zastoupení v mnoha zemích světa. Kuba také v roce 2009 rozjela velkou propagační akci s názvem Auténtica Cuba, která nahradila starší propagační kampaň s názvem Viva Cuba. Auténtica Cuba je propagována po celém světě, nejvíce však v zemích, ze kterých na Kubu jezdí nejvíce turistů. Auténtica Cuba má na podporu propagace různé tiskoviny, webové prezentace, propagační videa a televizní spoty. V květnu 2012 se bude v oblasti Cayas Villa Clara přímo na Cayo Santa Maria na Kubě konat nejdůležitější událost kubánského turismu FitCuba 2012. Tento mezinárodní veletrh cestovního ruchu bude mít na Kubě cíl propagovat turismus na ostrůvkách – tzv.

cayas kolem hlavního ostrova. Je to například Las Brujas, Cayo Santa Maria, Ensenachos a další. Dále je Kuba propagována různými dalšími materiály. Zmíním například webové stránky www.one.cu, oficiální webové stránky Ministerstva turistiky Kuby - MINTUR www.cubagob.cu a další.

Kuba na další masivnější marketingové propagace bohužel nemá prostředky.

2.3 Realizační předpoklady cestovního ruchu

Realizační faktory jsou podle mě nejdůležitějšími faktory pro rozvoj cestovního ruchu v dané lokalitě. Umožňují realizovat účastníkům cestovního ruchu samotný turismus do této oblasti. Do realizačních faktorů zahrnujeme materiálně-technickou – MTZ, která vyjadřuje vybavení území turistické infrastruktury – ubytovací, stravovací, zábavní, sportovní a další zařízení, uspokojující potřeby účastníků cestovního ruchu. Dále zejména dopravní předpoklady patří mezi základní podmínky. Rozhodující je nejen možnost dopravního spojení, ale hlavně kvalita a hustota dopravní sítě, to znamená silnic, železnic, leteckých spojů atd.

2.3.1 Dopravní předpoklady

Tento ostrovní stát zaujímá velice dobrou a strategickou polohu, uprostřed Karibského moře, při cestě do Střední Ameriky a Mexického zálivu. Na Kubě mohou turisté využívat jak letecké, lodní, silniční, tak i železniční dopravy. Co se týká novějších dopravních prostředků, ty turista na Kubě tak často nepotká (kromě nových čínských autobusů), protože od doby, kdy je Kuba v ne úplně nejlepších vztazích s USA a taktéž s většinou zemí bývalého SSSR a také s Českou republikou, nejedí na Kubě moc nových aut. Nicméně turistům stará oprýskaná americká auta připomínají dobré časy minulé, dodávají šmrnc v tabákovém dýmu zahalené Kubě a mnozí z turistů na Kubu přijíždí právě kvůli nim. A co víc – Kubáncům to takto vyhovuje. S takovými auty jezdí většina obyvatel, řidiči taxi služby a další. Horší to je s pohonnými hmotami, tich je nedostatek od doby, kdy Rusko omezilo dodávky ropy. Kubánci proto vymýšlí

alternativní druhy dopravy, jako například koňské povozy, bicitaxi, rikši, kola a další. (*Opatrný, 2002, str. 98*)

2.3.1.1 Silniční doprava

Silniční síť na Kubě není tak hustá jako například v České republice, nicméně je nejvíce používanou. Jezdí se zde po pravé straně silnice, ve městech a obcích je maximální povolená rychlost 60 km/h a po dálnicích se nesmí jet rychleji než 100 km/hod. Silniční síť je dlouhá přibližně 50 000 km a z toho 14 000 km tvoří dálnice (autopista), které spojují větší města a různé turistické resorty. Kubánci si uvědomují její významnost v oblasti cestovního ruchu, proto neustále budují nové silnice a o ty staré se pečlivě starají. Na Kubě jsou pouze dvě dálnice, dálnice A4 procházející mezi Havanou a západem ostrova městem Pinar del Río. Druhou je dálnice A1 vedoucí z Havany na východ k městům Sancti Spíritus a provincii Ciego de Ávila. Nejdůležitější a nejpoužívanější dopravní spojnici a rychlostní komunikací je od roku 1931 Carretera Central (CC), která spojuje západní provincii a město Pinar del Río s východem Kuby s městem Guantánamem. Další důležitou dopravní tepnou je silnice Circuito Norte (CN) táhnoucí se podél severního pobřeží až na západ. Součástí této komunikace je i známá dálnice Vía Blanca, dálnice víceméně pro turisty, jelikož spojuje hlavní město Havanu s turistickou oblastí Varadero. Poslední neméně důležitou dopravní spojnici je kratší Circuito Sur (SC) spojující města na jihu ostrova, Colón a Sancti Spíritus.

Autobusy

Tento druh dopravy využívá nejvíce Kubánců. Společnosti Víazul a Astro na Kubě slouží k přepravě osob mezi městy a provinciemi, jako například u nás autobusy ICOM mezi Jihlavou a Pelhřimovem. Dále také ve městech funguje městská hromadná doprava, autobusy ale bývají dosti přeplněné a nebývá to autobus nových technologií.

Na Kubě se turisté ale setkají spíše s autobusy výletními, které provozují cestovní kanceláře. Tyto cestovní kanceláře kooperují se společností Transtur, Havanatur a Cubatur. Nejčastějším modelem jsou v současné době nové autobusy z Číny, z vlastní

zkušenosti mohu říci, že jsou velice hezké a více pohodlné než například české Karosy. Naše expedice se po Kubě vozila autobusem zn. Mercedes, jediným na ostrově.

Taxi, cocotaxi, bicitaci a koňská spřežení

Na Kubě jsou taxi buď soukromá, nebo státní. Státní vozidla taxislužby jsou většinou modernější auta, většinou evropských značek, viděli jsme několikrát i Škodu Fabii a Octavii. Velkou výhodou soukromých vozidel je zejména to, že řidiči těchto taxíků jezdí opravdu v leččem, jejich auta hýří barvami a jsou to většinou staré Lady nebo stará americká auta, která neodmyslitelně ke Kubě patří. Dalším typem dopravy na Kubě je tzv. Cocotaxi. Cocotaxi je nová forma taxi služeb zejména v Havaně, Santiagu de Cuba a na Varaderu. Žlutomodré skútry s vejcovitým tvarem většinou uvezou pouze dva turisty. Dalším druhem dopravy jsou tzv. bicitaxi. Bicitaxi je obdoba rikši, je to kolo, které má 3 kolečka a vzadu přívěs až pro 3 pasažéry. Posledním jsou koňská spřežení. (*Chalupa, 2002, str. 100; McAuslan & Norman, 2007, str. 25-34; Poláčková, 2009, str. 33; Opatrný, 2002, str. 98*), [31], [32], [33], [34]

2.3.1.2 Letecká doprava

Na Kubě se nachází až 140 letišť, z toho 10 je určeno pro mezinárodní přepravu. Tato doprava je stěžejní dopravou pro cestovní ruch na Kubě, jelikož se turisté díky ní na Kubu dostávají ze všech koutů světa.

Tomuto druhu dopravy jde Kuba maximálně vstříc. Letecká doprava zde funguje na mezinárodním, vnitrostátním i vojenském charakteru. Staví se další nová letiště, jelikož se na ostrově vnitrostátní doprava často využívá turisty. Samotní Kubánci ale vnitrostátní ani mezinárodní dopravu víceméně nevyužívají, protože je pro ně finančně nedostupná.

Letiště

Hlavní a největším letištěm je mezinárodní letiště v Havaně José Martí. Letiště se nachází 15 km od Havany a má 3 terminály. Druhým významným letištěm z pohledu cestovního ruchu je letiště Juan Gualberto Gómez na Varaderu, které dosti kapacitně pomáhá zvládat sezónní návaly turistů na hlavním letišti José Martí v Havaně, jelikož v současné době již, zejména charterové, letecké společnosti létají přímo do této největší turistické destinace Kuby.

Dalšími významnými mezinárodními letišti jsou: na ostrově Cayo Coco (Jardines del Rey), v Camagüey (Ignacio Agramonte), na ostrově Cayo Largo del Sur (Vitalio Acuña), v Holguínu (Frank País) a v Santiagu de Cuba (Antonio Maceo).

Letecké společnosti létající na Kubu

Na Kubu létá 85 leteckých společností (klasické i nízkonákladové) ze 73 zemí světa. Nově jde zejména o charterové lety, ale i pravidelné linky. Mezi ně například patří například:

- Cubana - jediná kubánská národní aerolinie provozující i vnitrostátní leteckou dopravu. Cubana létá i do Evropy - do Moskvy, Paříže, Madridu, Říma a Londýna. Létá také do Severní Ameriky a do oblastí Střední a Jižní Ameriky.
- z/do Evropy - Air France (Francie), Jetairfly (Belgie), Arkefly (Nizozemsko), Condor (Německo), Aeroflot (Rusko) Thomsonfly (Velká Británie) a další
- z/do Kanady – Air Canada, Air Transat, WestJet
- z/do USA – American Airlines, Delta Airlines

Z České republiky se na Kubu přímo bez přestupů dostaneme většinou s cestovní kanceláří, která má s některou leteckou společností dojednán tzv. charterový let. Pravidelnými leteckými linkami se na Kubu dostaneme také, nicméně musíme počítat s minimálně jedním přestupem na jednom z velkých evropských letišť. Nejčastěji je to na letišti v Paříži, Vídni, Londýně, Frankfurtu nad Mohanem, Římě a dalších. Z Prahy se přímo na Kubu dostaneme, ale pouze na Varadero prostřednictvím letecké

společnosti Condor. Ceny letenek se různí až o tisíce, lze sehnat letenka Praha – Havana za 15 000 Kč, ale i za 40 000 Kč a více, dle letecké společnosti, období, času objednání atd. Při odletu z Kuby si turisté musí připravit tzv. odletovou taxu ve výši 25 CUC. [33], [34], [35], [36], [37], [38], [39]

2.3.1.3 Lodní doprava

Řeky na Kubě jsou spíše krátké a málo splavné a k přepravě se proto moc nevyužívají. Jedinou splavnou řekou je část Ría Cauto, která se využívá k přepravě nákladu. Na ostrově je celkem 30 menších přístavů – například Havana, Matanzas a Gibara na severu, na jihu například Santiago de Cuba či Cienfuegos. Kolem hlavního ostrova je mnoho drobných ostrůvků, takže se nabízí otázka, jak se na ně turisté mohou dostat. Velmi málo se využívá trajektů, spíše se na korálové ostrůvky jezdí po tzv. pedraplenech – uměle, v mělkém korálovém moři, vybudovaných menších silnicích. (Chalupa, 2002, str. 100), [40]

2.3.1.4 Železniční doprava

Tento druh dopravy je na ostrově poměrně rozšířený. Již v polovině 18. století se zde budovala síť železnic, sloužící původně k dopravě cukru do cukrovarů. Parní skvosty z 18. století zde po kolejích pyšně jezdí dodnes. Železniční síť měří před 8,5 tisíce km a využívá se nejen k nákladní, ale i osobní přepravě.

Nejznámější tratí je trať z Havany do druhého největšího kubánského města do Santiaga de Cuba měří přes 880 km a cesta z hlavního města do východní metropole trvá přes 13 hodin. (Chalupa, 2002, str. 100), [41]

2.3.2 Hotelnictví

Ostrov nabízí široké možnosti ubytování. Na Kubě nalezneme menší hotely, ubytování v soukromí (casas particular/privadas), v turistických vilách, na ekofarmách a bungalovech a samozřejmě luxusní resorty té největší kvality.

2.3.2.1 Hotely

Z posledních statistik z roku 2010 bylo k 31. prosinci 2010 na Kubě 434 hotelů s kapacitou 56 432 pokojů s počtem 99 376 ubytovacích míst. [42]

Hotely na Kubě jsou rozděleny do kategorie dvě až pět hvězdiček a do různých tříd. Počet hotelů na Kubě se každým dnem navyšuje díky zahraničním investorům, kteří od 90. let v Kubě vidí skrytý potenciál pro další rozvoj cestovního ruchu a proto se zde vystavují hotelové komplexy za ohromné částky. Zejména tyto hotely byly postaveny v kooperaci s velkými evropskými hotelovými řetězci z Evropy či Kanady (Sol Meliá, Grand Meliá, Bluebay, Iberostar a Paradios), které hotely provozují společně s kubánskými společnostmi (Cubanacán, Islazul, Gaviota, Horizontes, Grand Caribe a Habaguanex). (50), (51)

Všechny hotely a turistické komplexy jsou minimálně z 51% vlastněny státem a spravovány některou kubánskou, výše uvedenou, společností. Budování hotelu začíná tak, že vlastníkem vybraného pozemku je většinou stát a ten zapůjčí investorům toto místo pro výstavbu hotelu. Výstavbu financuje investor – což je jeden z pěti výše uvedených evropských hotelových řetězců). Po dobu 90 let existence budoucího hotelu management hotelu odevzdává 51% zisku kubánskému státu. Po uplynutí této doby přechází pozemek i s hotelem do vlastnictví Kuby. [23], (50), (51)

O to, kolika hvězdičkami se bude hotel pyšnit, se stará v každé provincii tzv. ministerská kancelář. V momentě, kdy se hotel postaví, se odborně uděluje určitý počet hvězdiček. Bohužel pak již nikdo nekontroluje, jak se hotelu daří po čase, jak se o něj starají, zda si pořád drží kvalitu obdržených hvězdiček.

Vybavení hotelů se striktně řídí mezinárodními standardy. Ač jsme měli možnost bydlet v hotelech s označením 2 hvězdičky, tak i s pyšným označením 4 hvězdičky, všechny

hotely měly bazén a veškeré pokoje měli koupelnu s čistými ručníky a osuškami, čistě povlečené postele, telefon, televizi, občas fén, lednice nebo trezor. Turistické resorty nabízí také veškeré kompletní služby - restaurace, bary, bazény, kabarety, diskotéky, noční podniky, směnárny, kadeřnictví, obchod se suvenýry, půjčovny automobilů a další. Mnohé z nich mají i pestrnou nabídku sportů, jako je například oblíbené potápění.

2.3.2.2 Kempinky

Kempy, tak jak je známe, na Kubě nejsou. Je zde tzv. campismos, což značí dřevěné či betonové chatky, které jsou určené pro nocleh zejména Kubáncům. Nachází se v blízkosti pláží a v horách. Pro turisty jsou campismos levnou záležitostí, lůžko zde stojí v průměru 9 USD/noc., nicméně musí se zarezervovat dostatečně brzo, jelikož Kubánci si tento druh dovolené také oblíbili a proto sem často ani turisty nepouštějí. Tento druh ubytování v chatkách či bungalovech nabízí kubánská společnost Cubamar. Odhaduje se, že je v zemi více než 80 campismos a ročně je navštíví přes 1 mil. Kubánců. (Sainsbury, 2010, str. 507), (63)

2.3.2.3 Ekofarmy

Na Kubě je možné se ubytovat i na ekofarmách. Není to nijak rozšířený typ ubytovacího zařízení, ale přesto jich pár existuje. Nacházejí se v horách nebo na divokých plážích, které ještě nebyly lidmi nijak upravovány. Turisté se mohou v okolí farem vydat na túru k řekám, do jeskyní a lesů, mohou pozorovat místní ptactvo, jet na výlet po okolí na horském kole, nebo se mohou věnovat např. rybaření. K těmto účelům nabízí kubánské cestovní kanceláře (např. Cubanacán) speciální programy na dovolenou, během nichž turisté objednou a poznají celý ostrov. Ekofarmy jsou vhodné také pro zcela nezávislé cestovatele. Nejnavštěvovanější farmy jsou v Pinar del Río, Matanzasu a Santiagu de Cuba.

2.3.2.4 Casas particulares

Ubytování v casas particulares znamená ubytování v soukromých pokojích v privátních domech či bytech Kubánců. Je nejtypičtějším ubytováním a nejlepší volbou zejména pro ty, kteří přijeli individuálně, kteří se chtějí seznámit s místními obyvateli, poznat kulturu a zemi jako takovou. Po celé Kubě jsou tisíce casas particulares, jen v Havaně jich je přes 3 tisíce.

Kubánci, kteří casas particulares provozují, musí státu odvádět vysoké poplatky za tzv. licenci, kterou k tomuto podnikání potřebují. Musí také platit daně z takto vydělaných peněz, což dává na měsíc až 100-250 pesos convertible/za pokoj, samozřejmě se bere ohled na lokalitu a ubytovací kapacitu. Také pro ně platí, že musí mít na domě vyvěšenou ceduli se speciálním modrým znakem, za tuto ceduli platí další poplatky (přibližně 50 pesos convertibles). Z výkladu při odborné expedici na Kubě také víme, že majitelé casas particulares musí vést pečlivou evidenci v knize hostů a tu každý měsíc zasílat na příslušný úřad ke kontrole. Ke kontrole také slouží osobní kontroly státních úředníků, kteří občas do casas particulares zavítají a srovnávají realitu s evidencí v knize hostů. Nicméně je hodně Kubánců, kteří ubytovávají ve svých casas particulares turisty načerno a levněji, riskují ale, že je může policie potrestat i zabavením domu. Cena za noc se pohybuje mezi 15-35 pesos convertibles, smlouvat se moc nedá, jelikož je finančně náročné casas particulares vést. (Sainsbury, 2010, str. 508)

2.3.3 Stravovací zařízení

Kubánská kuchyně je dosti ovlivněna kuchyněmi imigrantů (španělskou, francouzskou, americkou, africkou i čínskou kuchyní). Nejpopulárnější restaurací je havanská La Bodeguita del Medio, ve které se specializují na tradiční kreolské pokrmy. Vznikla již v roce 1942 a je zajímavá tím, že se její návštěvníci mohou podepsat zvenku na zdi restaurace. V hotelových resortech úroveň stravovacích služeb závisí na kategorii a třídě hotelu. Jídlo se v hotelech většinou podává formou švédských stolů.

Kubánské restaurace se dělí do dvou skupin. První jsou státní restaurace včetně rychlého občerstvení a druhé jsou tzv. paladares. (Sainsbury, 2010, str. 78-86),

2.3.3.1 Státní restaurace

V těchto restauracích se dá platit prostřednictvím pesos nacionales i pesos convertibles - CUC. Restaurace, kde přijímají CUC, jsou umístěné většinou v turistických střediscích a větších městech. Zde dostanou turisté poměrně slušnou nabídku jídel. Oproti tomu restaurace, kde se platí prostřednictvím pesos nacionales a kterým se říká „peso restaurace“ jsou známy tím, že mají několikastránkové jídelní lístky, ačkoli jediné, co mají, je pečené či smažené kuře z rýží. Mezi státní restaurace patří i řetězec rychlého občerstvení „El Rápido“, což je taková kubánská obdoba Mc' Donaldu. (Sainsbury, 2010, str. 82)

2.3.3.2 Paladares

Paladares se říká menším rodinným restauracím, které fungují jako soukromé podniky. Na trhu se objevily v roce 1995, když stát povolil formu soukromého podnikání. Vlastníci těchto zařízení musejí odvádět státu každý měsíc daň. Ze zákona mohou paladares mít maximálně 12 míst pro hosty a nesmějí jim ale nabízet hovězí maso, humry ani krevety (na ty má monopol stát). Stravování v paladares bývá, až na výjimky, daleko vyšší kvality než v ostatních podnicích. Z nejznámějších paladares uvádím například La Guaridu, do které se sjíždí mnoho labužníků z celého světa. (Sainsbury, 2010, str. 82-83)

2.3.4 Sportovní zařízení

Na Kubě je mnoho možností sportovního vyžití. V turistických resortech jsou bazény, tenisové kurty, golfové hřiště, fitness centra, sauny, volejbalová a basketbalová hřiště a také se zde dají půjčit kola či motocykly. Stále větší zájem je o potápění, proto i všechna letoviska jsou vybavena potřebným potápěčským vybavením a instruktory plavání. Turisté mají možnost si zapůjčit loď, šlapadla, jachty, regaty atd.

Nesmím zapomenout podotknout, že Kubánci jsou vášnivými milovníky baseballu, proto je všude po ostrově mnoho hřišť pro tento sport. Na jednom baseballovém zápase

jsme se při expedici byli také podívat. Zápas se odehrával v Santiagu de Cuba a atmosféra byla úžasná a nesrovnatelně živelnější než atmosféra na baseballovém zápase v USA, který jsem v minulosti také navštívila. V horách je také možnost vypůjčit si čtyřkolky a džípy, nebo se krajinou nechat svézt na koni či mule. (Sainsbury, 2010, str. 61)

2.3.5 Zábavní zařízení

Zábavná zařízení a podniky jsou jedním z dalších důležitých bodů pro zajištění spokojenosti turistů. Zde na Kubě můžeme hovořit o kabaretech, barech, jazzových klubech, karnevalech či lekcích tance a salsa večery. Nejpopulárnější podnik na Kubě je jednoznačně La Tropicana, jehož napodobeniny jsou všude na světě. La Tropicana se nachází v Havaně, nově i v Matanzasu a Santiagu de Cuba. Vystupují v ní jen ti nejlepší tanečníci s nejlepšími kostýmy a choreografií. Samozřejmostí v Tropicane je temperamentní hudba, možnost tance pod širým nebem, tropické prostředí a nekončící zábava. Kabarety podobné Tropicane jsou většinou v každém z turistických středisek. Výhodou těchto kabaretů a barů je to, že na většině míst na Kubě hraje živá hudba.

Pro návštěvníky na Varaderu, kteří nechtějí poznávat noční život Kuby, ani koloniální krásnou Havanu, je zde delfinárium, kde delfini předvádějí při představení různé skoky a hry s míčem, po představení je možné jít za delfíny do vody a nechat se nafotit a natočit na kameru, toto vše za nemalé peníze.

3 CHARAKTERISTIKA CESTOVNÍHO RUCHU NA KUBĚ

3.1 Turistické boomy na Kubě – historie cestovního ruchu Kuby

3.1.1 Předrevoluční éra – 20 - 30. léta 20. století

Turismus má na Kubě bohatou historii. První rozmach cestovního ruchu na Kubě nastal v letech 1915 - 1930. Prohibice ve Spojených státech amerických přivedla na Kubu mnoho Američanů. Pro ně Kuba v té době sloužila jako tzv. Americká riviéra, ostrov pro bohaté a slavné jedince, ale i celé bohaté americké rodiny. Povrch Kuby se změnil v momentě, kdy byl legalizován hazard a američtí vývojáři zde postavili honosné vily, luxusní střediska, kasina, závodní tratě, sportovní kluby, golfové hřiště, sportovní a tenisová hřiště a přístavy. Cestovní ruch se po obchodu s cukrem a tabákem stal třetím největším zdrojem příjmů pro Kubu.

Nicméně tento první boom v oblasti cestovního ruchu byl spíše krátkého trvání, trval pouze méně než 10 let vzhledem k Velké hospodářské krizi a konci prohibice. (Sainsbury, 2010, str. 36-49), [43]

3.1.2 Předrevoluční éra 1945–1958

Druhý rozmach v turistice zažila Kuba roku 1950 díky klesající ceně cukru. Na Kubu začala jezdit kromě bohatých Američanů, kteří sem přijížděli od 20. let 20. století, americká střední a dělnická vrstva. I když byla Kuba už v tomto období velmi populární destinací na celém světě, tak primárními návštěvníky Kuby tedy v této době byli američtí občané, což představovalo 86% všech návštěvníků. Cestování na Kubu z USA bylo snadné díky Pan Am Airlines, které každý týden vypravily z Miami 60-80 letů do Havany. Američané měli také možnost se na Kubu dostat trajektem či lodí, které vyplouvaly pravidelně z Key West do Havany. (Sainsbury, 2010, str. 36-49), [43]

Cestovní ruch se stal jedním z hlavních zdrojů Kuby. V roce 1948 – 1957 se počet turistů se zvýšil o 94% a celkově se Kuba vyhoupla o 21% před její největší konkurenty v oblasti příjezdového cestovního ruchu a to před Bahamy, Portoriko a Jamajku. Roku 1959 nabízela Karibská oblast 10 134 pokojů, z toho 3 176 pokojů na Kubě. Už o dva roky později se počet pokojů na Kubě navýšil na 7 728. Velký vliv na takový turistický vývoj měli i americké mafiánské rodiny, které na Kubu ve velkém často jezdily.

Zatímco cestovní ruch rostl díky oblíbeným kubánským plážím a karibskému slunci, dařilo se i průmyslu díky hazardním hrám, obchodníkům s narkotiky a prostituci. Dokonce se odhaduje, že na konci roku 1950 bylo v Havaně na 100 000 prostitutek a 300 v nočních podnikách. Od roku 1958 klesl počet turistů o 38% z důvodu revolučních nepokojů a násilí v Havaně a to byla špatná zpráva pro Batistu i pro cestovní ruch celé Kuby, což nahrávalo sousedním karibským státům. (*Sainsbury, 2010, str. 36-49*), [43]

3.1.3 Post-revoluční éra 1959-1988

V lednu 1959 se Fidel Castro chopil moci a poté se nová revoluční vláda snažila, stejně jako americký průmysl cestovního ruchu na Kubě, podnikat jako předtím bez ohledu na rozpadající se vzájemný vztah. Ihned po revoluci vláda nechala zrušit všechny noční bary a kasina, protože si moc dobře uvědomovala, jak jsou pro ni příjmy cestovního ruchu důležité. Fidel Castro, díky přitékajícím milionům dolarů z cestovního ruchu, nechal rozšířit a zmodernizovat hotely, vybudovat dálnice a letiště. Na podporu cestovního ruchu na Kubě vláda založila nový vládní orgán – Národní institut cestovního ruchu (Instituto Nacional de Turismo = INTUR). INTUR měl za úkol i nadále rozvíjet národní i mezinárodní cestovní ruch. Jeho strategií bylo to, že převzal vedení v hotelech, klubech a na plážích a zde se toto snažil nabízet veřejnosti za velmi nízké ceny.

Na začátku roku 1961 se vztahy mezi Kubou a USA rapidně zhoršily. Zanedlouho Kubánská vláda znárodnila všechny hotely v zemi. Počet turistů výrazně klesl. Tento fakt lze přičíst embargu, které bylo Američany na Kubu uvaleno a od roku 1962 také zákaz americkým občanům na Kubu jezdit. To bylo pro turistický průmysl Kuby značně zničující, jelikož z 10-ti turistů bylo v té době 8 z USA. Během roku 1968 přijelo na

Kubu dokonce pouhých 3000 turistů. Kubě nezbývalo nic jiného, než se opět zaměřit na vývoz cukrové třtiny a tabáku. Začala za vysoké ceny vyvážet do zemí SSSR, za což od těchto zemí dostávala zemědělské stroje, technologii a zejména ropu.

Po roce 1970 se cestovní ruch na Kubě začal znovu probouzet. Začaly se znovu rekonstruovat hotely a turistická střediska. Národní institut cestovního ruchu – INTUR založil dceřinou společnost s názvem Cubatur. Cubatur se stala jedinou cestovní kanceláří na Kubě. Stalo se tak v době, kdy Kuba začala nabízet státní balíčky zájezdů na plážová letoviska a noční bary. Destinace jako Havana a Varadero se staly nejoblíbenějšími cíly. Roku 1977 bylo již napočítáno 66 000 návštěvníků, což bylo o 700% více než v roce 1974.

Roku 1980 začaly ceny cukru klesat, proto se Kubánská vláda rozhodla více peněz dávat do sektoru cestovního ruchu. To se vyplatilo a o 4 roky později již příjmy z cestovního ruchu činily 80 mil. dolarů za rok a na Kubu přijelo kolem 200 000 turistů. Finanční podpora ze strany SSSR začala slábnout a Kubánci museli začít být iniciativní.

K dosažení střednědobých a dlouhodobých cílů vláda zemi otevřela pro zahraniční investory a klasické dovolené. Díky tomu vznikla z Cubaturu první autonomní společnost – Cubanacan. Ta měla za úkol hledat zahraniční kapitál a zároveň se starat o hotely a turismus v zemi. Jak cestovní ruch v zemi začal znovu vzrůstat, hotely začaly přijímat pouze americké dolary, výsledkem bylo vymícení Kubánců z hotelů. (Sainsbury, 2010, str. 36-49), [43]

3.1.4 Speciální období

Pád SSSR měl na Kubu devastující dopad, ztratila tolik potřebné hmotné i finanční zdroje. Podle odhadů kubánská ekonomika utrpěla pád až o 70% v letech 1989 a 1993, což není nijak překvapující, když 85% obchodu bylo právě se SSSR. Náhlý pád SSSR a „těžké“ americké embargo vrhlo Kubu do nejhorší ekonomické krize, která ohrozila život každého Kubánce. Proto Kubánská vláda zavedla program s názvem tzv. „Zvláštní období v době míru“. Tento program mířil k ekonomickým reformám, včetně znovuotevření Kuby zahraničnímu obchodu, liberalizaci zemědělství, legalizování amerického dolaru a založení menších soukromých podniků.

Spolupráce se zahraničními investory tkvěla v budování hotelových komplexů. Většina z nich byla v Havaně, Varaderu, na souostroví Jardines del Rey, na ostrůvku Santa Lucía, v Holguíně, Santiago de Cuba, dále na jižním pobřeží a na souostroví Los Canarreos. Celkově zde bylo soustředěno až 92% nově vybudovaných pokojů. (Sainsbury, 2010, str. 36-49), [43], [44]

Po legalizaci amerického dolaru bylo roku 1994 založeno Ministerstvo cestovního ruchu z důvodu rozvoje cestovního ruchu a propagace Kuby v celém světě. Prvního milionu návštěvníků se Kuba dočkala roku 1996.

Cestovní ruch, který byl v době spolupráce se SSSR považován za neproduktivní sektor komunistické vlády, byl opět přijat jako hlavní sektor ekonomiky země. Ačkoli kolaps SSSR vytvořil na Kubě hospodářský pokles, turismus začal zase narůstat. Byl opět zaznamenán nárůst turismu, tentokrát o 73% a příjmy z cestovního ruchu vzrostly zhruba o 350%. V této době se Kuba opět prala o první příčky v žebříčku o nejnavštěvovanější zemi Karibiku.

Díky obrovskému nárůstu v oblasti cestovního ruchu, vláda povolila podnikání v této oblasti a tak dala mnoha Kubáncům pracovní příležitosti ve více než 150 povoláních (nejvíce ve stravovacích zařízeních, hotelích, jako taxikáři, prodavači zmrzliny, restaurátérů, soukromých majitelů ubytovacích jednotek, elektrikáři a mnoho dalších). Mnoho Kubánců bylo horlivých a chtěli začít podnikat, ale kvůli vysokým počátečním nákladům a vládním předpisům to nebylo tak lehké. V této době bylo na Kubě přibližně 180 hotelů a dalších ubytovacích zařízení o kapacitě cca 27 000 pokojů. Většina hostů v této době byla z Itálie, dále pak z Kanady, Španělska, Německa a Francie.

Když už se ekonomika země začala uzdravovat, Kubánská vláda šla sama proti sobě a začala osobám samostatně výdělečné činným zvedat daně, zaváděla přísné kontroly a ve finále velkému počtu podnikatelů v cestovním ruchu zrušila živnost.

Ačkoli cestovní ruch přinesl do země tolik potřebné peníze, život obyčejných Kubánců nebyl vůbec jednoduchý. V roce 1961 byl zaveden přidělový systém, se záměrem poskytnout každému občanovi základní potraviny, oblečení a potřeby pro domácnost. Tento systém byl nabourán a do přidělených norem bylo zasáhnuto a limity byly ještě sníženy. Toto vše dalo vzniknout tzv. „černému trhu“, který na Kubě existuje dodnes. Státní podniky, které by měly všeobecně obchodovat v kubánském národním pesu, čím

dál častěji obchodují načerno v nové turistické měně – v kubánském konvertibilním pesu (CUC).

Roku 2001 na Kubu zavítalo 1 774 541 návštěvníků a tím se Kuba dostala na 9. místo mezi nejnavštěvovanější turistické destinace v Americe. Hranici 2 milionů návštěvníků Kuba překonala v roce 2004. Od té doby znamená každý rok pro Kubu nárůst turistů (oproti roku 2007) a tím pádem i zisků. (Sainsbury, 2010, str. 53-56), [45], [46]

3.1.5 Současnost v cestovním ruchu na Kubě

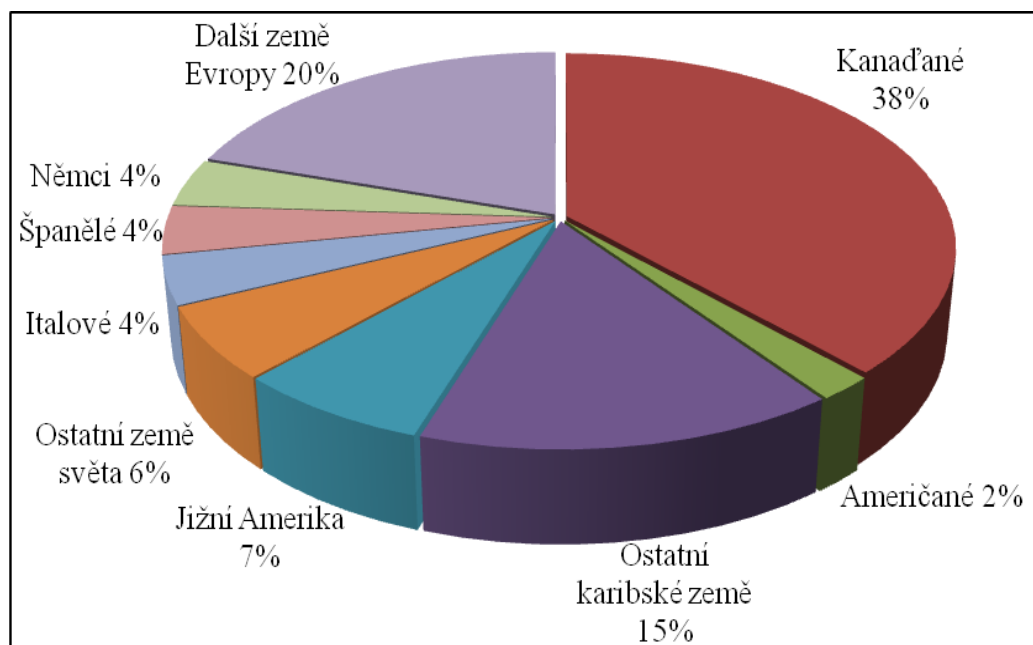
Cestovní ruch, hlavní pilíř kubánské ekonomiky, zaznamenal roku 2011 nárůst počtu turistů oproti roku 2010 o 1,9%. Kubu v roce 2011 navštívilo více než 2,7 milionu turistů. Jose Manuel Bisbe, ministr Ministerstva turismu, uvedl, že se číslo tři miliony návštěvníků (ročně) rychle blíží.

Největší počet turistů jsou bezesporu Kanadťané, tvořící v roce 2010 38% všech turistů, poté následují Evropané (nejvíce Angličané, Italové, Španělé, Rusové, Němci a Francouzi). Další inomingovou skupinou jsou turisté ze zemí Latinské Ameriky (zejména Mexičané, Argentinci a obyvatelé Venezuely). Na Kubu každý rok přijede i menší procento amerických občanů, kteří mají ale cestu na Kubu zakázanou, nicméně na Kubu cestují i pod pohrůzkou velkého finančního postihu a trestního stíhání. Cestují nejčastěji přes Kanadu, či připlouvají na lodích a jachtách. Nově na ostrov cestují i Kubánci, žijící v USA, kteří přijíždějí zpět na Kubu již bez větších komplikací.

V roce 2010 dle statistik serveru One.cu přijelo na Kubu 8 855 českých turistů, tři ze čtyř těchto českých turistů míří na Varadero. [42]

Z hlediska cestovního ruchu je tento ostrovní stát považován za strategický trh a vstupní bránu jak do Karibské oblasti, tak i do celé Latinské Ameriky. Expanze španělských hotelů na Kubě má za účel zajistit financování jejich dalšího rozvoje v Latinské Americe. Hotelový řetězec Sol Meliá dosahuje 37% tržního podílu v hotelnictví na Kubě. Stejným způsobem na Kubu expandují další španělské společnosti - Iberostar Hotels a Barceló. [23], [24], [45]

Graf č. 1: Incomingový cestovní ruch dle národnosti turistů v % za rok 2011

Zdroj: archiv autorky, zpracováno dle statistik z www.onecaribbean.com

Na začátku roku 2012 bylo na Kubě více než 50 000 hotelových pokojů, z toho 36% těchto ubytovacích kapacit se nachází na Varaderu, 23% v Havaně, 10% v Holguínu. Z hlediska Kuby se do budoucna jeví jako nutnost zvýšit kvalitu služeb, snížit ceny a zlepšit infrastrukturu. Cestovní ruch je v současnosti nejvíce otevřen přílivu zahraničního kapitálu. [24]

Na Kubu přijíždí turisté zejména strávit svůj volný čas a zrekreovat se. Kuba nabízí také nejrůznější aktivity, jako jsou například exkurze, výlety do přírody či lodí na moře, různé kurzy potápění, kulturní a sportovní akce (divadla, noční podniky, kabarety, hraní golfu apod). V současnosti se Kuba zaměřuje i na svatby a svatební cesty a přizpůsobuje tomu i své služby. Turisté mohou také svoji dovolenou strávit na ekofarmách. V roce 2011 dle statistik onecaribbean.com přijelo 95,6% turistů na Kubu z důvodu dovolené a rekreace, na pracovní pobyty a business cesty 0,5% turistů a z ostatních důvodů přijelo 3,9% turistů. [47]

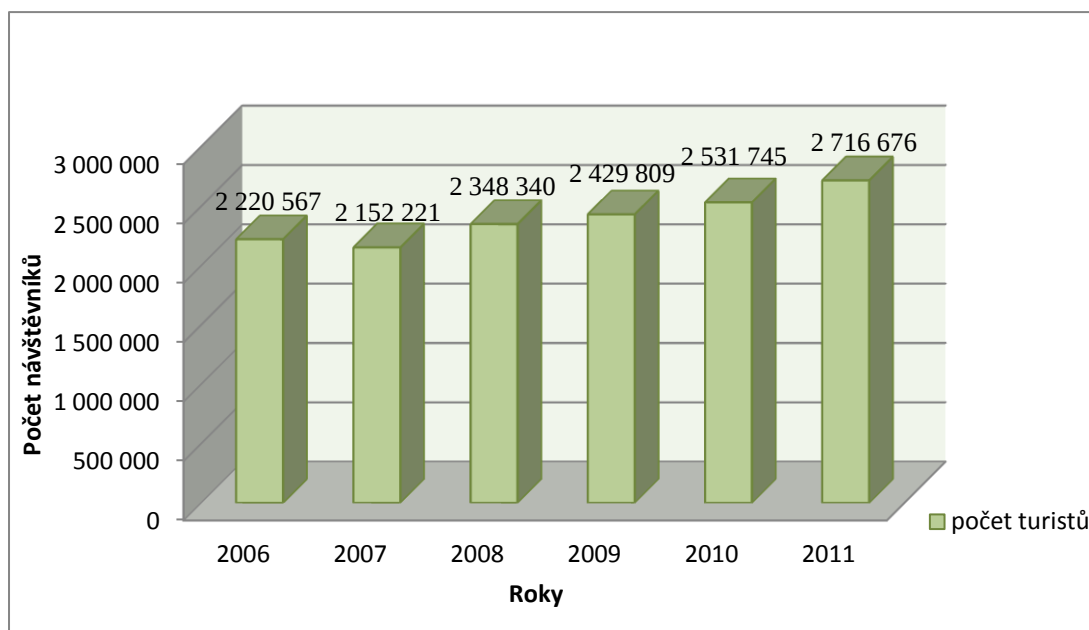
V květnu 2012 Kuba pořádá mezinárodní veletrh cestovního ruchu FITCuba 2012.

Tabulka č. 2: Měsíční návštěvnost Kuby v roce 2011 a rozdíl v % proti měsíční návštěvnosti v roce 2010

Měsíc roku 2011	Počet turistů	Rozdíl v % proti roku 2010
Leden	296 055	15,8
Únor	293 057	13,8
Březen	315 451	5,7
Duben	275 059	13,2
Květen	183 815	7,2
Červen	174 085	6,1
Červenec	209 646	1,6
Srpen	174 356	0,9
Září	142 325	5,8
Říjen	161 853	-1,9
Listopad	214 604	7,1
Prosinec	276 370	5
Celkem	2 716 676	-

Data převzata z: onecaribbean.org

Graf č. 2: Vývoj cestovního ruchu Kuby od roku 2006 do roku 2011

Zdroj: archiv autorky, zpracováno dle dat z onecaribbean.com

3.2 Vliv kubánského cestovního ruchu na ekonomiku státu

Cestovní ruch je hlavním pilířem kubánské ekonomiky. Samotný cestovní ruch na ostrově čítající výstavbu ubytovacích zařízení a jiné investice, vytváří v této oblasti nejen pracovní místa, ale i zajímavé a zejména potřebné příjmy ve volných měnách. Díky tomuto faktu, ovlivňujícímu cestovní ruch na Kubě, se zde budou i nadále budovat nové hotelové komplexy a ostatní kapacity. Zaměření se na cestovní ruch jako důležitou a hlavní aktivitu v sobě skrývá dvě základní výhody. První je zejména to, že produkt cestovního ruchu se obnovuje každých den, každých 24 hodin, s minimálními dodatečnými náklady. Druhou výhodou je to, že odvětví cestovního ruchu je náročné na pracovní sílu a ta dobře vnímá dodatečné motivační či stimulující odměny k řádnému příjmu od zaměstnavatele.

Díky řadám reforem zlepšila Kuba během roku 2011 svou ekonomickou situaci. Ekonomický růst v roce 2011 byl 2,7 %, což naznačuje zlepšení oproti předchozímu období.

Cestovní ruch Kuby tvoří 40% HDP. Ve srovnání s EU, která má HDP ve výši 13,5% nebo s Českou republikou, která vykazuje 3% HDP, je to nesrovnatelně obrovské číslo. V současné době je Kuba na třetím místě v žebříčku nejoblíbenější turistické destinace v oblasti Karibiku. V tomto sektoru pracuje okolo 75 000 až 100 000 Kubánců. Tento počet je samozřejmě vázaný na sezónnost, kdy se počet úměrně zvyšuje poptávce. [42], (50)

Obrázek č. 6: Příjmy jednotlivých provincií Kuby v roce 2010 a 2011 (a % rozdíl) v mil. CUC (pesos convertibles)

PROVINCIAS	Enero-Diciembre		Dinámica %
	2010	2011	
TOTAL	83 756,9	117 579,5	140,4
Pinar del Río	2 815,9	2 294,2	81,5
Artemisa	816,9	1 215,8	148,8
La Habana	34 265,8	59 303,3	173,1
Mayabeque	1 325,4	2 518,3	190,0
Matanzas	8 234,6	11 772,6	143,0
Villa Clara	7 685,6	7 945,6	103,4
Cienfuegos	1 589,5	2 428,1	152,8
Sancti Spiritus	2 512,4	2 564,1	102,1
Ciego de Ávila	3 385,4	3 920,0	115,8
Camagüey	4 550,6	5 297,7	116,4
Las Tunas	2 019,0	2 556,7	126,6
Holguín	1 496,1	1 719,7	114,9
Granma	1 971,6	2 344,4	118,9
Santiago de Cuba	7 753,2	8 804,0	113,6
Guantánamo	2 948,3	1 844,7	62,6
Isla de la Juventud	386,6	1 050,3	271,7

Zdroj: one.cu

Tabulka č. 3: Příjmy Kuby v mil. USD za posledních 5 let

Rok	Počet turistů	Příjmy (v mil. USD)
2007	2 152 221	2 236
2008	2 348 340	2 538
2009	2 429 809	2 097
2010	2 531 745	2 426
2011	2 716 676	2 569

Data převzata z: businessinfo.cz

3.3 Struktura cestovního ruchu na Kubě

V roce 1975 se Kuba stala členem WTO (World Tourism Organization). Oblast cestovního ruchu na Kubě spadá pod Ministerstvo turismu MINTUR (Ministerio del Turismo).

3.3.1 MINTUR

Ministerio del Turismo (Ministerstvo turismu na Kubě) bylo založeno 21. dubna 1994, aby vykonávalo vedoucí úlohu v politickém vedení, regulaci a řízení průmyslu a obchodu v sektoru cestovního ruchu. MINTUR je státní agentura, která řídí systém cestovního ruchu na Kubě za účasti dalších subjektů v zemi. Řídící struktura MINTURu je dvouúrovňová. Hlavní úroveň tvoří ministr s viceministry a pod druhou úroveň spadají funkcionáři dohlížející na oblast kvality produktu, zahraničních investic, obchodu, zahraničních vztahů, ekonomické a statistické analýzy, informatiku a personální činnost, dále také na rozvoj a PR této destinace. Aktuální strategické cíle MINTURu jsou:

- navrhnout a realizovat účinnější marketing produktů v cestovním ruchu
- zvýšení a diverzifikace nabídky na zvýšení konkurenceschopnosti
- obnovení a růst hotelového průmyslu
- zvyšování úrovně ekonomické efektivnosti systému cestovního ruchu
- rozvíjet do pokročilejší úrovně komunikační a výpočetní systémy v zemi
- začlenění většího množství zahraničního kapitálu do rozvoje cestovního ruchu

Pod MINTUR spadá také FORMATUR (Sistema Nacional de Formación Profesional del Turismo). Tato organizace vznikla spojením 19 škol na Kubě a její hlavní úkol je školení personálu, modernizace odvětví s cílem zajistit profesionalitu a vysokou kvalitu nabízených služeb. [29]

3.3.2 Organizace a společnosti působící v cestovním ruchu na Kubě

- Sociedades anonimas S.A. – semi-autonomní státní společnosti působící v oblasti zahraničního obchodu.
- Oficina Nacional de Información Turística – INFOTUR – turistické informační centra, tyto centra jsou podobná našim. Na ostrově jich je 25.
- Autonomní a nezávislé organizace spravující hotely, tzv. hoteliéři: Cubanacán SA, Gran Caribe, Horizontes, Gaviota, Islazul, Habaquanex, Comunidad las Terrazas a Grupo Empresarial Campismo Popular.

3.3.2.1 Cubanacán

Cubanacán S.A. na Kubě funguje jako hlavní lídr a organizace cestovního ruchu a také jako cestovní kancelář, starající se o největší počet turistů přijíždějících na Kubu. Cubanacán vznikl roku 1987 a je organizací řízenou Ministerstvem turismu. Na Kubě celkově působí v současnosti přibližně 150 průvodců (zaměstnává pouze Kubánce) Cubanacánu a síť kanceláří má organizace v každé provincii, většinou ve větších městech. Svá zastoupení má díky touroperátorům i v Latinské Americe, Evropě i Asii. Specializací Cubanacánu jsou pobyty u moře, ekoturistika, incentivní cestovní ruch, kongresová turistiku a také poznávací, kulturní a historické cesty po ostrově.

Cubanacán nabízí ubytování od šesti hotelových řetězců: Cubanacan Hoteles, Horizontes Hoteles, Brisas Hoteles, Club Amigo, Cubanacán Boutique Hoteles a Hoteles Carrusel. Cubanacán spravuje 70 hotelů (dvou až pěti hvězdičkových) s více než 16 000 pokoji. Tyto hotely jsou určeny zejména turistům a nacházejí se ve vyhledávaných lokalitách Kuby. Cubanacán spravuje i kongresové centrum na Varaderu, a také síť kliniky, lékárny, lázně a optiky sloužící turistům. Vlastní také mnoho kaváren, restaurací, obchody, supermarkety, zábavná centra a další. Průměrné roční příjmy Cubanacánu rostou každý rok, jen za rok 2010 byly přibližně 60 milionů CUC (1,2 miliardy Kč). Za rok 2010 měl Cubanacán více než 2 miliony zahraničních klientů. [29], (52)

Při expedici na Kubě jsme měly možnost vyslechnout si přednášku vedoucích pracovníků p. Gonzálese a pí Ballesteros o společnosti Cubanacán.

3.3.2.2 Gran Caribe

Gran Caribe je akciová společnost, spravující a prodávající a zajišťující služby ubytovací a doplňkové. Angažuje se také v oblasti gastronomie a současně v oblasti kongresové a incentivní turistiky. Je majitelem a provozovatelem známého kabaretu La Tropicana v Havaně. V jejím majetku jsou také populární havanské Hemingwayovy restaurace La Bodeguita del Medio a Floridita.

3.3.2.3 Horizontes

Horizontes poskytuje jak ubytovací služby, tak zejména lázeňské, rehabilitační a relaxační pobyty různých typů a kategorií.

3.3.2.4 Habaquanex

Tato organizace má funkci řídicí, operativní a zajišťující všechny služby týkající se cestovního ruchu. Řídí také turistické aktivity v Havaně.

3.3.2.5 Islazul

Islazul je řetězcem hotelů, zaměřujících se více na Kubánské turisty než na mezinárodní klientelu. Hotely tohoto řetězce jsou jednoduché a skromnější, tudíž pro náročnější zahraniční klientelu tolik nevyhovující. Tyto hotely bývají umístěné tam, kde je slabší turismus, nicméně jde ale o zajímavá místa – pláže, lesy, hory i města.

3.3.2.6 Gaviota

Gaviota má na trhu dlouholetou působnost. V 60. letech organizovala rekreace pro členy sovětské armády. Tato společnost je pod správou kubánské armády, pro kterou znamená značné příjmy. Gaviota působí v mezinárodním cestovním ruchu a zaměřuje se zejména na oblast zdravotnictví, pobyty v přírodě a kulturní cestovní ruch. Působí v menších městech (v Havaně nemá své zastoupení). Zajišťuje pronájmy aut, má vlastní autobusovou dopravní společnost Via Transgaviota a je také vlastníkem letecké společnosti Inversiones Gaviota, která má vlastní letadla, se kterými pod značkou Aerogaviota provozuje leteckou dopravu. Vlastní tři až pět hvězdičkové hotely s označením Hoteles Gaviota, dále vlastní cestovní kancelář Gaviota Tours, síť obchodů Tiendas Gaviota, pod svojí správou má také národní parky (Parques Naturales Gaviota) a lodě (Marinas Gaviota).

3.3.2.7 Las Terrazas

Organizace na rozvoj venkova a ekologické turistiky. Nachází se v pohoří Sierra del Rosario (provincie Pinar del Río), které bylo jako první vyhlášeno Biosférickou rezervací pod správou UNESCO.

3.3.2.8 Grupo Empresarial Campismo Popular

Tato skupina kempingových svazů poukazuje a organizuje ekoturistiku a táboření. Je zaměřena na Kubánce.

V ostatních oblastech (mimo ubytovací služby) pod záštitou MINTUR působí také společnosti:

Cubatur

Cubatur je kubánskou cestovní kancelář, kterou nalezneme ve všech důležitějších turistických destinacích na Kubě. Cubatur může organizovat i zájezdy „na míru“ (exkurze, různé turistické programy atd.). Pořádá také kongresy, zprostředkovává turistům pronájmy aut a mimo jiné je Cubatur specialistou na incentivní turistiku.

Cubamar

Cestovní kancelář specializující se na pronájem karavanů a na výlety do přírody.

Transtur

Společnost na Kubě působí již přes 30 let. Poskytuje dopravní služby po celém ostrově, vlastní turistické autobusy, mikrobuses a minibusy a další dopravní prostředky. Pronajímá také automobily, spravuje některé vozy taxislužby.

Turarte

Tato společnost zajišťuje organizace kulturních akcí, například v kabaretech, divadlech atd.

Caracol

Caracol je síť obchodů všeho druhu, která nabízí širokou nabídku zboží zejména pro turisty. [29]

3.4 Specifické odlišnosti cestovního ruchu Kuby

Cestovní ruch na Kubě je sám o sobě značně specifický, nelze Kubu snad ani přirovnávat k žádné jiné zemi a ani na ni nelze aplikovat modely, které se učíme v oblasti cestovního ruchu, píše se o nich v odborné literatuře a normálně fungují v ostatních zemích. Mezi tyto specifické odlišnosti Kuby patří:

1. Stálá přítomnost armády a její značný vliv

Jelikož se po rozpadu SSSR rozpočet na kubánskou armádu dosti snížil, začala proto armáda hledat příjmy z jiných pilířů státní ekonomiky. Nejlepším pilířem se jevil sektor cestovního ruchu. Proto byla armádou založena společnost Gaviota S.A, o které jsem psala výše a pod kterou spadá cestovní kancelář, taxi služby, provozuje leteckou dopravu, okružní jízdy, pronájem autobusů a další. Kubánská republika je na prvním místě v Latinské Americe ve výdajích země na armádu a obranu.

2. Charakter monopolu

Cestovní ruch na Kubě má charakter monopolu, jelikož firmy nabízející produkty v sektoru turismu vlastnil dříve stát a v současné době spolupracují pospolu ve státních holdigových společnostech.

3. Společné podniky

Většinu společných podniků a smluv uzavřela Kuba se Španělskem (společnosti Sol Meliá, Grupo Riú, Iberostar), dále s Francií (společnosti Accor a Club Med), Německem (LTI), Itálií (Ventatur), Británií (Qualton), Kanadou (Life Hotel) a Holandskem (Golden Tulip). Obě strany, jak Kubánská republika, tak tyto jednotlivé společnosti, vkládají do společných podniků stejný kapitál. Kvůli tomu, že strana Kuby nedisponuje takovými finančními prostředky, většinou jako náhradu požadované částky poskytuje půdu - pozemky. Bohužel na Kubě neexistuje řádný trh s půdou, který by její cenu stanovil, proto pak zahraniční společnosti tvrdí, že do společného podniku vložily více finančních prostředků a proto chtějí větší rozhodovací a majetkové pravomoci.

Česká republika v současné době žádné společné podniky s Kubou netvoří. Na Kubě jsou v současnosti pouze registrovány 3 české firmy: Inekon Power (dodávky investičních celků pro energetiku, renovace, náhradní díly, dopravní stroje atd.),

SIMPLEX CZ (dodává sušené mléko, máslo, slad, atd.) a Z-Group (dodává výrobky ze železa - tyče, trubky atd.) [23]

Kubánci mají ale stále do velké většiny turistických resortů, hotelů, pláží a restaurací vstup zakázaný. Sama jsem se o tom při expedici mohla přesvědčit, například na poloostrově Varadero, na nejvíce vyhledávaném místě nejen českými turisty, turista ani nepozná, jak pravá Kuba vlastně vypadá a jací jsou její obyvatelé.

4 ČESKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY

4.1 Ruku v ruce vstříc socialismu

Dne 23. listopadu roku 1920 došlo k prvnímu oficiálnímu navázání diplomatických vztahů s Kubou. V té době šel náš stát ruku v ruce s Kubou i díky tehdejšímu režimu. V roce 1942 byl v Havaně otevřen československý zastupitelský úřad. Československo přímo na Kubě zastupoval od roku 1924 do roku 1948 jako první generální konzul Eloy Martinez.

Poválečný vývoj v Československu i na Kubě poznamenal také diplomatické vztahy. Kontakty obou zemí nebyly přerušeny, ale Československo uzavřelo úřad v Havaně a kubánská agenda byla vyřizována velvyslanectvím ve Washingtonu. Hospodářské kontakty, které na konci čtyřicátých let zaznamenaly prudký pokles, v padesátých letech opět začaly stoupat. Československo v té době dováželo z Kuby jen potraviny (v podobě tropických plodin), vývoz tvořily suroviny a polotovary hutnického průmyslu a výrobky spotřebního průmyslu včetně tradiční bižuterie a luxusního skla.

Velkou změnu přinesl rok 1959. Dva týdny po zhroucení Batistovy diktatury, která padla díky revolučnímu hnutí Fidela Castra, uznalo Československo současně se SSSR vládu Hnutí 26. července. Stejně tak učinily i další státy včetně USA. Jenže poté, co moc na Kubě převzali Fidel Castro a jeho blízký spolupracovník, zapřisáhlý antiamerikanista Ernesto Guevara (Che), se vztahy mezi Washingtonem a Havanou rapidně zhoršily. Tato skutečnost měla za následek, že Američané o rok později stáhli z Kuby svého velvyslance. Velvyslance v té době na Kubě neměl ani Sovětský svaz a tak se ambasáda ČSSR stala velice důležitou diplomatickou misí na Kubě. Československo tímto podporovalo Castrovu Kubu. Podporovalo ji mimo jiné i tím, že dodávalo Kubě zbraně, půjčovalo finance a odpouštělo dluhy. Československo také zastupovalo Kubu v USA, když roku 1962 na své ambasádě ve Washingtonu otevřelo novou sekci reprezentující zájmy Kuby v USA, se kterými neměla Havana diplomatické vztahy. V té době i proběhla diplomatická cesta Che Guevary, Fidela Castra a dalších delegací do Československa. Na Kubě po roce 1962 pracovalo a žilo přes tisíc Čechoslováků.

Na počátku roku 1960 byl opět zřízen československý zastupitelský úřad v Havaně a po pár měsících byl úřad povýšen na velvyslanectví. V té době výrazně rostl obchod mezi Československem a Kubou a začalo se měnit i složení československého vývozu na Kubu. Ve větší míře se začaly vyvážet nákladní automobily, stavebních stroje, čerpadla atd. Dne 10. června 1960 byla podepsána Smlouva o československo-kubánské ekonomické spolupráci, na jejímž základě pak probíhaly kontakty v následujících letech, kdy československý vývoz výrazně převyšoval dovoz a byl kryt dlouhodobými úvěry. Československé podniky a závody se významně podílely na budování strojírenství a energetiky na Kubě. Stroje a zařízení včetně investičních celků přitom představovaly dvě třetiny až tři čtvrtiny objemu československého vývozu. Na Kubu se vyvážela zejména stavební a konstrukční ocel, výrobky chemického a textilního průmyslu, v menší míře potravinářské produkty, jako chmel či slad. V současné době pochází cca 30 % energetických zařízení na Kubě z ČSSR. Z této doby Kuba dluží ČR k 1. 1. 2012 zhruba 6, 5 miliard Kč.

V roce 1960 navštívil Československo kubánský prezident Osvaldo Dorticos a Kuba získala v československých zbraních náhradu za zastavené dodávky vojenského materiálu z USA. Dodávky československých zbraní probíhající po několik let měly velký politický význam. Na začátku 60. let začali na Kubu odjíždět českoslovenští odborníci (z oblasti geologického průzkumu, těžby nerostných surovin, energetiky, výroby cukru či zemědělstí experti), ale také lékaři a ekonomové. Později také vysokoškolští učitelé. Vzájemné vztahy v oblasti vědy, školství a kultury se o to víc utužily, když se v prosinci 1960 podepsala smlouva o kulturní spolupráci mezi Československem a Kubou. Do Československa poté začali přijíždět Kubánci, kteří zde absolvovali školení na zařízeních dodávaných Československem na Kubu. Na jaře roku 1962 bylo v Havaně otevřeno Československé kulturní a informační středisko a v Praze Dům kubánské kultury. V průběhu 60. let studovaly na československých vysokých školách stovky Kubánců a naopak na Kubě se dostalo možnosti studia československým studentům studujícím hispanistiku. Při rozšíření těchto kontaktů hrál značnou roli fakt, že v dubnu roku 1961 označil Fidel Castro budování socialismu za hlavní cíl svého režimu.

Roku 1962 poznamenal československo-kubánské politické vztahy spor mezi SSSR a Kubou. Proto v této době hledal Castro proti-amerického spojence a přiklonil se k Číně.

Zatímco dříve navštěvovali kubánští diplomaté často Československo, po tomto období návštěvy ustaly. Castrovy pokusy o rozpoutání partyzánských hnutí na různých místech světa, která by oslabila USA, podporoval i Ernesto Guevara. Ten ale v říjnu roku 1967 v Bolívii zemřel. Společně s touto tragédií a velkou krizí kubánské ekonomiky se stalo, že Čína již nemohla Kubu finančně ani jinak podporovat tak jako SSSR. V lednu roku 1968 Fidel Castro ve svém projevu reagoval na invazi sil Varšavské smlouvy do Československa jako na akt obrany socialismu. Přitom už na jaře tohoto roku organizovalo kubánské velvyslanectví v Praze deportaci řady kubánských studentů, aby jejich politické názory neutrpěly nežádoucími vlivy ideologů socialismu s lidskou tváří. Ve svém projevu Castro také silně kritizoval kvalitu československých dodávek na Kubu.

Později se vztahy mezi Kubou a SSSR začaly opět zlepšovat, to se projevilo i na vztazích mezi Kubou a Československem. V roce 1970 byl v Bratislavě dokonce zřízen kubánský konzulát. V Československém deníku Rudé právo a v Kubánském deníku Granma se záhy psalo o vzájemném přátelství, o shodě názorů a porozumění ve společné socialistické ideologii. Castro se omluvil a další československé dodávky na Kubu již chválil.

Tato propagandistická kampaň vrcholila v červnu, kdy do Československa zavítala kubánská delegace v čele s Fidelem Castrem. Tato návštěva potvrdila silné politické kontakty obou zemí. Castro dokonce při této příležitosti získal čestný doktorát Karlovy Univerzity a při projevu v pražském Karolinu řekl poprvé československé veřejnosti o dodávkách československých zbraní kubánskému povstaleckému vojsku. Do roku 1972 na Kubu odletěli tři ministři – ministr stavebnictví, zahraničního obchodu a dopravy a od té doby mezi Prahou a Havanou probíhala často státní delegace. To mělo za výsledek podepsání dalších smluv, které zajistily spolupráci v oblastech ekonomických, vědeckých, kulturních i školských. Pro vzájemné ekonomické vztahy mělo pro Kubu velký vliv i to, že roku 1972 vstoupila do Rady vzájemné hospodářské pomoci. To Kubě velmi pomohlo, protože v rámci tzv. mezinárodní dělby práce se Kuba stala pro členy Rady vzájemné hospodářské pomoci dodavatelem zejména niklu a především cukru. Od 70. let pracovalo v československých, zejména textilních, závodech několik tisíc Kubánců a Kubánek.

Další proměna československo-kubánských vztahů začala v polovině 80. let. Kubánské politiky znepokojovaly Gorbačovovy plány. Kubě bylo od konce 60. let finančně i naturálně pomáháno Sovětským svazem, tím Kubě vznikly značné dluhy u evropských spojenců včetně ČSSR. Proto ochlazení vzájemných vztahů mezi Kubou a východní Evropou nebylo ve druhé polovině 80. let žádným překvapením. Po roce 1989 tyto vzájemné vztahy bohužel přerostly v napětí, což samozřejmě negativně ovlivnilo nejen diplomatické vztahy, ale výrazně poznamenaly byly i vazby ekonomické.

Ke konci roku 1990 Československo dokonce uzavřelo svoji kubánskou sekci na ambasádě ve Washingtonu a v roce 1993 po neúspěšném vymáhání dluhu Kuby Česká republika snížila své zastoupení na Kubě na úroveň Chargé d'affaires a.i.. Současným Chargé d'affaires na Velvyslanectví České republiky v Havaně je pan Ing. Jaroslav Zajíc, M.A. [48], [49]

4.2 „Zmrazení“ česko-kubánských vztahů

Není hlavním tématem této bakalářské práce tuto problematiku zde rozebírat do podrobných politických detailů, nicméně zmíním, že Česká republika šla tvrdě proti Kubě ve věci údajného porušování lidských práv na Kubě, proto si neodpustím citovat pár vět z Castrova projevu na konferenci Meziparlamentní unie, o kterém vyšel článek v Právu dne 7.4.2001: *„Nevrátím se už na žádnou politickou tribunu, jestli mi někdo ukáže jedinou zmizelou, umučenou, či z politických důvodů zavražděnou osobu.“* Castra v průběhu projevu posluchači několikrát přerušili potleskem a v závěru dokonce poslanci ze zemí třetího světa tleskali ve stoje. Na to se po dvanácti dnech ozvala Česká republika, když deník Právo dne 19.4.2001 napsal: *„Komise OSN pro lidská práva zasedající v Ženevě těsnou většinou 18.4. přijala český návrh deklarace o porušování lidských práv na Kubě.“* (Chalupa, 2002, str. 58)

Vztahy mezi Kubánskou republikou a Českou republikou jsou tedy nyní napjaté, ale i díky expedici na Kubu vím, že Kubánci rádi vzpomínají na bývalé spojení. Mnoho z nich náš stát uprostřed Evropy navštívilo, studovali zde nebo pracovali. Kubánci věří, že čeští občané nejsou proti Kubě, že proti je naše politika. Podle nich USA využívá státy, které mají ekonomické problémy, aby ublížily Kubě. Kubánci si myslí, že USA přinutily Izrael a náš stát podnikat kroky proti Kubě, aniž by k tomu měly důvod.

Ani tato skutečnost však nebrání stále narůstajícímu zájmu českých turistů o tuto destinaci. [48], [49]

5 PRŮZKUM TRHU ČESKÝCH CK A CA – NABÍDKA ZÁJEZDŮ NA KUBU

Každý rok stoupá počet turistů, kteří se rozhodnout na vlastní kůži poznat kouzlo Kuby. Malé procento turistů jsou ti, kteří na Kubu přijíždějí na vlastní pěst a nevyužijí služeb cestovní kanceláře. K tomuto typu turismu se přikláním i já. Podle mě je tento typ návštěvy Kuby nejlepší. Turista není odkázaný pouze na hotelový komplex, hotelovou pláž a její bezprostřední okolí, předražené fakultativní výlety a znemožnění příležitosti poznat pravou tvář Kuby. Většina z turistů se ale na Kubu vydává za spolupráce cestovní kanceláře či agentury, která zařídí vše potřebné a turista si pak pouze nerušené užívá ráje uprostřed Karibiku.

V nabídce zájezdů od českých CA a CK vysoce převažují zejména pobytové zájezdy. V drtivé většině jde o pobyty v nejvýznamnějších turistických oblastech jako je Varadero, Havana, ostrovy Cayo Coco, Cayo Largo, Cayo Santa María a Cayo Guillermo. Pokud se setkáme s nabídkou poznávacího zájezdu na Kubu, většinou bude mít název typu – „Kubou od západu k východu“, „Velký okruh Kubou“, „Velká cesta Kubou“, „Kubou na kole“, „To nejlepší z Kuby“ či „Krásy Kuby s prodloužením na Varaderu“ apod. Tyto zájezdy mají stále dokola pořád stejné programy a trasy soustředěné na západ, jih či sever Kuby. Nabídek pobytových či poznávacích zájezdů na krásný východ Kuby je ale bohužel pouhá hrstka. [50], [51], [52]

Pobytové zájezdy prodávají známé i méně známé cestovní kanceláře – například CK Čedok, CK Fischer, CK ESO travel, CK FIRO-tour, CK Exotica Cuba, CK Latino Travel, CK Caribe Tour. Z cestovních agentur to jsou například - CA Top Travel, CA New Travel, CA travel esprit. Dále se nabízí možnost využít internetových CA – největší internetová CA INVIA.cz, CA Na Cesty.cz, CA TINA TRAVEL.cz, CA 1. Cestovní agentura.cz, CA Tropix.cz, CA zájezdy.cz a další.

Poznávací zájezdy na Kubu na našem trhu prodávají například tyto cestovní kanceláře – CK Čedok, CK Kentaurus, CK ESO travel, CK Marco Polo, CK Nomád, CK Poznání, CK Kudrna, CK Arcadia Air, CK FIRO-tour, CK Adventura. CK Latintour, Mezi cestovní agentury patří například - CA Travel Esprit, CA eTravel, CA New Travel, CA

Easy Travel, CA travel esprit, CA Summit tour. Velkou nabídku poznávacích zájezdů mají také některé internetové cestovní agentury – internetová CA INVIA.cz, CA Holiday Tip.cz, CA 1. Cestovní agentura.cz a další.

5.1 Průzkum trhu českých CK a CA - nabídka zájezdů na východ Kuby

Jak už jsem zmiňovala, cestovní ruch na Kubě se soustřeďuje zejména na severozápadní část ostrova, kde leží Varadero a hlavní město Havana. Proč ale nepoznat východní část, která nabízí to, co západní část Kuby nemá.

Při expedici na Kubě mne východ ostrova přímo nadchl. Tato turisty neobjevená část ostrova je více kubánská a svojí historií a malebností krajiny je podle mě zajímavější než většina centrální Kuby. Východní Kuba má mnoho skrytého potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu. Kromě dlouhých pláží s jemným bílým pískem a vysokých hor, které jsou porostlé palmami a kakaovníky, zde turisté najdou i historicky významná místa, místa která spoluvytvářela dějiny Kuby. Na východě Kuby přistál Kryštof Kolumbus, vyrůstal tady Fidel Castro a Američané zde mají známou vojenskou základnu Guantánamo.

Sama sebe jsem se proto ptala, jak je možné, že tato krásná část ostrova je tak málo vyhledávána turisty. Bohužel drtivá většina českých cestovních kanceláří a agentur nemá ve své nabídce žádný poznávací zájezd na východ Kuby a ani většinou pobytový zájezd do této části ostrova. Pokud už česká CK či CA nabízí pobytový zájezd na východ Kuby, tak ve 100% mnou vypočítaných případech, jde o pobyt v provincii Holguín v oblasti Guardalavaca.

Mezi cestovní kanceláře agentury nabízející pobytové zájezdy do oblasti Guardalavaca a poznávací zájezd po východě Kuby patří například:

CK ESO travel

Cestovní kancelář ESO travel je v současné době největší českou cestovní kanceláří specializující se na exotické destinace. Jejich nabídka exotických zájezdů čítá na 126 zemí včetně Kuby. [53]

Tato cestovní kancelář má širokou nabídku pobytových zájezdů na Kubě. Nabízí zájezdy do oblastí: Varadero, Havana, Cayo Largo, Cayo Coco, Cayo Guillermo, Cayo Santa Maria, Cayo Ensenachos a zejména nabízí i tři pobytové zájezdy do oblasti Guardalavaca v provincii Holguín na východě Kuby. [54]

Tyto tři zájezdy jsou na 7 dní a jejich cena se pohybuje v závislosti na kategorii hotelu a termínu konání zájezdu (v nabídce je několik desítek termínů) od 45 990 Kč do 77 990 Kč. V ceně zájezdu je ubytování v jednom ze tří hotelů, zpáteční letenka z Prahy do Holguínu, letištní taxi, transfery z letiště do hotelu, stravování all inclusive a asistence partnerské CK. V ceně zájezdu není zahrnuto vstupní vízum (750 Kč), turistická odletová taxa (25 CUC) a fakultativní výlety. [55]

Jako jediná cestovní kancelář v České republice (dle mého průzkumu) prodává CK ESO travel poznávací zájezd zaměřený ryze na východ Kuby s názvem „Neobjevený východ“. Tento poznávací zájezd je na 9 dní a předběžný termín je cestovní kanceláří ESO travel stanoven na 7. – 15. listopadu 2012. Turisté na tomto zájezdu mají možnost navštívit město Holguín, El Salto Villa, Bayamo, Santiago de Cuba a Baracoa. Také je v programu zahrnuto koupání na pláži Cayo Saetia a návštěva známého turistického střediska Guardalavaca. Tento zájezd, jak jsem zjistila, je opravdu jediný tohoto typu (s cílem poznat východní Kubu), který se na českém trhu s exotickými poznávacími zájezdy na Kubu dá sehnat.

V ceně zájezdu je:

- zpáteční letenka z Prahy do Holguínu
- transfer z letiště do prvního místa ubytování a na konci pobytu také z posledního místa ubytování na letiště
- letištní taxy (9 200 Kč)
- 1x nocleh s polopenzí v Holguínu
- 1x nocleh s plnou penzí v El Salton Villa
- 2x nocleh s polopenzí v Santiagu de Cuba
- 2x nocleh s polopenzí v Baracoe
- 1x nocleh s All Inclusive v Guardalavace
- 6x oběd
- program včetně vstupů a transferů
- česky hovořící průvodce
- letištní a bezpečnostní taxy
- zák. pojištění dle zákona č. 159/1999 Sb.

Cena nezahrnuje vstupní vízum (750 Kč), turistickou odletovou taxu (25 CUC), fakultativní výlety nad rámec programu a spropitné.

CK ESO travel tento zájezd prodává za 56 990 Kč. [56]

Tento zájezd také zprostředkovaně prodává CA New Travel za stejnou cenu 56 990 Kč. [57]

Obrázek č. 7: Mapa s vyznačenou trasou poznávacího zájezdu od ESO travel

Zdroj: www.esotravel.cz

CA New Travel

Tato cestovní agentura nabízí velké množství zájezdů od desítek cestovních kanceláří do celého světa. Partnery CK New Travel jsou nejen největší cestovní kanceláře působící v ČR, ale také menší cestovní kanceláře, které mají specializované nabídky a osobnější přístup ke klientům. Prodej zprostředkovaných zájezdů probíhá v kamenné pobočce v Ostravě nebo přes internet pomocí webové stránky www.newtravel.cz. [58]

CA New Travel nabízí zájezdy na Kubu, jak pobytové, tak poznávací. Z pobytových zájezdů jsou to zájezdy na Cayo Coco, Cayo Ensenachos, Cayo Guillermo, Cayo Largo, Cayo Santa Maria, Guardalavaca, Havana, Playa Ancón, Playa Jibacoa, Playas del Este a samozřejmě Varadero. Nejnižší cena těchto zájezdů je 31 690 Kč a nejvyšší cena je 74 490 Kč. [59]

Dokonce zprostředkovaně nabízí poznávací zájezd orientovaný právě na východ Kuby s názvem „Neobjevený východ“. Služby, které jsou zahrnuty v ceně a které naopak nejsou zahrnuty v ceně, jsou stejné jako u CK ESO travel. Na internetových stránkách CA New Travel není uvedeno, od jaké cestovní kanceláře tato cestovní agentura zájezd nabízí, nicméně si myslím, že právě od CK ESO travel. CA New Travel tento zájezd prodává za 57 990 Kč (červnový termín) a za 56 990 Kč (listopadový termín). [57]

5.2 Nabídka cestovních kanceláří Čedok a Fischer

Pro zajímavost jsem prozkoumala nabídku i cestovních kanceláří Fischer a Čedok. Tito dva lídři na českém trhu v oblasti prodeje zájezdů mne zklamali. Co se týče Kuby, je jejich nabídka více než omezená.

CK Čedok

Cestovní kancelář Čedok v internetovém katalogu nabízí celkem 18 pobytových zájezdů, ale pouze do dvou turistických oblastí – na Varadero a na Cayo Santa Maria v ceně pohybující se od 36 590 Kč do 55 690 Kč. Cena se odvíjí od výběru hotelu, termínu, délky pobytu, hotelu a stravování. Tyto zájezdy jsou na 8 nebo 15 dní. [60]

Jako největší negativum hodnotím to, že CK Čedok nabízí pouze jeden poznávací zájezd na Kubu, jedná se o zájezd s názvem „Velká cesta Kubou od východu na západ“, kterou CK Čedok nabízí za 69 990 Kč. Tento zájezd je na 18 dní a CK Čedok ho prodává pouze na jeden listopadový termín. V ceně zájezdu je zpáteční letenka z Prahy do Havany, transfer z letiště do prvního hotelu, transfery a přeprava klimatizovaným autokarem, 16 noclehů se snídaní v hotelech, další stravování dle programu, vstupy dle programu, zák. pojištění dle zákona č. 159/1999 Sb. V ceně není zahrnuto spropitné, osobní cestovní pojištění, vstupní vízum na Kubu (750 Kč) a odletová taxa (25 CUC). Odlet u pobytových i poznávacích zájezdů je z Prahy/Havany. [52]

CK Fischer

Podobné, dá se říci i horší, je to s cestovní kanceláří Fischer. Tato cestovní kancelář nemá ve své nabídce ani jeden poznávací zájezd na Kubu. Nabízí pouze 10 pobytových zájezdů a to do turistických oblastí Varadero a Cayo Largo. Tyto zájezdy jsou v nabídce na 7 – 14 dní a jejich ceny se taktéž odvíjí od délky zájezdu, výběru hotelu, stravování. CK Fischer tyto zájezdy nabízí od 34 390 Kč do 75 390 Kč. Cena se může měnit také v závislosti na vybraném pokoji (jednolůžkové pokoje bývají dražší). Odlet je taktéž z Prahy/Havany. [61]

5.3 Zhodnocení nabídky zájezdů CK a CA na východ Kuby

Bohužel jsem po svém zkoumání nabídky zájezdů na současném trhu se zájezdy v České republice došla k závěru, že Kuba jako taková, není nejvíce vyhledávanou turistickou destinací pro české turisty. Pokud už si Češi zájezd na Kubu zaplatí, velká většina z nich kupuje právě pobytové zájezdy v nejvíce oblíbených turistických destinacích jako je Varadero, Cayo Largo, Cayo Coco, Cayo Guillermo, Cayo Santa Maria a hlavní město Havana, které ale většinou bývá navštěvováno pouze formou celodenního fakultativního výletu koupeného s pobytovým zájezdem právě například na Varaderu, od kterého je Havana hodinu cesty autobusem. Nejmenší podíl pobytových zájezdů jsou zájezdy přímo do kubánských měst jako je Santiago de Cuba, Trinidad, Holguín, Camagüey, Santa Clara či Cienfuegos.

Je velká škoda, že Češi ani ostatní národy navštěvující Kubu, nejezdí více i na její východní část, do tzv. Oriente. Je to zřejmě i kvůli faktu, že nabídek zájezdů od českých cestovních kanceláří na východ Kuby je nedostatek a ani velké cestovní kanceláře jako je CK Fischer a CK Čedok takové zájezdy nenabízí. Jejich nabídku bych zhodnotila ve srovnání s menšími českými CK jako nedostačující, jelikož se CK Čedok omezuje pouze na dvě turistická letoviska na severozápadě Kuby a nabízí pouze jeden poznávací zájezd, který je zaměřen na okruh Kubou, kde východ tolik nedomínuje. CK Fischer je na tom ještě hůře, nabízí také pobytové zájezdy pouze do dvou turistických oblastí na severozápadě Kuby, ale žádný poznávací zájezd. Dle pozorování je ale pravdou, že po stránce MTZ není východ tak dobře vybavený, jako právě oblast severozápadní Kuby. Zatím tuto oblast „neobjevili“ ani zahraniční investoři, kteří na Kubě ve velkém staví jeden hotelový komplex za druhým.

Pokud budu hledat výhodu tohoto zhodnocení, bude to jistě fakt, že je alespoň zachována panenská příroda, na plážích není hlava na hlavě, člověk zde cítí tu opravdovou Kubu a je zde i nadále do budoucna co objevovat.

6 VÝCHODNÍ ČÁST KUBY – OBLAST ORIENTE

Východní část Kuby - oblast Oriente nabízí ráj s bílým pískem a dlouhými plážemi, daleko méně turistů, vysoké hory porostlé palmami, divokou tropickou přírodu, kakaovníky, kávovníky a také historicky významná místa. Přistál zde Kryštof Kolumbus, vyrůstal zde Fidel Castro a američané zde mají vojenskou základnu.

Oriente je geograficky blíže k Haity než k Havaně a tak je zde patrné i jiné, karibštější a uvolněnější chování převzaté právě z Haity, Jamajky a dalších míst. Dnes je na Kubě patrné, i my jsme při expedici měli možnost toto pozorovat, decentní soupeření mezi východem a západem Kuby. Povídají se různé vtipy, hrají sportovní zápasy s týmy ze západu proti týmům z východu. „*Zatímco nafoukaní Habaneros (obyvatelé Havany) vám řeknou, že zbytek Kuby je jen zelená louka a z obyvatel Santiaga si dělají legraci a říkají jim Palestinci, hrdí obyvatelé Oriente sami sebe považují za vznětlivé historické osvoboditele a žárlivé strážce proslulého kubánského hudebního dědictví.*“ (Sainsbury, 2010, str. 403). Oblast Oriente se dělí na západní a východní část a dohromady čítá 5 provincií.

Obrázek č. 8: Znak východní části Kuby - oblasti Oriente

Převzato z: zazzle.com

6.1 Oblast Oriente – západní část Oriente

V západní oblasti Oriente se nachází tři provincie - Las Tunas, Holguín a Granma. Skoro celé toto území tvoří roviny lemované palmami. Jsou zde pouště, ale i bažiny a pohoří s nejvyšší horou Pico Turquino (1 994 m.n.m.). V této oblasti leží města Bayamo, Las Tunas a Holguín. Je zde také Národní park Desembarco del Granma, Národní park Pico Turquino, Národní park La Mensura, Národní park Cristóbal Colón a pohoří Sierra del Cristal a Sierra Maestra. Tato oblast je bohužel jednou z nejméně navštěvovaných oblastí, nicméně kolem pláže Guardalavaca se staví nové krásné hotely a rozvíjí se projekty ekoturistiky, protože okolní oblast je bohatá na přírodní krásy. *(Baker, 2008, str. 168)*

6.1.1 Provincie Las Tunas

Tato provincie je nejméně navštěvovanou provincií Kuby. Las Tunas je v jižní části bažinatá a severní pobřeží tvoří turisty neobjevené barevné korálové útesy a krásné pláže. Dnes se tu zatím nachází pouze jeden rekreační komplex. Hlavní městem provincie je Las Tunas, které má 139 637 obyvatel. Většina Kubánců říká, že Oriente začíná právě zde, proto tomuto městu často říkají El Balcón del Oriente.

V této provincii žije 529 850 obyvatel a má rozlohu 6 589 km². *(Sainsbury, 2010, str. 395-399)*

6.1.2 Provincie Holguín

V provincii se nachází borovicemi provoněná oblast pohoří Sierra del Cristal, národní park Mensura a města jako například Gibara, Moa, Holguín a turistická Guardalavaca. Do této provincie patří také navštěvovaný ostrůvek Cayo Saetía. Největším městem provincie je Holguín s 264 927 obyvateli, ze kterého číší kubánská energie.

V této provincii žije 1 040 000 obyvatel a má rozlohu 9 300 km². *(Sainsbury, 2010, str. 405-410)*

6.1.3 Province Granma

Je spíše venkovskou provincií a jednou z nejkubánštějších. Většina vnitrozemí i jihozápadních pobřeží je odříznuta od hlavních silnic. V provincii se rozprostírá pohoří Sierra Maestra a nachází se zde národní park Desembarco del Granma s krásnými mořskými terasami. Provincii také protéká tudy nejdelší kubánská řeka Cauto a stojí zde třetí nejvyšší hora Pico Bayamesa. Největším městem provincie je Bayamo se svými 143 844 obyvateli. Toto město je starší než Havana a než Santiago de Cuba.

V této provincii žije 829 333 obyvatel a má rozlohu 8 372 km². (*Sainsbury, 2010, str. 432-435*)

6.2 Oblast Oriente – východní část Oriente

Ve východní oblasti Oriente, která je zároveň nejvýchodnější částí ostrova, se nachází dvě provincie – Santiago de Cuba a Guantánamo. V této horami obklopené oblasti leží tři hlavní města – Baracoa, Santiago de Cuba a Guantánamo. Atmosféra těchto měst, jejich kultura a dějiny se prolínají s divokou přírodou všude kolem. (*Baker, 2008, str. 200*)

6.2.1 Provincie Santiago de Cuba

Tato provincie představuje hornatý mix džunglí pokrytých vrcholků a polorozpadlých haciend u kávovníkových plantáží. Většina kulturních vlivů v této provincii pochází z Haity, Jamajky, Barbadosu a Afriky. Proto je také tato část Kuby považována za nejkaribšší enklávu Kuby. Turisté zde mohou navštívit typicky karibský karneval a poslechnout si některý ze stovky folklórních souborů, vycházející ze španělské a francouzské kultury. Nachází se zde biosférická rezervace Baconao zapsaná v UNESCO. Největším městem této provincie je Santiago de Cuba, které má 443 926 obyvatel a je druhým největším městem na Kubě.

V této provincii žije 1, 04 mil. obyvatel a její rozloha je 6 170 km². (*Sainsbury, 2010, str. 453, 481*)

6.2.2 Provincie Guantánamo

Tato provincie je nejvlhčí, místy naopak nejsušší, nejhornatější a nejstarší částí Kuby. Do této oblasti se dá dostat pouze jednou hlavní silnicí a to po La Farole, která připomíná horskou dráhu. Nachází se zde Národní park Alexandra von Humboldta zapsaný v UNESCO a biosférická rezervace Cuchillas del Toa také zapsaná v UNESCO. Místní panenské deštné pralesy jsou považovány za jedny z posledních v Karibiku, díky tomu zde žije také mnoho endemických živočišných i rostlinných druhů. Nachází se zde města jako Guantánamo s 244 603 obyvateli, Baracoa se 42 285 obyvateli a další. Mimojiné i americká základna Guantánamo.

Tato provincie čítá 516 311 obyvatel a má rozlohu 6 186 km². (*Sainsbury, 2010, str. 488*)

7 VYTVOŘENÍ MODELOVÉHO ZÁJEZDU NA VÝCHOD KUBY S NAVRŽENÍM TRASY A PROGRAMU

Jelikož na našem trhu existuje pouze jeden poznávací zájezd na východ Kuby nabízený cestovní kanceláří CK ESO travel a cestovní agenturou New Travel, rozhodla jsem se v této praktické části mé bakalářské práce vytvořit modelový zájezd do této krásné části Kuby včetně navržení trasy a programu.

7.1 Název modelového zájezdu

Modelový zájezd nese název „Kuba začíná v Santiagu“.

Název pro tento modelový zájezd jsem si dovolila vypůjčit od spisovatele a cestovatele Vladimíra Bouška, který tento název použil pro pojmenování své knihy vydané nakladatelstvím Panorama v roce 1979. Jsem přesvědčena, že tento název modelového zájezdu v jedné větě perfektně vystihuje moji snahu o popsání toho, proč vlastně vymýšlím zájezd a novou trasu a proč propaguji právě východ Kuby. Tato část Kuby je opravdu více kubánskou a karibskou a turista alespoň Kubu pozná takovou, jaká opravdu je.

7.2 Charakteristika modelového zájezdu

Jedná se o zájezd poznávací, jehož cílem je seznámit turisty i touto částí ostrova a s jeho skrytým potenciálem pro cestovní ruch. Zájezd je orientovaný jak na poznávání a turistiku, tak i na následný odpočinek na kubánských plážích. Termín konání navrhuji na měsíc listopad až prosinec, jelikož východ je o zhruba dva stupně teplejší než západní a centrální Kuba, to znamená, že v této době na východě bude přibližně 28 °C, což je na turistiku a cestování ideálnější než tropické 35 °C teploty, které na Kubě panují od května do října. V tomto období také není hlavní turistická sezóna a je také

nízká pravděpodobnost vzniku hurikánů a ničivých cyklónů, takže i z hlediska bezpečností situace je listopad až prosinec dobrou volbou.

7.3 Doprava

Doprava bude samozřejmě letecká a to z Prahy (letišť Ruzyně) přímo bez přestupů do Holguínu (letišť Frank País).

Pro zajímavost přidávám informaci o tom, že existují internetové portály jako například akcni-letenky.tripzone.cz, na kterých lze najít letenky v akci, někdy až za neuvěřitelné ceny. Jak uvedl portál akcni-letenky.tripzone.cz dne 25. května 2011: „*Letecká společnost Condor nabízí ve spolupráci s cestovní kanceláří L'Tur další z mnoha lákavých nabídek letenek. Tentokrát se jedná o zpáteční letenku včetně všech poplatků s pobytem na 14 dní z Frankfurtu do města Holguín na Kubě za fantastických 6 925 korun! Jestli vás tato nabídka zaujala, tak se nemusíte bát, že byste odlet nestihli. Termín odletu je totiž 15. 6. 2011 v 15:30 s návratem 30. 6. v 09:50. Pro zajímavost, nejlevnější letenka při odletu z Prahy do Holguínu stojí 41 619 korun!*“ [62]

7.4 Program

1. den: Let PRAHA – Frankfurt nad Mohanem - HOLGUÍN

Po příletu na Kubu na letišti výměna EURO za CUC. Transfer z letiště a check-in v hotelu Pernik*** (Islazul) v Holguínu. Večeře formou švédských stolů v hotelu. Volný večerní program.

2. den: HOLGUÍN – BAYAMO

Snídaně formou švédských stolů. Check-out z hotelu. Prohlídka města Holguín, náměstí Parque Calixto García, La Loma de la Cruz. Odjezd do Bayama, check-in, ubytování a večeře v hotelu Isla Azul Sierra Maestra*. Volný večerní program.

3. den: BAYAMO

Snídaně v hotelu Sierra Maestra** (Islazul). Přejezd cca 40 km do Parque Nacional Sierra Maestra, túra k Comandancia La Plata, Santo Domingo – jízda na koních a mulách. Poté zpět do Bayama, večeře formou bufetu v hotelu Sierra Maestra. Volný večerní program.

4. den: BAYAMO – SANTIAGO DE CUBA

Snídaně a check-out z hotelu Sierra Maestra** a přejezd cca 200 km do Santiaga de Cuba. Valle de Central, návštěva kostela El Cobre. Check-in v hotelu San Juan** (Islazul). Volný podvečer, večeře formou bufetu, večer hotelový animační program.

5. den: SANTIAGO DE CUBA

Snídaně v hotelu San Juan**. Hřbitov Cementerio Santa Ifigenia. Památník a mauzoleum José Martího. Kasárny Moncada a uvnitř muzeum revoluce. Poté procházka v historickém jádru města. Parque Céspedes a okolí. Oběd v některé z restaurací v centru. Návštěva domu Casa de Diego Velázquez. Návštěva Catedral de Nuestra de la Asunción. Kolem Casa de la Trova návrat do hotelu San Juan**. Večeře formou bufetu. Večer program, doporučení vyrazit do ulic nočního Santiaga.

6. den: SANTIAGO DE CUBA

Po snídani formou švédských stolů v hotelu San Juan** odjezd na vzdálenější městskou pláž Playa Siboney. Zastávka v Granjita Siboney. Oběd na pláži Siboney. V odpoledních hodinách návrat zpět do hotelu, večeře formou bufetu. Večer baseballový zápas.

7. den: SANTIAGO DE CUBA – GUANTÁNAMO - BARACOA

Snídaně formou švédských stolů v hotelu San Juan** a check-out z hotelu. Odjezd do provincie Guantánamo. Procházka historickým centrem města Guantánamo. Prohlídka historické Playa Cajobabo a koupání v Karibském moři. Příjezd po La Farola do Baracoi. Ubytování v hotelu Porto Santo*** (Gaviota).

8. den: BARACOA

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Porto Santo*** (Gaviota). Prohlídka historického města Baracoa. Muzeum Fuerte Matachín, exkurze na pevnost El Castillo de Seboruco, návštěva muzea Museo Arqueológico a poté malířského ateliéru Luise Eliadese Rodrigueze Martineze. Návrat do hotelu, večeře formou švédských stolů. Volný večerní program.

9. den: BARACOA

Snídaně formou švédských stolů. Před hotelem nástup do terénních vozů a odjezd ke stolové hoře El Yunque, brodění řeky Duaba, výstup na El Yunque s průvodcem. Koupání v řece Duaba, návrat do vozů a zpět do hotelu, večeře formou švédských stolů, volný večerní program.

10. den: BARACOA

Snídaně formou švédských stolů. Odjezd autobusem do Biosférické rezervace zapsané v UNESCO Cuchillas de Toa, zahrnující Národní park Alexandra von Humboldta, exkurze s odborným průvodcem NP, ekoturistika, plavba na lodkách po řece Toa, oběd v restauraci Rancho Toa. Návrat k autobusu a k hotelu. Večeře formou švédských stolů, volný večerní program.

11. den: BARACOA – SANTIAGO DE CUBA

Po snídani formou švédských stolů v hotelu Porto Santo***, check-out z hotelu a odjezd zpět do Santiagu de Cuba. Oběd na pobřeží u městečka Moa. Návštěva pevnosti El Morro a ceremonie Cañonazo. Check-in v Santiagu de Cuba v hotelu San Juan** (Islazul). Večeře, volný večerní program.

12. den: SANTIAGO DE CUBA – GUARDALAVACA

Po snídani formou švédských stolů v hotelu San Juan** check-out z hotelu a odjezd do Guardalavaca. Check-in a ubytování v hotelu Club Amigo Atlántico – Guardalavaca*** (Cubanacán). Volno a koupání, večeře formou švédských stolů, večerní animační program.

13. den: GUARDALAVACA

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico***. Výlet na lodi po okolním pobřeží se šnorchlováním a obědem. Návrat, večeře formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico***.

14. den: GUARDALAVACA

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico***. Volný den s možností navštívit Akvárium, tržnici, nákupní pasáž Comercial Guardalavaca, koupání. Večeře, večer v Disco Clubu La Roca – kabaretní vystoupení.

15. den: GUARDALAVACA – HOLGUÍN letiště

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico*** a check-out z hotelu a odjezd na letiště Frank País v Holguínu a odlet do Prahy.

7.5 Informační minimum

1. den

Pokud by byl tento zájezd realizovaný a nabízený některou z českých cestovních kanceláří, zřejmě by si tato cestovní kancelář domluvila s některým leteckým dopravcem vlastní charterový let přímo z Prahy do Holguínu. Pokud by byl tento modelový zájezd použit fyzickou osobou (jedincem cestujícím bez cestovní kanceláře či agentury), musela by být koupena letenka na některý pravidelný let. Proto jsem na internetu hledala nejvýhodnější letenku, jak cenově, tak s nejnižším počtem přestupů.

Kdyby se tento modelový zájezd konal například od 18. listopadu 2012 do 2. prosince 2012, mohla by se použít letenka tato, vygenerovaná systémem letuska.cz:

Obrázek č 9: Letenka z Prahy do Holguínu (před Frankfurt nad Mohanem)

Cena letenky: 21 902 CZK, Taxy a poplatky: 4 329 CZK

 Praha, Česká republika (PRG)
Holguín, Kuba (HOG)

Celková doba letu: **14h 20min**

Číslo letu: LH 1393

Odletové letiště: **Praha, Česká republika (PRG)**
Přiletové letiště: **Frankfurt, Německo (FRA)**
Čas odletu: **08:20, Ne, 18.11.2012**
Čas přiletu: **09:45, Ne, 18.11.2012**
Doba letu: **1h 25min**
Třída: **ekonomická třída**
Operující přepravce: **Lufthansa (LH)**
Typ letadla: **Boeing 737-300**

 Změna letadla. Délka mezipřistání: **1h 55min**

Číslo letu: DE 7196

Odletové letiště: **Frankfurt, Německo (FRA)**
Přiletové letiště: **Holguín, Kuba (HOG)**
Čas odletu: **11:40, Ne, 18.11.2012**
Čas přiletu: **16:40, Ne, 18.11.2012**
Doba letu: **11h 00min**
Třída: **ekonomická třída**
Operující přepravce: **Condor (DE)**
Typ letadla: **Boeing 767-300**

 Holguín, Kuba (HOG)
Praha, Česká republika (PRG)

Celková doba letu: **13h 35min**

Číslo letu: DE 7197

Odletové letiště: **Holguín, Kuba (HOG)**
Přiletové letiště: **Frankfurt, Německo (FRA)**
Čas odletu: **18:40, Ne, 2.12.2012**
Čas přiletu: **10:20, Po, 3.12.2012**
Doba letu: **9h 40min**
Třída: **ekonomická třída**
Operující přepravce: **Condor (DE)**
Typ letadla: **Boeing 767-300**

 Změna letadla. Délka mezipřistání: **2h 50min**

Číslo letu: LH 1396

Odletové letiště: **Frankfurt, Německo (FRA)**
Přiletové letiště: **Praha, Česká republika (PRG)**
Čas odletu: **13:10, Po, 3.12.2012**
Čas přiletu: **14:15, Po, 3.12.2012**
Doba letu: **1h 05min**
Třída: **ekonomická třída**
Operující přepravce: **Lufthansa (LH)**
Typ letadla: **Airbus Industrie A319**

Zdroj: letuska.cz

2. den

Ubytování v hotelu Pernik**** (Islazul) - standardní dvoulůžkový pokoj stojí kolem 60 CUC/noc včetně snídaně a večeře formou švédských stolů.

Město Holguín má 264 927 obyvatel a je hlavním městem provincie Holguín. Tomuto čtvrtému největšímu kubánskému městu se říká „město parků“. Zachovává si příjemnou atmosféru a není zde tolik turistů.

Parque Calixto García - nejvýznamnější holguínský park. V centru města jsou čtyři hlavní parky. Na konci ulice Maceo je Křížový vrch La Loma de la Cruz, na který vede 465 schodů a odkud je krásný výhled na Holguín. (*Sainsbury, 2010, str. 409-412*).

Z Holguínu do Bayama – 82 km.

3. den

Ubytování v hotelu Sierra Maestra** (Islazul) – standardní dvoulůžkový pokoj stojí kolem 41 CUC/noc včetně snídaně a večeře formou bufetu.

Město Bayamo je hlavním městem provincie Granma. Žije zde 143 844 obyvatel. Bylo založeno roku 1513 jako druhé město ze sedmi založené Diegem Velázquezem de Cuellar. Bayamo je tedy starší než Havana a Santiago de Cuba a je známé jako město, kde se zrodila nezávislost Kuby. Dnes Bayamo patří mezi klidnější města a je známé svými špičkovými hráči šachů a domina. Také se zde narodil Perucho Figueredo, autor kubánské hymny Bayamesa.

Národní park Sierra Maestra (Parque Nacional Sierra Maestra) - nazývaný i jako Národní park Pico Turquino (podle nejvyššího vrcholu Pico Turquino), navštívíme hned po snídani. Autobus doveze turisty od hotelu k malé vesničce Bartolome Maso, kde se vyzvedne průvodce (20 CUC vstupné a 5 CUC průvodce) a odtud se pojedete džípy příkrou silnicí přibližně 5 km do hor. Zde je vstup do parku ve výšce 950 m.n.m. a výchozí bod pro túru (přibližně 3 km těžkým terénem) na Comandancia La Plata.

Comandancia bylo první velitelství Fidela Castra hluboko v horách Sierra Maestry, kde se ukrýval a odkud organizoval povstaleckou armádu. Toto místo Batista nikdy neobjevil. Je zde možnost vidět několik stanovišť a menších budov uprostřed hustého

tropického lesa. Zpět a opět džípy sjezd do vesničky Santo Domingo, zde možnost jízdy na koních a mulách (4 CUC). (*Sainsbury, 2010, str. 440-441*)

Z Bayama do Bartolome Masa – 46 km a zpět (92 km).

4. den

Po snídani odjezd z Bayama a přejezd do Santiaga de Cuba – 129 km.

Průjezd Valle de Central – sníženina mezi Sierra Maestra a Baracojským pohořím. Úrodná, pěstují se zde pomeranče a mandarinky, cukrová třtina a juka.

El Cobre – tato bazilika Panny Marie karibské stojí vysoko na kopci přibližně 20 km severozápadně od Santiaga de Cuba. El Cobre je nejposvátnějším poutním místem na Kubě. Je zde „Místnost zázraků, kde lidé pokládají nejrůznější předměty jako oběti u sošky Panny Marie karibské, ta symbolizuje lásku a má žluté šaty. Uznávají ji jak katolíci, tak santeristé.

Santiago de Cuba, zde check-in a ubytování v hotelu San Juan**, večere formou bufetu, večerní animační program. Cena za jednu noc je ve standardním dvoulůžkovém pokoji 69 CUC včetně polopenze.

Santiago de Cuba - je se svými 443 926 obyvateli druhým největším městem na ostrově a jistě prvním městem pokud jde o kulturu. Santiago je starší než Havana a nabízí jedinečnou atmosféru představující opravdovou Kubu díky francouzsko-karibským vlivům. Santiago leží mezi pohořím Sierra Maestra a karibským pobřežím. (*Sainsbury, 2010, str.455-471*).

5. den

Po snídani přesun autobusem na hřbitov Cementerio Santa Ifigenia. Na tomto hřbitově založeném roku 1868 je více než 8 000 hrobů, odpočívá zde mnoho slavných osobností. Například Tomás Estrada Palma (první prezident nezávislé Kuby), Emilio Bacardi y Moreau – slavný výrobce rumu a další.

Na hřbitově se nachází i památník a mauzoleum José Martího – je to působivá šestiboká stavba orientovaná tak, že na Martího rakev, zahalenou slavnostně do kubánské vlajky, dopadají stále paprsky kubánského slunce, tak jak si to José Martí přál a psal v jedné ze svých básní. Dvacet čtyři hodin drží vojáci čestnou stráž a každou půlhodinu probíhá s veškerou slávou výměna těchto stráží. Vstupné je 1 CUC.

Přejezd ke kasárně Moncada – tato proslulá Cuartel Moncada. Tato kasárna vstoupila do historie 26. července 1953, kdy ráno přibližně sto revolucionářů vedených Fidelem Castrem napadli Batistovy vojáky v budově této kasárny. Fidel neuspěl a uprchl do okolních hor, ale zanedlouho byl zadržen. Uvnitř kasáren je nyní menší škola a Muzeum revoluce (vstupné s průvodcem 3 CUC).

Parque Céspedes a okolí – toto romantické místo s pouličním životem a pestrou směsicí lidí, kteří se zde procházejí, zpívají, tančí, hrají na hudební nástroje, povídají si, tvoří atmosféru tohoto nejdynamičtějšího náměstí Santiaga de Cuba.

Dům Casa de Diego Velázquez – nejstarší zachovaný dům na Kubě z roku 1552. Dnes se zde nachází Museo de Ambiente Histórico Cubano (vstupné s průvodcem 5 CUC).

Návštěva Catedral de Nuestra de la Asunción – nachází se na náměstí Plaza de Dolores. Je to pětিলodní nejvýznamnější katedrála v Santiagu.

Odpočinek a káva na terase hotelu Casa Granda u náměstí Parque Céspedes. (*Sainsbury, 2010, str. 458-469*).

6. den

Granjita Siboney – jednoduchá červenobílá farma stojící mezi Santiagem de Cuba a Playa Siboney. Právě z tohoto místa vyrazili 26. července 1953 odpůrci pod Castrovým vedením zaútočit na kasárnu Moncada. Vstupné 1 CUC.

Playa Siboney – městná pláž, ležící u městečka Siboney 19 km východně od Santiaga de Cuba. Písek je našedlé barvy a moc turistů se zde nepotká. Pláž nedosahuje takové kvality jako Varadero apod. Oběd přinese obsluha plážové restaurace až na lehátko či deku (12 CUC – rýže a mořské plody).

Baseballový zápas – hraje se na Estadio de Béisbol Guillermon Moncada – tento baseballový stadion se nachází kousek od hotelu hned vedle rušných vysokoškolských kolejí. Vstupné je 1 CUC a atmosféra je opravdu nezapomenutelná a živá. (*Sainsbury, 2010, str. 467-477*).

Ze Santiaga de Cuba do Siboney a zpět – 38 km.

7. den

Odjezd do Guantánama – hlavní město provincie Guantánamo. Má 244 603 obyvatel. Pár km na jih je vidět americká základna Guantánamo. Prohlídka Parque Martí – hlavní náměstí.

Prohlídka historické Playa Cajobabo – zde je památník připomínající vylodění José Martího v roce 1895 před jeho zapojením do druhé války o nezávislost Kuby. Koupání a odpočinek u Karibského moře

Od Playa Cajobabo začíná silnice La Farola (silnice majáků) – jediná cesta do a z Baracoi, odříznutá od zbytku ostrova vrcholky Cuchillas de Toa. Měří 55 km a vede přes příkré svahy Sierra del Puril a pak se strmě klikatí dolů obklopena mlžnými lesy, až nakonec úplně klesá do tropického ráje u pobřeží Atlantiku u Baracoi. Spojuje tedy nejsušší oblast ostrova s nejvlhčí oblastí.

Ubytování v hotelu Porto Santo*** (Gaviota) – 58 CUC je cena za dvoulůžkový pokoj včetně polopenze. Stojí v zátocě na kopci, 4 km od centra Baracoi, má bazén a malý obchůdek. (*Sainsbury, 2010, str. 499-503*).

Ze Santiaga de Cuba do Guantánama – 87 km, z Guantánama přes Cajobabo až do Baracoi – 156 km.

8. den

Historické město Baracoa – nejstarší město Kuby založené Diegem Velázquezem de Cuéllar v roce 1511, žije zde 42 285 obyvatel a je to město zvláštního rázu a kouzla,

možná proto, že se až do doby, kdy se postavila silnice La Farola v roce 1964, vyvíjela zcela izolovaně v tropické divočině s minimálním kontaktem s okolním světem.

Muzeum Fuerte Matachín – původní pevnost, ve které se dnes nachází Městské muzeum, které představuje historii Baracoi a okolí. Vstupné je 1 CUC včetně průvodkyně.

Exkurze na pevnost El Castillo de Seboruco – původní pevnost na kopci u Baracoi, dnes je na vrcholku hotel El Castillo, hezký výhled na město a El Yunque.

Museo Arqueológico – muzeum je necelý kilometr od pevnosti El Castillo. Je to působivé muzeum v jeskyni Las Cuevas del Paraíso a představuje, jak žili původní obyvatelé – Taínové. Vstupné je 3 CUC včetně průvodce. (*Sainsbury, 2010, str. 499-503*)

Malířský ateliér Luise Eliadese Rodrigueze Martineze – tento starší pán je rodilý Baracoan, který od mládí maluje a kreslí. Dnes můžete navštívit jeho ateliér a koupit si některé z jeho obrazů za velice nízkou cenu. Pan Rodriguez vystavoval jak na národní tak mezinárodní úrovni a maloval i pro UNICEF. Jeho obrazy jsou vystaveny ve světových galeriích, ale i soukromých kolekcích v Evropě, Kanadě, USA, Asii i Austrálii.

9. den

El Yunque – před hotelem nástup do terénních vozů a odjezd 5 km ke stolové hoře El Yunque (18 CUC včetně průvodce). Tato posvátná hora Taínů není špičatá, ale má rovný stolovitý tvar. Měří 575 m. U vstupu do oblasti pod El Yunque je Finca Duaba – farma obklopená tropickou zelení, zde bude čekat průvodce, který bude doprovázet na El Yunque.

Řeka Duaba – mělká a chladná řeka protékající tropickou zelení pod horu El Yunque. Pár metrů od řeky je postavený campismo – kubánský kemp. Poté během 8 km túry obtížnějším a často blátivým terénem na El Yunque je možnost vidět všudypřítomné kakaovníky, banány, orchideje, mnoho zvířat včetně národního ptáka Toco-ro-ro.

V polovině túry je možnost občerstvení (pomeranče, banány, kokos, grepfruity a další) za 1 CUC. (*Sainsbury, 2010, str. 501-504*)

10. den

Biosférická rezervace zapsaná v UNESCO Cuchillas de Toa – má rozlohu 2 083 km² a zahrnuje Národní park Alexandra von Humboldta, který je také v UNESCO. Nachází se zde největší deštný les na Kubě se vzácnými dřevinami a endemickými druhy živočichů. Zde se půjde s průvodcem okruh tropickým lesem cca 3 km, do kterého patří i projížďka na loďkách po řece Toa. Cena je 6 CUC.

Rancho Toa – restaurace provozovaná společností Palmares, zde připraví oběd – celé pečené sele. Cena 5 CUC. (*Sainsbury, 2010, str. 504-505*)

11. den

Pevnost El Morro - nazývaná Castillo de San Pedro de la Roca del Morro – je mohutná stavba stojící na 60 m vysokém útesu. Tato pevnost byla postavena v letech 1633 – 1639 a jejím hlavním úkolem bylo střežit zátoku u Santiaga z důvodu drancujícím nájezdům pirátů. V roce 1997 byla zapsána do UNESCO.

Ceremonie Cañonazo – poblíž pevnosti El Morro stojí maják Faro del Morro, ze kterého každý večer vychází vojáci v dobových uniformách, kteří dojdou až na pevnost El Morro, vztyčí vlajku a při západu slunce vystřelí kouli z děla směrem do oceánu. Vstupné na El Morro včetně této ceremonie je 5 CUC. (*Sainsbury, 2010, str. 467*)

Z Baracoi k El Morro - 230 km, od El Morro do Santiaga de Cuba - 18 km.

12. den

Po snídani formou švédských stolů v hotelu San Juan** v Santiagu. Check-out z hotelu a odjezd do Guardalavaca. Check-in a ubytování v hotelu Club Amigo Atlántico*** Guardalavaca*** (Cubanacán). Volno a koupání, večere formou švédských stolů, večerní animační program. (*Sainsbury, 2010, str. 420*)

Ze Santiaga de Cuba do Guardalavaca – 185 km.

13. den

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico***. Výlet na lodi po okolním pobřeží se šnorchlováním a obědem. Návrat, večeře formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico***.

14. den

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico***. Volný den s možností navštívit Akvárium, tržnici, nákupní pasáž Comercial Guardalavaca, koupání. Večeře, večer v Disco Clubu La Roca – kabaretní vystoupení.

15. den

Snídaně formou švédských stolů v hotelu Club Amigo Atlántico*** a check-out z hotelu a odjezd na letiště Frank País v Holguínu a odlet do Prahy.

Z Guardalavaca do Holguínu – 57 km.

Celkem se ujede přibližně 1 034 km.

Obrázek č. 10: Trasa modelového zájezdu znázorněná na mapě

Zdroj: www.maps.google.com

8 SHRnutí

Kubu jsem měla možnost procestovat ke konci roku 2010 díky Katedře cestovního ruchu na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě, která pořádala odbornou školní expedici na Kubu, která trvala 30 dní. Měla jsem proto možnost procestovat Kubu celou, od západu až na východ. Jak jsem uvedla výše, většina turistů se jezdí na Kubu pouze rekreovat a tráví většinu času v krásných hotelových resortech s bílým pískem na pláži a výhledem na tyrkysově modrou vodu Karibiku či Atlantického oceánu. Jediné, co jim může připomínat, že jsou na Kubě, je možnost večer si dát na hotelovém baru nějaký alkoholický drink s příměsí bílého rumu značky Havana Club, kouřit kubánský doutník, například Cohiba, a u delegátky si zakoupit některý z předražených celodenních fakultativních výletů, které jim ukážou pouhé minimum z krásy a povahy Kuby.

Díky školní expedici jsem měla možnost poznat celou Kubu, poznat ji takovou, jaká opravdu je a zjistit, že všeobecné povědomí nás Čechů o Kubě a zdejších podmínkách je často daleko od pravdy.

Při expedici jsme provozovali jak rekreační, kulturní, tak i sportovní cestovní ruch včetně ekoturistiky. Expedice byla koncipována jako poznávací, ale čas na odpočinek na karibských plážích zbyl také, když jsme končili naši expedici na Varaderu.

Kuba mne nadchla, zejména její východní část, která je opravdu kouzelná a člověk se zde cítí jako by cestoval časem zpět.

Kuba má určitě skrytý potenciál pro růst cestovního ruchu, například ve východní části ostrova. Do budoucna se dá předpokládat, že Kuba bude i pro české turisty nadále vyhledávanou turistickou destinací s tendencí každoročního nárůstu počtu turistů, pokud se výrazně nezmění politická situace, vztahy s USA či česko-kubánské vztahy.

9 ZÁVĚR

Kuba, nazývaná perlou Karibiku, je exotickým ostrovem pohybujícím se v rytmu salsy a jedno z mála míst, které nabízí cestování „proti času“. Je to místo, které disponuje panenskou přírodou, milými a přátelskými lidmi, po většinu času příznivým klimatem, krásnými koloniálními městy, fascinující kulturou a atmosférou. Pro turisty je to proto místo, které poskytuje širokou nabídku služeb a produktů, které společně tvoří možnost nezapomenutelné dovolené. Díky tomu, že cestovní ruch na Kubě není ještě rozšířen do všech oblastí, má Kuba stále skrytý potenciál cestovního ruchu.

Podklady potřebné pro vytvoření této bakalářské práce jsem měla možnost nasbírat přímo na Kubě při odborné školní expedici ke konci roku 2010. Převážné množství informací jsem získala od PhDr. Petra Chalupy, CSc. a kubánských profesorů Fernanda Rodriguéze Moliny a Pascuala Correa Alvaréze, kteří nám mnoho informací, které bychom jinde nezískali, sdělili osobně formou odborného výkladu při expedici na Kubě. Dalšími zdroji informací pro mne byly zejména data z odborných literatur, turistických průvodců a také elektronických zdrojů, ze kterých mnohé byly cizojazyčné, zejména ve španělském jazyce.

V této bakalářské práci jsem vyhodnocovala předpoklady pro cestovní ruch. V první kapitole jsem se zaměřila na lokalizační předpoklady, které z hlediska cestovního ruchu považuji za velmi důležité, dále na předpoklady selektivní a jako poslední realizační předpoklady cestovního ruchu. Zjistila jsem, že Kuba má jisté drobné rezervy v poskytování služeb v určitých oblastech, ale že primární i sekundární nabídka je více než kvalitní a tím přeje dalšímu rozvoji cestovního ruchu v této karibské destinaci.

V dalších kapitolách jsem se zabývala historickým vývojem cestovního ruchu na Kubě, vlivem kubánského cestovního ruchu na ekonomiku státu a vývojem česko-kubánských vztahů.

Prvním cílem mé praktické části této bakalářské práce bylo zanalyzovat a prozkoumat současnou nabídku zájezdů českých cestovních kanceláří a agentur na Kubu a zejména na východní část Kuby. Tomu jsem přizpůsobila i můj druhý cíl a snažila jsem se vytvořit modelový zájezd na východ Kuby ve formě tvorby realizovatelného programu zájezdu, informačního minima a vyhledání případného leteckého spoje.

Po vyhodnocení nabídky zájezdů českých cestovních kanceláří na Kubu jsem došla k závěru, že není chyba na straně českých cestovních kanceláří, ale naopak na straně kubánského cestovního ruchu a politického systému země. Je tedy více než možné, že právě kvůli tomuto důvodu, konkrétně kvůli délce schvalovacích procesů a byrokracii, Kuba nabízí omezený rozsah oblastí pro pobytové a poznávací zájezdy, jelikož nabídka českých cestovních kanceláří je sestavována v kooperaci s kubánskými cestovními kancelářemi, které tyto zájezdy a programy samy sestavují. Změna například v podobě nového okruhu poznávacího zájezdu s cestovní kanceláří je tedy dopředu téměř vyloučena, nejen z důvodu toho, že v žádaných, neobjevených, lokalitách není ještě dostatečná MTZ, ale i z důvodu dlouhotrvajícího procesu, kdy se taková změna musí schválit několika institucemi.

Věřím ale, že do této krásné destinace, která se většinou pro všechny, kteří ji alespoň trochu poznají, stane srdeční záležitostí, bude i nadále jezdit mnoho turistů, jejich počet bude narůstat a chuť poznávat další oblasti Kuby bude stále větší.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

10.1 Bibliografie

- BAKER, Christopher P. *Kuba*. Brno : Computer Press, 2008 . 271 s. ISBN 978-80-251-1928-0
- CHALUPA, Petr. *Minulost a přítomnost Ekvádoru a Kuby*. Brno: CERM, 2002. 152 s. ISBN 80-7240-249-1.
- MCAUSLAN, Fiona; NORMAN, Matt. *Kuba* . Brno: Jota, 2007. 664 s. ISBN 80-7217-283-2.
- NÁPLAVA, Miroslav ; HORKÝ , Petr. *Cuba libre*. Brno : Jota, 2006. 296 s. ISBN 80-7217-451-7.
- OPATRNÝ, Josef. *88 zajímavostí z Kuby*. Praha : Albatros, 1983. 252 s. ISBN 80-13-786-83.
- OPATRNÝ, Josef. *Stručná historie států: Kuba*. Praha : Libri , 2002. 100 s. ISBN 80-7277-089-6.
- HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu: Geografie cestovního ruchu*. Vyd. 3. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005, s. 13-22. ISBN 80-245-0858-3.
- SAINSBURY, Brendan. *Kuba*. 2. české vyd. Překlad Martin Kolář, Daniela Orlando, Erika Stařecká. Praha: Svojtka, 2010, 560 s. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 978-80-256-0425-0.
- MATOUŠKOVÁ, Markéta. *Cestovní ruch jako významná složka kubánské ekonomiky*, Jihlava, 2010, 106 s. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava
- VALENTOVÁ, Jana. *Současnost cestovního ruchu pro české turisty na Kubě*, 2006, 97 s. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

10.2 Elektronické zdroje

[1] *www.cia.gov* [online]. unknown [cit. 2011-12-02]. The world factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cu.html>>.

[2] *Una mirada a Cuba 2010* [online]. Kuba: One.cu, 2011 [cit. 2011-12-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.one.cu/publicaciones/08informacion/2010unamiradaacuba/00Una%20mirada%20a%20Cuba.pdf>>.

[3] *www.hicuba.com* [online]. 2011 [cit. 2011-12-04]. Geografía de Cuba. Dostupné z WWW: <<http://www.hicuba.com/geografia.htm>>.

[4] *www.cubaweb.cu* [online]. unknown [cit. 2011-12-09]. Cuba. Dostupné z WWW: <<http://www.cubaweb.cu/en/cuba>>.

[5] *www.cuba.climatetemp.info* [online]. 2012 [cit. 2012-02-03]. Cuba climate. Dostupné z WWW: <<http://www.cuba.climatetemp.info>>.

[6] *www.autenticacuba.com* [online]. 2012 [cit. 2012-02-05]. Beaches. Dostupné z WWW: <<http://autenticacuba.com/beaches/#axzz1MFPJPjpc>>.

[7] *www.cubaweb.cu* [online]. unknown [cit. 2012-02-05]. Cuba. Dostupné z WWW: <<http://www.cubaweb.cu/en/cuba?start=1>>.

[8] *www.cubanaturaleza.org* [online] 2012 [cit. 2012-02-08]. Cuba naturaleza. Dostupné z WWW: <<http://www.cubanaturaleza.org/en/fauna-animal-life.html>>.

[9] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-08]. Alejandro de Humboldt National park. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/839>>.

[10] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-10]. Desembarco del Granma National park. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/889>>.

[11] *www.whatcuba.com* [online]. 2012 [cit. 2012-02-10]. Cuba national parks. Dostupné z WWW: <<http://www.whatcuba.com/cuban-national-parks.html>>.

- [12] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. Old Havana and its fortification. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/204>>.
- [13] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. Trinidad and the Valley de los Ingenios . Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/460>>.
- [14] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. San Pedro de la Roca Castle, Santiago de Cuba . Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/841>>.
- [15] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-11]. Viñales Valley. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/840>>.
- [16] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-12]. Archaeological landscape of the fist coffee plantations in the south-east of Cuba. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/1008>>.
- [17] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-12]. Urban historic centre of Cienfuegos. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/1202>>.
- [18] *whc.unesco.org* [online]. 2012 [cit. 2012-02-12]. Historic centre of Camagüey. Dostupné z WWW: < <http://whc.unesco.org/en/list/1270>>.
- [19] *Castro dumá jak dál. Chce časově omezené mandáty. Tyden.cz* [online]. 17.4.2011, unknown, [cit. 2012-02-12]. Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/castro-duma-jak-dal-chce-casoveomezene-mandaty_199341.html>.
- [20] *www.cs.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-03-01]. Kuba. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kuba#cite_note-53>.
- [21] *www.cubafacts.com* [online]. 2012 [cit. 2012-03-01]. Kuba. Dostupné z WWW: <<http://cubafacts.com/Economy/econmain.htm>>.
- [22] *www.bussinesinfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-02]. Kuba. Zahraničně-politická orientace. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/kuba-zahranicne-politicka-orientace/3/1000788/?rtc=1>>

[23] *Souhrnná teritoriální informace (STI) Kuba* [online]. Kuba: Businessinfo.cz, 2012 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/kuba-2012-02-17.pdf>>.

[24] *www.bussinesinfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-02]. Kuba. Ekonomická charakteristika země. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/kuba-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000788/>>.

[25] *www.businessinfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-03]. Základní informace o teritoriu. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/kuba-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000788/>>.

[26] *Kuba objevila velká ložiska ropy. Blisty.cz* [online]. 19.10.2008, unknown, [cit. 2012-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/43325.html>>

[27] *www.kuba.orbion.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-02]. Kuba – Měna a orientační ceny. Dostupné z WWW: <<http://kuba.orbion.cz/stat/pruvodce/mena-a-orientacni-ceny-1499/>>

[28] *www.one.cu* [online]. 2012 [cit. 2012-03-03]. Población de Cuba. In *Población al cierre del 31 de Diciembre de 2010*. Dostupné z WWW: <<http://www.one.cu/EstadisticaPoblacion/EstadisticaPoblacion.asp>>.

[29] *www.cubagob.cu* [online]. unknown [cit. 2012-03-18]. Ministerio de turismo. Dostupné z WWW: <http://www.cubagob.cu/des_eco/turismo.htm>.

[30] *www.one.cu* [online]. 2012 [cit. 2012-03-18]. Población. In *Anuario estadístico de Cuba*. Dostupné z WWW: <http://www.one.cu/aec2009/esp/03_tabla_cuadro.htm>.

[31] *www.en.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-03-18]. Transport in Cuba. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Transport_in_Cuba>.

[32] *www.cuba-junky.com* [online]. unknown [cit. 2012-03-19]. Transportation in Cuba. Dostupné z WWW: <<http://www.cuba-junky.com/cuba/cuba-transportations.htm>>.

[33] *www.cia.gov* [online]. unknown [cit. 2012-03-20]. The world factbook. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cu.html>>.

- [34] *www.en.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-03-28]. Cubana de Aviación. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Cubana_de_Aviaci%C3%B3n>.
- [35] *www.cubana.cu* [online]. unknown [cit. 2011-03-28]. Cubana destinos. Dostupné z WWW: <<http://www.cubana.cu/timetable/>>.
- [36] *www.flylowcostairlines.org* [online]. 2012 [cit. 2012-03-29]. Letenky Praha-Varadero. Dostupné z WWW:<<http://www.flylowcostairlines.org/nizkonakladoveletecke-spolecnosti/levne-letenky-praha+varadero.html>>.
- [37] *www.autenticacuba.com* [online]. 2012 [cit. 2012-03-29]. Getting there. Dostupné z WWW: <<http://autenticacuba.com/getting-there/#axzz1L6GXU4eL>>.
- [38] *www.cubatravel.cu* [online]. 2012 [cit. 2012-03-29]. En proceso de ampliación aeropuerto de Varadero. Dostupné z WWW: <http://www.cubatravel.cu/otros/index.php?option=com_content&view=article&id=680%3Aen-proceso-de-ampliacion-aeropuerto-de-varadero<=es>.
- [39] *www.en.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-03-29]. List of airports in Cuba. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_airports_in_Cuba>.
- [40] *www.cestovatel-eu.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-03-29]. Kuba – turistický sprievodca. Dostupný z WWW: <<http://www.cestovatel.eu/zo-sveta/amerika/147-stredna-amerika/kuba/491-kuba-ostrov-cukru-rumu-a-historie>>
- [41] *www.en.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-03-29]. Ferrocarriles de Cuba. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ferrocarriles_de_Cuba>.
- [42] Oficina Nacional de Estadísticas. Publicación anuario-junio-2011. *Publicación anuario-junio-2011*[online] Cuba: *One.cu* 2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.one.cu/publicaciones/06turismoycomercio/Turismo%20en%20Cifras%20Cuba%202010/Turismo%20en%20Cifras%20Cuba%202010.pdf>>
- [43] *www.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-04-04]. Dějiny Kuby. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Kuby>

- [44] *www.cubaminrex.cu* [online]. 2012 [cit. 2012-04-04]. Tourism development nationwide. Dostupné z WWW: <http://www.cubaminrex.cu/English/Look_Cuba/Economy/economy_tourismo%20berdopnert.htm>
- [45] *www.poptel.org.uk* [online]. unknown [cit. 2012-04-08]. Tourism in Cuba. Dostupné z WWW: <<http://www.poptel.org.uk/cuba-solidarity/CubaSi-January/Turism.html>>.
- [46] *www.historyofcuba.com* [online]. unknown [cit. 2012-04-08]. Cuba's Special period. Dostupné z WWW: <<http://www.historyofcuba.com/history/havana/lperez2.htm>>
- [47] Individual country statistics. *Individual country statistics* [online]. Cuba: One.cu 2011 [cit. 2012-04-20]. <<http://www.onecaribbean.org/content/files/Strep2BVIttoDominica2010.pdf>>.
- [48] *www.zahranicnapolitika.sk* [online]. unknown [cit. 2012-04-22]. Česko-kubánské vztahy. Dostupné z WWW: <<http://www.zahranicnapolitika.sk/index.php?id=231&tl=13>>.
- [49] *www.cs.wikipedia.org* [online]. 2012 [cit. 2012-04-27]. Česko-kubánské vztahy. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko-kub%C3%A1nsk%C3%A9_vztahy>.
- [50] *www.esotravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-27]. Poznávací zájezdy Kuba. To nejlepší z Kuby. Dostupné z WWW: <<http://www.esotravel.cz/poznavaci/kuba/to-nejlepsi-z-kuby/>>.
- [51] *www.invia.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-28]. Poznávací zájezdy Kuba. To nejlepší z Kuby. Dostupné z WWW: <<http://zajezd.invia.cz/kuba/poznavaci-okruh-to-nejlepsi-z-kuby/kuba-poznavaci-zajezd/tour-461657/?id=17965676>>.
- [52] *www.cedok.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Poznávací zájezdy Kuba. Velká cesta Kubou od východu na západ okruh Kubou. Dostupné z WWW: <http://www.cedok.cz/zajezdy/velka-cesta-kubou-od-vychodu-na-zapad-kuba-53173.htm?k_f=0WykbGIUN6JllyT4eIMNKG>.

[53] *www.esotravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-28]. O ESO travel. O nás. Dostupné z WWW:<<http://www.esotravel.cz/informace/o-ESOTravel/>>.

[54] *www.esotravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-28]. Pobytové zájezdy – Kuba. Dostupné z WWW:<<http://www.esotravel.cz/pobytove/kuba/>>.

[55] *www.esotravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-28]. Pobytové zájezdy – Kuba - Guardalavaca. Dostupné z WWW:<<http://www.esotravel.cz/pobytove/kuba/kuba-guardalavaca/>>.

[56] *www.esotravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. Poznávací zájezdy – Kuba – Neobjevený východ. Dostupné z WWW:<<http://www.esotravel.cz/poznavaci/kuba/kuba-neobjeveny-vychod/>>.

[57] *www.newtravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-05]. Poznávací zájezdy – Kuba – Neobjevený východ. Dostupné z WWW:<<http://www.newtravel.cz/kuba--neobjeveny-vychod/>>.

[58] *www.newtravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-05]. O nás. Dostupné z WWW:<<http://www.newtravel.cz/o-nas/>>.

[59] *www.newtravel.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-05]. Zájezdy-Kuba. Dostupné z WWW:<http://www.newtravel.cz/search.php?searchcountries%5B0%5D=1135&searchlocalities%5B0%5D%5B0%5D=-1&searchdestinations=-1&searchtypetrips=-1&searchfrom=datum&searchto=datum&searchpricefrom=&searchpriceto=&searchtypetransport=-1&searchtypemeals=-1&searchtypefrom=-1&searchtypestars=-1&searchsuppliers=&searchperiods=-1&searchword=zadejte+%C4%8D%C3%A1st+jm%C3%A9na+hotelu&searchntripsterms=&searchaction=&searchactionid=&last_minute=&last_moment=&first_minute=&action=&view_last=&sorting=1&page=1>.

[60] *www.cedok.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-06]. Pobytové zájezdy Kuba. Dostupné z WWW:<http://www.cedok.cz/zajezy/hledat.aspx?TypZajezy=pobytove&KodDestinace=CU_P&Termin=&Cena=&Sleva=&LM=0&LET=1&ACAR=1&VD=1>.

[61] *www.fischer.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-06]. Pobytové zájezdy Kuba. Dostupné z WWW: <<http://www.fischer.cz/vysledky-vyhledavani.aspx?ifs=True&st=1&d=661&dd=2012-10-01T00:00:00&rd=2012-11-30T00:00:00&pf=1000&pt=190000&ir=1&dsg=0&sfs=0&sff=0&sfy=0&hd=0&hac=0&hs=0>ip=0&hrec=0&hss=0&hi=0&plrf=0&blpf=0&cf=0&pa=0&bf=0&rbf=0&hp=0&hip=0&chp=0&hg=0>>.

[62] *www.akcni-letenky.tripzone.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-06]. Letenka Condor – Kuba – Holguín – 6 925 Kč. Dostupné z WWW: <<http://akcni-letenky.tripzone.cz/condor-kuba-holguin-6-925-kc-745>>.

10.3 Další zdroje

- (63) Přednáška při odborné expedici na Kubě od profesora Fernanda Moliny Rodriguéze
- (64) Přednáška při odborné expedici na Kubě od profesora Pascuala Correa Alvaréze
- (65) Přednáška při odborné expedici na Kubě od Prof.PhDr. Petra Chalupy, CSc.
- (66) Přednáška při odborné expedici na Kubě od pracovníků Cubanacán.

10.4 Zdroje obrázků v textu

Obr. č. 1: www.cs.wikipedia.org [online]. 2012 [cit. 2012-05-07].

Soubor:LocationCuba.svg. Dostupné z WWW:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:LocationCuba.svg>>.

Obr. č. 2: www.embassyworld.com [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Maps of Cuba.

Dostupné z WWW:

<http://www.embassyworld.com/maps/Maps_Of_Cuba/images/cubaph.jpg>.

Obr. č. 3: www.hicuba.com [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Montanas. Dostupné

z WWW:<<http://www.hicuba.com/Image/montanas.jpg>>.

Obr. č. 4: www.unesco.com [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Biosphere reservations.

Dostupné z WWW:<<http://www.unesco.org/mabdb/br/brdir/latin-am/Cubamap.htm>>.

Obr. č. 5: www.cubagob.cu [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Otras info. Dostupné

z WWW:<http://www.cubagob.cu/otras_info/minfar/images/cuba1.gif>.

Obr. č. 6: www.one.cu [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Estadísticas. Dostupné

z WWW:<<http://www.one.cu/publicaciones/06turismoycomercio/Turismo%20en%20Cifras%20Cuba%202010/Turismo%20en%20Cifras%20Cuba%202010.pdf>>.

Obr. č. 7: www.esotravel.cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Poznávací zájezdy – Kuba – To nejlepší z Kuby. Dostupné z WWW: <<http://www.esotravel.cz/getimage.php?i=9706>>.

Obr. č. 8: www.zazzle.com [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Oriente. Dostupné z WWW: <http://rly.zcache.co.nz/oriente_cuba_poster-r33336023c07246c5aa2c511b50212118_w2g_400.jpg>

Obr. č. 9: www.letuska.cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Booking. Dostupné z WWW: <<http://letenka.letuska.cz/cs/bookingCartDetail.php?sid=000284f3d788fb76184f8e04130fdb31f433d>>.

10.5 Zdroje tabulek a grafů v textu

Graf č. 1: archiv autorky, zpracováno dle dat z onecaribbean.com

Graf č. 2: archiv autorky, zpracováno dle dat onecaribbean.com

Tabulka č. 1: www.cuba.climatetemp.org [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Cuba weather average. Dostupné z WWW: <<http://www.cuba.climatetemp.info/>>

Tabulka č. 2: www.onecaribbean.org [online]. 2012 [cit. 2012-05-07]. Latest statistics 2011. Dostupné z WWW: <<http://www.onecaribbean.org/content/files/24Jan2012Lattab11.pdf>>

Tabulka č. 3: www.businessinfo.cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-08]. Souhrnná teritoriální informace. Dostupné z WWW: <<http://services.czechtrade.cz/pdf/sti/kuba-2012-02-17.pdf>>.

11 PŘÍLOHY

Archiv autorky: Odborná školní expedice 2010 – studentky z VŠPJ